

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

Abdulvasi ÇETKİN

VAN GÖLÜ'NDE OSMANLI ŞİRKETİNİN
VAPUR İŞLETMECİLİĞİ TEŞEBBÜSLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN

T 94113

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ERZURUM- 2000

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma Tarih Anabilim Dalının Yakınçağ Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

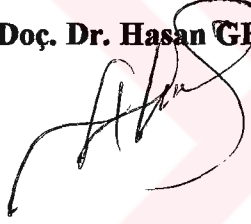
Danışman / Jüri

Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN

Jüri

Yrd. Doç. Dr. Hasan GEYİKOĞLU

Jüri

Yrd. Doç. Dr. Selahattin TOZLU

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. .../.../.....

İMZA

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Bilge SEYİDOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖNSÖZ.....	III
KISALTMALAR.....	V
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKETİN KURULMASI

OSMANLI ŞİRKETİNE İMTİYAZ VERİLMESİ	5
---	---

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİRKET SÖZLEŞME VE ŞARTNAMESİ İLE ŞİRKETİN İÇ TÜZÜĞÜ

I- SÖZLEŞME.....	13
II- ŞARTNÂME.....	19
III- ŞİRKET İÇ TÜZÜĞÜ.....	26

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İMTİYAZIN FESHEDİLMESİ

1-İŞLETMECİLİĞİN DEVLET ELİYLE YAPILMASI.....	38
ŞAKİR PAŞA' NIN ÇALIŞMALARI.....	43
2- İMTİYAZ SAHIPLERINE TAZMINAT ÖDENMESİ	46
SONUÇ.....	49
BİBLİYOGRAFYA.....	52
DİZİN.....	53
ÖZGEÇMİŞ.....	55
EKLER.....	56

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

VAN GÖLÜ'NDE OSMANLI ŞİRKETİNİN VAPUR TAŞIMACILIĞI TEŞEBBÜSLERİ

Abdulvasi ÇETKİN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN

2000. SAYFA: 98

Jüri: Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN

.....
.....

Van Gölü'nde vapur taşımacılığına girişen "Osmanlı Şirketi"nin faaliyetlerinin ortaya koyulmasını amaçlayan bu çalışma, bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır.

Girişte Van Gölü hakkında genel bir bilgi verilmiş ve tarih boyunca Van Gölü'ndeki taşımacılık ve bu taşımacılığın gerekliliğine temas edilmiştir.

Birinci bölümde imtiyaz elde eden kişilerin şirketi kurmaları, sözleşme ve şartname oluşturmaları ve bu sözleşmenin devlet tarafından incelenerek kabul edilmesi konusu incelenmiştir.

İkinci bölümde Osmanlı Şirketi'nin sözleşmesi, şartnamesi ve şirket iç tüzüğü maddeleriyle beraber verilmiş ve şirketin faaliyete geçmesi için yapılan resmi işlemler üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise imtiyazın iptal edilmesi incelenmiştir. Öncelikle devletin vapur taşımacılığını kendi tekeline alması ve daha sonra da şirket sahiplerine tazminat ödenmesi konuları sırasıyla ele alınmıştır.

II

ABSTRACT

MASTER THESIS

**ATTEMPTS OF STEAMBOAT TRANSPORTATION
ON THE LAKE VAN BY THE COMPANY OTTOMAN**

Abdulvasi ÇETKİN

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN

2000. PAGE: 98

Jury: Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN

.....
.....

This study which aims to bring into being the activities of Company Ottoman that undertakes the steamboat transportation on the Lake Van, is consist of an introduction part and three other parts.

In the introduction part, a general information about the Lake Van is given and the transportation on the Lake Van and its necessity in the course of history is touched on.

In the first part the constitution of the company by privileged people, their formation of agreement and contract, and the acceptance of this contract by making examinations by the government is dwelled upon.

In the second part Company Ottomans agreement, contract and company standing orders are given item by item and the official processes which are made to have the company come into action, are emphasized.

Lastly, in the third part of the study, the cancellation of the privilege is examined. First, the subjects of monopolization of the steamboat transportation by the government and then its paying of a compensation to the owners of the company, are worked on respectively.

ÖNSÖZ

Şehirlerin gelişmesinde ve toplumların refah düzeyinin yükselmesinde önemli rol oynayan faktörlerden biri de ulaşım hizmetleridir. Bir bölgenin ticaret ağının gelişmesi, diğer bölgelerle münasebetinin artması, bölgenin ithalat ve ihracatının artması gibi ticari ve sosyal faaliyetlerin yoğunluğu, ulaşım hizmetlerindeki kaliteyle orantılı olarak artmakta veya azalmaktadır. İç sularda yapılan taşımacılık faaliyetleri, toplumun gereksinimlerini büyük ölçüde karşıladığından büyük öneme sahiptir. Özellikle XVIII. yüzyıl sonlarıyla XIX. yüzyıl başlarında Avrupa'da meydana gelen iç sularda yapılan taşımacılıktaki gelişmeler, Osmanlı nehir ve göllerinde de bu konuda bazı girişimlerin yapılmasını sağlamıştır.

Osmanlı iç sularında büyük bir öneme sahip olan Van Gölü üzerinde de vapur taşımacılığıyla ilgili çalışmalar yapılmıştır. Çalışma konumuzu teşkil eden Van Gölü'nde Osmanlı Şirketinin vapur taşımacılığı teşebbüsleri, daha sonra Van Gölü'nde yapılan taşımacılığın bel kemiğini oluşturduğundan, bu konuyu araştırıp ilim alemine sunmayı amaçladık.

Giriş bölümünde, önce Van Gölü'nün coğrafi ve jeopolitik durumu hakkında genel bir bilgi verilmiş, daha sonra Van Gölü'nde tarih boyunca yapılan ulaşım faaliyetlerinden kısaca bahsedilmiştir. Birinci bölümde şirket sahibi olan **Artin Sarrafyan** ile **Abraham Haffafyan** adlı Ermeni iki Osmanlı vatandaşının taşımacılık imtiyazı elde etmeleri ve bununla ilgili sözleşme ve şartname hazırlamaları konuları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde şirketin yapmış olduğu sözleşme, şartname ile şirket iç tüzüğü maddeleriyle beraber verilerek iç tüzüğün onaylanmasıyla ilgili olarak yapılan resmi muameleler ele alınarak incelenmiştir. Üçüncü bölümde de şirkete verilen imtiyazın

IV

feshedilmesi üzerinde durularak, işletmeciliğin devlet tarafından yapılması ve bundan dolayı da şirket sahiplerine bir miktar tazminatın ödenmesi konusu sunulmuştur.

Ayrıca araştırmacılara kolaylık sağlanması amacıyla, konuyla ilgili ulaşabildiğimiz arşiv belgelerinden önemli gördüklerimizin bir kısmını ekler kısmında vermediği uygun gördük.

Çalışmamızda baştan beri, bıkmadan, usanmadan bize yardımcı olan danışmanım, değerli hocam sayın Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYKUN'a teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Abdulvasi ÇETKİN

KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
B.O.A	: Başbakanlık Osmanlı Arřivi
Bkz.	: Bakınız
km.	: Kilometre
m.	: Metre
M.V.	: Meclis-i Vükela
No.	: Numara
s.	: Sayfa
Y. Mtv.	: Yıldız Mütenevvi
Y-A. HUS.	: Yıldız Sadaret Resmi Maruzat
Y-A. RES.	: Yıldız Sadaret Hususi Maruzat

GİRİŞ

Van Gölü Türkiye'nin en büyük gölü olup, etrafında başta Van olmak üzere Tatvan, Ahlat, Adilcevaz, Erciş, Ünseli, Muradiye, Edremit, Gevaş yerleşim yerleri bulunmaktadır. Bundan başka irili ufaklı birçok köy göl sahilinde bulunmaktadır. Dolayısıyla gölün imkanlarından balıkçılık ve ulaşım bakımından faydalandığı ortadadır.

Havzası kapalı bir havza olan Van Gölü, volkanik süreç sonucu oluşmuş olup, doğusunda İran sınırı, batısında Fırat, kuzeyinde Aras havzası, güneyinde ise Dicle havzaları bulunmaktadır.

Gölün denizden yüksekliği 1646 metredir. Yüzölçümü 3738 km² olup, gölde en derin nokta 470 metredir. Göl üzerinde, tarihsel ve turistik önemi çok büyük olan Akdamar Adası ile Kuş ve Adır Adaları bulunmaktadır. Göl çevresi, karayoluyla 400 kilometre civarındadır. Van Gölü'nün kuzeyinde Süphan (4435 m.), Tendürek (3542 m.), batısında Nemrut (3050 m.), güneyinde Artos (3475 m.) dağları bulunur.

Van Gölü'nün tarihsel önemi çok büyüktür. Günümüzde yöre halkı tarafından "deniz" olarak adlandırılan Van Gölü tarih kitaplarında şu isimlerle anılmıştır. Batı Denizi, Asumasıbal Denizi, Nayri Yüksek Denizi, Sargan Dalgalı Denizi, Naili Denizi, Şemsi Raman, Bitanini Zamura denilmektedir. Urartular döneminde Büyük Biani Denizi, Osmanlılar döneminde ise Mübarek Deryaçe denilmiştir¹.

Eskiden çevre yolları karla kapalı olduğundan, yerleşim merkezleri, ilçeler ve köyler arası ulaşım Van Gölü üzerinde teknelerle yapılmaktaydı. Bugün Van Gölü'nün taşımacılıkta en büyük önemi feribotla tren taşımacılığıdır.

¹ GÜL, Çetin, "Van Gölü'nün özellikleri", s. 119-120, *Van Gölü Havzası, GAP ve DAP Projeleri çerçevesinde*, Ahlat Kültür Vakfı yayımları, No: 4, Ankara 1993.

Van Vilayeti jeopolitik ve coğrafi konumu itibarıyla, Osmanlı Devleti açısından siyasi bakımdan olduğu kadar, ticari bakımdan da oldukça önemli bir konuma sahipti. İran'dan gelen yolların kesiştiği bir noktada bulunması ve şehrin Van Gölü'nün kıyısında kurulması sebebiyle, hem kara hem de deniz taşımacılığı ve ulaşımı bakımından ayrı bir özelliği de bulunuyordu. Özellikle, göle kıyısı bulunan sancaklar arasında çoğunlukla deniz yoluyla ulaşım sağlanıyordu².

Van Gölü'nün kıyısında bulunan köy ve ilçelere en kısa yol, Van Gölü'nden geçmektedir. Tatvan'ın kuzeyinden Van'a ulaşmak için 210 kilometre kat etmek gerekmektedir. Gölün en elverişli iskeleleri ise şunlardır: Van, Erciş, Ahlat ve Tatvan³.

Tatvan-Van arasındaki yük taşımacılığının ise, bugün de olduğu gibi Van Gölü üzerinden gemilerle yapıldığı anlaşılmaktadır⁴.

İlk çağlardan itibaren gölde ulaşım yapıldığı tarihi kayıtlarda belirtilmiş olup, ciddi olarak Osmanlı Devleti'nin klasik devirlerinde gölde ulaşım üzerinde durulmaya başlanmış ve daha sonraları Sultan Abdulhamit-II devrinde buharlı gemi işletilmesi için bir dizi çalışmalar yapılmıştır.

Van Gölü'nde bulunan ticari ve askeri amaçlı gemiler Van'daki gemi tersanesinde yapılırdı. Bu gemilerin yapımı ise Van'da bulunan gemi mimarları tarafından gerçekleştirilirdi.

Gemi yapımı devletin tekelinde idi. Gölde sadece devlete ait gemiler çalışıyordu. Ticari maksatlı gemilerin gölde çalışması devletin müsaadesine bağlı idi. 1582 tarihinde Van'a odun getirmek için mirî gemilerin kifayet etmemesi üzerine, Van halkı merkeze bir arz göndererek kendilerinin de gemi yapmasına müsaade edilmesini istemişler ve Van beylerbeyine gönderilen 30 Aralık 1582 tarihli bir hüküm ile devlete zararı olmayacaksa halkın da gemi yapmasına müsaade etmesi istenmiştir.

² KILIÇ,Orhan, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Van*, Van Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, No: 6, s. 286-287, Ankara 1997.

³ *Van Kütüğü*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, No: 3, s. 20, Ankara, 1992.

⁴ KILIÇ,Orhan, s. 287.

Gemi yapımının devlet müsaadesiyle yapılması, Van Gölü'nde kıyısı bulunan sancak beyleri için de geçerliydi. Mesela Hakkari beyi Zeynel'in kendi ihtiyaçlarını ve levazımını taşımak işinde kullanmak üzere bir gemi yaptırmak için merkezden izin istediği ve bu iznin verildiği görülmektedir⁵.

Van Gölü'nde yapılacak gemiler için gerekli kereste mahallinde karşılanıyordu. Van'daki demir madeninin 1578 yılından sonra faaliyette bulunmamış olmasından dolayı gemilerin yapımı için lazım olan mısır (çivi) Kığı demir madeninden getirilmiştir. Akdamar Adasıyla kara bağlantısını sağlayan gemiler ile Van Gölü'ne kıyısı bulunan sancak beylerinin ve halkın yaptırmış olduğu gemiler de göz önünde bulundurulursa gemi sayısının elli civarında olduğu görülmektedir⁶.

Van Gölü'nde işleyen bu gemilerin zamanla sayıları arttı. Buharın keşfedilerek makine sanayinde meydana gelen büyük değişme kısa zamanda gemileri de değiştirmiştir. Buharlı gemilerin sayısı hızla artmaya başlayınca askeri kullanım alanları dışında sivil maksatlı olarak limanlar arası yolcu ve mal nakliyatına yönelik gemi seferleri başlamıştır. Bu maksatla Van Gölü'nde de gemi seferleri başlatılması için çalışmalar yapılmıştır. Van Gölü sahillerindeki yolcu ve yük taşımının sürat ve kolaylık kazanmasını temin gayesiyle Şubat 1879'da iki Osmanlı vatanı Ermeni **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** tarafından teşebbüste bulunularak 12 Şubat 1879 tarihli bir sözleşme ve şartname hazırlanmıştır.

⁵ KILIÇ, Orhan, s. 285.

⁶ A.g.e., s. 286.

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİRKETİN KURULMASI

OSMANLI ŞİRKETİNE İMTİYAZ VERİLMESİ

Van Gölü sahillerinde yolcu ve yük taşımanın kolaylaştırılması düşüncesiyle Osmanlı Devleti vatandaşlarından **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendiler tarafından ortaklaşa bir dilekçe yazılarak 6 Nisan 1878 tarihinde Şûrâ-yı Devlet'e gönderilmiştir. Şûrâ-yı Devlet Nâfia Dairesinde okunan bu dilekçede yapılması düşünülen işler, Doğu Anadolu'da gerçekleştirilmesi planlanan icraatlardan olması dolayısıyla üzerinde durulmuş ve gerekli olan sözleşme ve şartname layihalarının yazılıp gönderilmesi için Nâfia Nezâreti'ne yazı yazılmıştır. Bunun üzerine Nâfi'a Nezâreti tarafından bir şartname oluşturularak Şûrâ-yı Devlet'e gönderilmiştir. Nâfia Nezâreti'nce oluşturulan bu şartnamenin içeriği Şûrâ-yı Devlet Nâfia Dairesi tarafından incelenerek bazı değişiklikler yapılmıştır.⁷

Oluşturulan bu mukavelename ve şartname 4 Ağustos 1879 tarihinde Meclisi Mahsus'ta okunmuştur. İleride „Sözleşme başlığı altında, detaylı bir şekilde üzerinde duracağımız bu mukavelenamede bahsedilen hususların başlıcaları şunlardan ibarettir:

“Van Gölü'nde vapurlar ile yolcu ve eşya nakletmek, eşya yüklü mauneleri⁸ çekmek ve bu iş için bir kumpanya kurulmasına ruhsat verilmek üzere **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendilere kırk sene müddetle imtiyaz verilmiştir. İmtiyaz fermanının yazılıp hazır olduğu imtiyaz sahiplerine yazılı olarak bildirileceği tarihten itibaren en geç bir aya kadar, imtiyaz sahipleri tarafından kefalet akçesi olarak beş yüz adet Osmanlı altını bankaya yatırılacak ve ferman ele geçmezse verilmiş olan imtiyaz feshedilmiş sayılacaktır.

İmtiyaz sahipleri Van Gölü'nde vapur işletmek için ihtiyaç gösteren yerlere tüm masrafı ve zarar ve ziyanı kendilerine ait olmak üzere iskeleler ile yük ambarları inşa etmeyi üstleneceklerdir. Yapılacak bu yük ambarları ile iskelelerin sayısı ve yeri devlet tarafından belirlenecektir.

⁷ B.O.A., İrade Meclisi Mahsus, belge no: 2967-3

⁸ Ma'üne: Yelkenle ve kürekle hareket eden, güvertesiz, ağır ve büyük kayık olup, başlıca iskeleden gemilere ve vapurlara yük ve kömür taşınmasında kullanılır. Bkz., Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Alfa Kitapevi, İstanbul 1998.

Göl üzerinde gerçekleştirilecek ulaşım faaliyetlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesi için, ihtiyaç hissedildikçe, bu vapurlar imtiyaz sahipleri tarafından işletilecektir.

İmtiyaz fermanının verildiği tarihten başlayarak iki seneye kadar Van Gölü sahilinde bulunan hiç olmazsa dört noktada iskeleler yapılmasına başlanılacaktır. Altı ay sonra da, yani yine fermanın veriliş tarihinden iki buçuk seneye kadar, iskelelerin yapılması tamamlanacak ve yolcu ve eşyanın düzenli bir şekilde ulaşımının sağlanması için bu iskeleler arasında en azından iki vapur işletilmeğe başlanılacaktır.

İmtiyaz sahipleri tarafından yaptırılacak inşaat için gerekli olan arazi yine imtiyaz sahipleri tarafından satın alınarak karşılığı ödenecektir. İnşaat için gerekli olan bu arazilerin satın alınmasına Hükümet-i Seniyye'nin tayin ettiği bir komisyon aracılık edecek, ancak bu arazilerin arasında devlete ait boş arazi bulunacak olursa, bu arazi devlet arazisi olması dolayısıyla Hükümet-i Seniyye tarafından imtiyaz sahiplerine karşılıksız olarak terk olunacaktır.

Vapurlara ait olmak üzere yapılacak inşaat için gerekli olan ve Osmanlı Devleti'nin değişik bölgelerinden getirilecek olan malzemeler, imtiyaz süresinin sona ermesine kadar dahili gümrük vergisinden muaf tutulacağı gibi, Avrupa'dan getirilecek alet ve edevat ile vapurlar ve makineler de bir defatlığına mahsus olmak üzere aynı şekilde gümrük vergisinden muaf sayılacaktır.

Hükümet-i Seniyye kendi ihtiyacı için uygun gördüğü taktirde Van Gölü'nde vapur işletme hakkına sahip olacaktır.

Van Gölü'nde vapur işletmek üzere kurulacak kumpanyanın idare merkezi İstanbul olacak ve mahallinde de bir şubesi bulunacaktır.

İmtiyaz sahipleri, Van Gölü'nde vapur taşımacılığı imtiyazının verilmesinin üzerinden bir sene geçmesinin ardından imtiyaz müddetinin sona ermesine kadar, senelik Nâfi'a Nezâreti'ne yüz yirmi adet Osmanlı lirası ödeyeceklerdir.

Şayet sözleşmenin tahlil edilmesinde veya hükümlerinin uygulanmasında imtiyaz sahipleri ile Hükümet-i Seniyye arasında bir anlaşmazlık ortaya çıkarsa,

mesele Şûrâ-yı Devlet'te halledilecek ve imtiyaz sahipleriyle halktan herhangi bir kimse arasında bir problem ortaya çıkarsa, bu durumda Osmanlı mahkemeleri o-laya el koyacaklardır.”⁹

Nâfia Nezâreti'nin hem mukavelename ve hem de şartname olarak kaleme aldığı bu layiha, ilave edilmesi gerekli olan bazı noktalara değinmediği için, eksik görülmüştür. Eksikliği görülen hususlar; imtiyaz talebinde bulunanların şirket ku-rup kurmayacakları, bir şirket teşkil edeceklerse bu şirketin kuruluş şartlarının nelerden ibaret olduğu ve bir de şirketin iç tüzüğünün oluşturulması ve tasdik e-dilmesi hususlarının açıkça belirtilmesi maddelerinden oluşmaktaydı. Bahsedilen bu eksikliklerin giderilmesi ve yeni bazı şartların eklenmesi suretiyle sözleşme ve şartname layihalarının ayrı ayrı oluşturulması Nâfia Nezâreti'nden istenmiştir.

Ayrıca bu gibi imtiyaz talebinde bulunanların, her şeyden önce maddi du-rumlarının iyi olması ve servet sahibi insanlar olmaları gerekmektedir. Konuyla ilgili Nâfia Nezâreti'nden alınan bilgide imtiyaz talebinde bulunanlardan birinin memur olduğu ve diğerinin babasının zenginlerden olduğu ortaya çıkmış ve bu durum imtiyaz sahiplerinin mali gücünü ortaya çıkaramayacağından durum tekrar Nâfia Nezâreti'ne bildirilmiştir.

Nâfia Nezâreti'nden alınan cevapta, şartname ve sözleşmelerin, eklenmesi zaruri görünen hususlar göz önünde bulundurularak, sermayenin toplanması ve şirketin iç tüzüğüyle ilgili bazı hususlar ilave edilerek yeniden hazırlandığı ifade edilmiştir. Avrupa'dan getirilecek alet ve edevatın gümrük vergisinden muaf tu-tulmasından bahseden maddeye, yapılacak her yeni inşaat için getirilecek malze-menin bir defalığına gümrük vergisinden muaf tutulması şeklinde, bir ibare ek-lenmiştir. Tüm sözleşmelerde kilometre usulünün kullanılması şartından dolayı, gerek karada ve gerekse denizde deniz mili kullanılmayıp, kilometre tabiri kulla-nıldığından ve ayrıca kanunlara ve geçerli olan kaidelere göre tüm tarifeler kilo-metre hesabıyla belirlendiğinden, nakliye ücretlerine ait olan maddelerde de kilo-metre tabirinin kullanılması uygun görülmüştür.

⁹ B.O.A., İrade Meclisi Mahsus, belge no:2967-1

Sözleşme üzerinde Nâfia Nezareti tarafından yapılan değişikliklerle, sözleşmenin birinci maddesine, verilen bu imtiyazın, imtiyaz talebinde bulunanların şahsına ait olmak üzere (münhasıran verileceği) eklenmiştir. İmtiyaz sahiplerinin yapacakları iş-kele ve mağazalar miktarının devletçe belirleneceği ve bir de imtiyaz müddetinin sona ermesinden sonra arazi ve inşaatla, imtiyaz sahipleri tarafından bankaya yatırılacak kefalet ücretinin devletin malı olacağı fıkraları kaleme alınmıştır. Ayrıca, bu teşebbüste imtiyaz sahipleriyle ortak olduklarına dair imzaları bulunan Apik, Esayan ve Ağubyan Efendilerin servet sahibi insanlar olduğu bildirilmiştir.

Sözleşme ve şartname müsveddeleri incelendiğinde Nâfia Nezâreti tarafından yapılan değişiklik ve düzeltmeler Şûrâ-yı Devlet Nâfia Dairesince uygun görülmüş ancak imtiyaz kelimesi zaten inhisar anlamını içine aldığından sözleşmenin birinci maddesine eklenen “münhasıran” kelimesi fazla görüldüğünden çıkarılmıştır. Mukavelenamenin ikinci maddesinde imtiyaz fermanının yazılıp hazır olduğu imtiyaz sahiplerine resmi olarak haber verileceği ve on üçüncü maddesinde de “posta nizamnamesince Hükümet-i Seniyye'nin posta, çanta ve denkleleriyle bunların içinde olan eşyayı imtiyaz sahipleri ücretsiz olarak taşıyacaklardır ” ibaresi eklenmiştir. Yine şartnamenin on ikinci maddesinde nakliye ücreti olarak Osmanlı lirası yüz ve “Sîm-i Mecidî” yirmi kuruş kabul olunacağı ibaresi kaydedilmiştir. Yapılan değişiklikler kırmızıyla işaret olunarak müsveddeler dosyalarıyla beraber Şûrâ-yı Devlet tarafından Meclisi Mahsus'a gönderilmiştir¹⁰.

Şûrâ-yı Devlet Nâfia Dairesinin mazbatası Meclisi Mahsus umumi heyetinde 4 Şubat 1879 tarihinde okunmuştur. Alınan kararlar:

Bu gibi teşebbüsler ahalinin mali durumunu iyileştireceğinden ve memleketin kalkınmasına ve gelişmesine katkıda bulunacağından esas husus çoğunlukla kabul ve tasdik olunmuştur. Ancak Van Gölü'nde vapurlar işletmek üzere imtiyaz verilmesi için öncelikle Van vilayetiyle haberleşme sağlanması ve alınacak cevap üzerine gereğinin yapılması bazı üyeler tarafından beyan edilmiştir. Bu işte Van vilayetinin görüş ve bilgilerine müracaata ihtiyaç gösteren nokta, vapurların

¹⁰ B.O.A., İrade Meclisi Mahsus, belge no: 2967-3

işletilmesinde teknik açıdan bir engel olup olmadığı yönünde teferruatlı bir bilgi almaktır. Oysa ki, Van vilayetinde henüz Nâfia mühendisi bulunmamasından dolayı, vapur taşımacılığı ile ilgili elde edilmek istenen teknik bilgiye ulaşmak mümkün olamayacaktır. Bununla beraber bugün Van Gölü'nde düzensiz bir şekilde vapur taşımacılığı yapanlar, bu teşebbüslerinden elde ettikleri çıkarlarını korumak için böyle bir imtiyazın verilmemesi yolunda bir takım sebepler ve engeller ortaya çıkararak göl üzerinde yapılması düşünülen taşımacılığa engel olmaları veya bu işi geciktirmeleri ihtimal dahilindedir. Bu sebeple, bu gibi hususlarda Nâfia Nezareti resmi daire olması sıfatıyla incelemelerde bulunmaya yetkili olacaktır. Mahallinden alınması istenilen bilgi Nâfia Nezareti tarafından incelenen sözleşme ve şartname layihalarında mevcut bulunduğu ve ayrıca Van Gölü'nde işletilecek vapurlar bugün gölde mevcut bulunan çeşitli taşıtların seyrine engel olmayacağından dolayı Van vilayetiyle haberleşmeye ve bundan dolayı da Van vilayetiyle bir yazışmaya lüzum görülmemektedir.

Sözleşmenin içeriği incelendiğinde, bu gibi Nâfia imtiyazları şirket kurucuları adına verilmekte olup, kurucular imtiyaz hakkını devlete resmen tanıttıracakları şirketi terk ettiklerinden, mukâvelenâmenin birinci maddesi bu husus göz önünde bulundurularak düzeltilmiştir.

İkinci maddeden sekizinci maddeye kadar olan maddeler açıkça beyan edilmiş ve bu gibi teşebbüslerde bulunacak imtiyaz sahipleri kuracakları tesisler için ihtiyaçları olan arazinin satın alınmasında, almış oldukları izinden faydalanarak, fazla bir takım yerler daha alarak başka amaçlar için kullanmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Ancak arazi satın alınmasında gösterilen müsaade sadece imtiyaz kapsamında kurulacak tesislerin inşa edilmesine kolaylık sağlamak maksadına dayandığından imtiyaz sahiplerinin, sözleşmenin altıncı maddesi gereğince muhtaç oldukları araziye-eğer bu arazi sahiplerinin elinde ise-bölgenin menfaatleri için istimlak kanununa bağlı olarak almaları gerekmektedir. Yine bundan fazla olarak sadece kâr etmek ve ticaret için almak isteyecekleri yerleri ise sahiplerini razı etmek suretiyle almaları gerektiğinden bununla ilgili sekizinci maddeye bir fıkra eklenmiştir.

Hükümetçe tayin edilen bölgelerde, imtiyaz sahipleri tarafından uyarı tarihinden başlayarak bir seneye kadar vapurlar işletilmeye başlanmadığı takdirde verilen imtiyaz feshedileceği gibi kefalet akçesi olarak imtiyaz sahipleri tarafından teslim edilmiş olan paraya da el konulacağı sözleşmenin on birinci maddesinin ilk fıkrasında yer almıştır. Ancak kefalet akçesi olarak alınacak paradan kast edilen imtiyaz sahiplerini işe başlamağa teşvikten ibaret olduğundan ve zaten imtiyaz süresinin sona ermesine kadar paranın alıkoymasına ihtiyaç olmadığından bu tür bir uygulama uygun görülmeyerek, imtiyaz sahipleri tarafından sözleşmenin dördüncü maddesi gereğince belirtilen zaman süresinde vapur işletmeciliğine başlanırsa kefalet akçesinin iade edileceği ikinci maddede açık bir şekilde ifade edilmiştir.

Yapılacak inşaata ait olmak üzere Osmanlı Devleti'nin çeşitli yerlerinden getirilecek olan ve on dördüncü madde gereğince dahili gümrük vergisinden muaf tutulacak taş, kereste, maden kömürü ile yabancı memleketlerden getirilecek alet ve edevat defterinin Rüsumat Emaneti tarafından tasdiki mecliste dile getirilmiş ise de, böyle bir teşebbüs zahmet ve güçlüklerle sebep olacağından zikrolunan madde olduğu gibi bırakılmış, sadece bu maddede yer alan "eşya-yı sâire" tabirinin çıkarılmasıyla yetinilmiştir.

İmtiyaz sahiplerinin Van Gölü civarında maden çıkarma imtiyazına sahip olabileceği ve inşaat için gerekli olan keresteyi civar ormanlardan kesmek suretiyle temin edebileceği on yedinci maddede bahsedilmiş, ancak bu durum kurulacak şirketin maksadını açıklaması dolayısıyla, şirketin iç tüzüğü kapsamına alınmak üzere sözleşmeden çıkarılmıştır.

Şirket kurulacak olursa idare merkezi İstanbul'da bulunacağından mahallinde de bir şubesinin bulunması, on sekizinci madde hükmünce karara bağlanmış ve bu suretle sözleşme, bazı maddelerinde ufak tefek bazı değişiklikler yapılmak suretiyle, olduğu gibi kabul olunmuştur.

Şartname layihasına gelince; şartname maddelerinin içeriği incelenerek uygun görülmüş, ancak vapurla taşınacak yolculardan ve eşyalardan alınacak taşıma ücreti Osmanlı altını yüz kuruş olarak belirlendiğinden bahsi geçen ücretin "Sîm-i Mecîdî" hesabıyla alınacağı şartname maddelerinde açıkça beyan edilmiştir.

Şartnamenin sekizinci maddesinde geçen “olağandışı zorlayıcı sebepler” meselesi bir takım şartlara bağlanarak, şartnamenin geri kalan maddelerinde yine ufak tefek bazı değişiklikler yapılmak suretiyle şartnameye son bir şekil verilmiştir.

Van Gölü'nde vapurlu taşıma işletmeciliği bölgenin servetini arttıracığı ve kalkınmasını güçlendireceği hususları göz önünde bulundurularak, Van Gölü'nde işletilecek vapurlar gölde mevcut olan ufak tefek bazı ulaşım araçlarının hareketine engel olmayacağından imtiyaz meselesi Meclisi Mahsus tarafınca uygun görülmüştür. Van Gölü vapur taşımacılığı imtiyazının, sözleşme ve kararlaştırılmış şartlarla, kırk sene müddetle **Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan** Efendiler ile ortaklarına ihale edilmesi hakkında gerekli olan işlemlerin yerine getirilmesi Meclisi Mahsus'ta karara bağlanmıştır.¹¹

¹¹ B.O.A., İrade Meclisi Mahsus, belge no: 2967-3

İKİNCİ BÖLÜM

**ŞİRKET SÖZLEŞME VE ŞARTNAMESİ
İLE
ŞİRKETİN İÇ TÜZÜĞÜ**

I- SÖZLEŞME

Birinci Madde: Anadolu'da bulunan Van Gölü'nde vapurlar ile yolcu ve eşya taşımak ve eşya yüklü maûneleri çekmek ve bu iş için bir kumpanya oluşturulmasına izin verilmesi amacıyla Osmanlı Devleti tebaasından **Artin Sarrafyan Efendi ile Abraham Haffafyan Efendi'**ye kırk sene süre ile imtiyaz verilmiştir.

İkinci Madde: İmtiyâz fermânı teslim edildiği sırada imtiyaz sahipleri beş yüz adet Osmanlı altınını Osmanlı Bankası'na kefalet akçesi olarak yatırmış bulunacaklardır. İmtiyâz fermânının yazılıp hazır olduğu imtiyaz sahiplerine resmen ve yazılı olarak haber verileceği tarihten itibaren en geç bir aya kadar bahsi geçen kefalet akçesi bankaya teslim olunup imtiyaz fermanı alınmaz ise verilmiş olan imtiyaz feshedilmiş sayılacaktır. Kefalet ücreti olan miktar imtiyaz sahipleri tarafından bankaya yatırıldıktan sonra, dördüncü maddede belirtilen süre zarfında, yani imtiyâz fermânının verildiği tarihten itibaren iki buçuk seneye kadar Van Gölü'nde vapurlar işletilmeğe başlanırsa, yatırılmış olan kefalet ücreti imtiyaz sahiplerine tekrar iade olunacaktır.

Kefalet ücreti de aynen altın olarak teslim olunduğu takdirde banka tarafından herkese verilen miktarda faiz işleyecektir. Senetler iade edilirse, değer kaybına karşılık olmak üzere %25 fazla kabul edilecek, ancak daha sonra gerekirse bu fazlalık arttırılabilecektir.

Üçüncü Madde: İmtiyaz sahipleri Van Gölü'nde vapurları işletmek için uygun gördükleri yerlere masraf ve zarar ve ziyanları kendilerine ait olmak şartıyla ve miktarı ve yeri devlet tarafından belirlenmek üzere iskeleler ve yük ambarları inşa etmeği kabul ettikleri gibi nakliyatın düzenli bir şekilde yürütülmesi için ihtiyaç hissedildikçe lüzumu olan vapurları işletmeği de ayrıca taahhüt ederler.

Dördüncü Madde: İmtiyâz fermânının verildiği tarihten başlayarak iki seneye kadar Van Gölü sahillerinde bulunan başlıca noktalardan hiç olmazsa dört noktada imtiyaz sahipleri tarafından iskelelerin inşasına başlanılacak ve altı ay sonra da, yani yine imtiyaz fermanının verildiği tarihten başlayarak iki buçuk sene sonuna kadar, iskelelerin inşa edilmesi tamamlanacak ve yolcu ile eşyanın düzenli

bir şekilde taşınması için bu iskeleler arasında en azından iki vapur işletilmeğe başlanılacaktır.

Beşinci Madde: İmtiyâz fermânının verildiği tarihten başlayarak beş sene geçtikten sonra, ihtiyaç hissedilecek olunursa, Van Gölü'nde mevcut olan iskelelerden başka daha bazı iskelelerin inşası ve vapurların sayısının arttırılması hususlarında Nâfi'a Nezâreti, imtiyaz sahiplerini zorlamakta söz sahibi olacaktır. Nâfi'a Nezâreti tarafından bu hususta imtiyaz sahiplerine resmi tebliğde bulunulacak ve bu tebliğ tarihinden itibaren bir seneye kadar yapılması istenilen iskeleler inşa edilecek ve ihtiyaç hissedilen ek vapurlar da tedarik edilerek göl nakliyatına başlanılacaktır.

Altıncı Madde: İskeleler ile iskele yolları ve yük ambarları ve tamirat fabrikaları kısacası vapurların iyi bir şekilde işletilmesi ve yolcu ve eşyanın intizamlı olarak taşınması hususunda gerekli olan her türlü inşaat için lazım olacak arazi imtiyaz sahipleri tarafından karşılığı ödenmek suretiyle satın alınacaktır. Ancak bu gibi araziler arasında kullanılmayan, devlete ait boş arazi bulunacak olursa, bu arazi Hükümet-i Seniyye tarafından imtiyaz sahiplerine, yaptıkları işin ehemmiyetine binaen, ücret alınmaksızın terk edilecektir.

Yedinci Madde: Sahiplerinin elinde bulunduğu halde inşa edilecek tesislerden dolayı bazı arazilerin geçici olarak kullanılması veya bu arazilerin işletilemez hale gelmesi ile arazinin büyüklüğünde ufalma meydana gelmesi ve arazinin hasar görmesi durumunda, arazi sahiplerine verilecek olan tazminat imtiyaz sahipleri tarafından karşılanacaktır.

Sekizinci Madde: İmtiyaz sahiplerinin bu girişimleri Osmanlı Devleti'nin ekonomisine fayda sağlayacağından, gerek tesislerin kurulmaya başlanması ve gerekse bu iş için lüzum gösteren arazinin satın alınması veya geçici olarak kullanılması hususlarında ülke menfaati için, imtiyaz sahipleri "*istimlak kanunu*"dan faydalanacaklar ve bu kanun gereğince el konulan arazinin karşılığını ve gelirini arazi sahiplerine ödeyeceklerdir. Yapılacak inşaatların resim ve haritaları hükümet tarafından onaylanarak ,inşaatın yapılacağı yer kazıklar dikilmek suretiyle belirlendikten sonra, Hükümet-i Seniyye tarafından görevlendirilen bir komisyonun

başkanlığında, imtiyaz sahiplerinin talepte bulunmasından itibaren dört aya kadar arazinin satılmasına başlanılacaktır. Ancak altıncı maddede vapurlar için belirlenmiş olan yerlerden daha fazla olarak sadece kazanç sağlamak ve ticaret yapmak için alınacak araziler bu hükmün dışında yer alacaktır.

Devlete ait arazi olup, kullanılmayan ve yalnızca vapurların işletilmesi ihtiyacında kullanılacak araziler de bahsi geçen komisyon vasıtasıyla o sırada imtiyaz sahiplerine teslim edilecektir.

Dokuzuncu Madde:Yapılacak olan iskelelerin korunması için ihtiyaç gösterdiği takdirde yapılacak rıhtım ve tamirat fabrikaları ve nakliyata ait tesisler ve iskele yolları ile diğer bazı yapılar her zaman için güvenli bir şekilde korunacaktır. Yine vapurlar ile mauneler de bu şekilde muhafaza olunacaktır.

İnşaat ile alet ve edevatın muhafaza edilmesiyle her türlü tamirata ait masraf tamamen imtiyaz sahiplerine ait olacaktır. Bu hususta imtiyaz sahipleri tarafından bir ihmalkarlık meydana gelecek olursa durum Hükümet-i Seniyye tarafından kendilerine ihtar olunacak ve bu ikaz tarihinden itibaren iki aya kadar imtiyaz sahipleri tarafından gereği yapılmazsa Hükümet-i Seniyye inşaatın en iyi şekilde korunmasına doğrudan doğruya teşebbüs edecek ve bu hususta ortaya çıkacak her türlü masraf imtiyaz sahiplerine ait olacaktır.

Onuncu Madde: İmtiyaz süresi tamamlandıktan sonra, memleketin genel menfaati için "*istimlak kanunu*"na bağlı olarak satın alınan veya Hükümet tarafından karşılıksız olarak imtiyaz sahiplerine terk edilmiş olan arazinin üzerinde yapılmış olan her türlü inşaat ve bina, kullanım hakkı ile beraber, yine karşılıksız olarak Hükümet-i Seniyye'ye geri verilecektir.

İmtiyazın süresinin uzatılması hususunda Hükümet-i Seniyye imtiyaz sahipleriyle yeniden bir sözleşme imzalamazsa, yapılmış olan iskeleler ahalinin kullanımına terk edilecektir.

Memleketin menfaati için "*istimlak kanunu*"na bağlı olmaksızın sahiplerini razı etmek suretiyle satın alınmış olan arazi üzerinde yapılmış olan inşaata gelince;

imtiyaz sahipleri haklı olarak bu gibi inşaat ile vapur ve maunelere ait kullanım hakkını tamamen koruyacaktır.

On Birinci Madde: İmtiyâz fermânının verildiği tarihten başlayarak iki seneye kadar imtiyaz sahipleri iskelelerin inşa edilmesine başlamazlarsa ve ayrıca yine imtiyazın verildiği tarihten itibaren iki buçuk seneye kadar sözleşmenin üçüncü maddesinde belirtilmiş olduğu üzere vapurları işletmeğe başlamazlarsa sahip oldukları imtiyaz iptal edilecektir.

İmtiyaz sahipleri vapurların işletilmesi kararlaştırılmış olan yerlerde vapurların seyir ve hareketine üç aydan daha fazla ara verirse veya sözleşme hükümlerine tam olarak riayet etmez ve yine sözleşmenin dördüncü maddesi hükmü gereğince hükümet tarafından vapur işletilmesi imtiyaz sahiplerine tembih olunan mahallerde, uyarı tarihinden itibaren en geç bir seneye kadar vapurlar işletilmeğe başlanmadığı takdirde verilmiş olan imtiyaz feshedilmiş sayılacaktır.

Ayrıca bu sözleşme gereğince imtiyaz sahiplerince yapılması söz verilen hususlardan bir tanesinin yapılmaması durumunda imtiyazın feshi gerekecek olursa, öncelikle Hükümet-i Seniyye tarafından yazılı olarak bir adet ihtarname gönderilecek ve bu ihtarnamenin kendilerine ulaşmasından itibaren en geç üç aya kadar imtiyaz sahipleri yine taahhütlerini yerine getirmezlerse verilmiş olan imtiyaz bu sefer kesinlikle feshedilecektir.

Yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı imtiyaz iptal edilecek olunursa, sözleşmenin dokuzuncu maddesinde imtiyaz süresinin sonunda Hükümet-i Seniyye'ye terk olunacağı açıkça ifade olunan inşaat ve araziye Hükümet-i Seniyye tarafından el konulacaktır.

On İkinci Madde: Vapur taşımacılığına başlanılan noktalarda vapurların işletilmesi ya kısmen veya tamamen durdurulacak olunursa, Hükümet-i Seniyye, masraf ve zarar ve ziyarı imtiyaz sahiplerine ait olmak üzere, taşımacılığın duraksamaya uğramasının sebeplerini ortaya koymak ve vapurların gidiş ve gelişlerini sağlamak amacıyla gerekli olan her türlü tedbiri alabilecektir. Bununla beraber, vapurların geçici bir süre için Hükümet-i Seniyye tarafından işletileceği tarihten başlayarak üç ay

içerisinde imtiyaz sahipleri, bir kez daha vapurları düzenli bir şekilde işletebileceklerini kabul ettiremezlerse ve gerçekten de işletmeğe başlamazlarsa ellerinde bulunan imtiyaz iptal olunacaktır.

On Üçüncü Madde: Vapurlar hareket ettiği sırada Hükümet-i Seniyye adına teslim olunacak posta, çanta ve buna benzer eşyalarla “*Posta nizamnamesi*” hükmüne göre bunların içinde olan eşya, imtiyaz sahipleri tarafından ücretsiz olarak taşınacaktır.

On Dördüncü Madde: Van Gölü'nde ulaşımı sağlamak amacıyla imtiyaz verilen vapurlara ait olmak üzere yapılacak inşaat için gerekli olan ve Osmanlı Devleti'nin çeşitli bölgelerinden tedarik edilecek olan taş, kereste, demir, maden kömürü ile makineler ve bilumum malzeme, imtiyaz süresinin sona ermesine kadar, iç gümrük vergisinden muaf tutulacaktır.

Osmanlı Devleti içinde mevcut olmayan ve ancak Avrupa'dan getirilebilecek olan her türlü alet ve edevat ile vapurlar ve makineler, imtiyaz sahipleri tarafından oluşturulacak ve Nâfia Nezâretince onaylanacak olan defteri gereğince, her yeni inşaat için bir defaya mahsus olmak üzere aynı şekilde yine gümrük vergisinden muaf tutulacaktır.

On Beşinci Madde: İmtiyaz süresinin sona ermesine kadar iskeleler ve fabrika tezgâhları, duraklar ve idarehane denilen şirketin işlerinin yürütüldüğü merkez bürodan ve ayrıca vapurların her türlü alet ve edevatı ile elde edilecek hasılat üzerinden vergi alınmayacaktır.

On Altıncı Madde: Hükümet-i Seniyye kendi ihtiyacı için şayet uygun görecekt olursa Van Gölü'nde vapurlar işletmek hak ve yetkisini elinde bulundurur. Ancak bu vapurlar ile ticaret maksadıyla yolcu ve eşya taşımak suretiyle imtiyaz sahiplerinin gölde işleteceği vapurlara rekabet edemeyecektir.

İmtiyaz verilmeden önce Van Gölü'nde yelken veya kürekli kayıklarla küçük çapta taşımacılık yapan kimseler, daha önce olduğu, bu kayıklarını serbestçe işletebileceklerdir. İmtiyaz sahipleri ellerinde bulunan imtiyaz hakkını bahane

ederek bu gibi ufak tefek işletme sahiplerini rahatsız ederek, bu gibi kimselerin yaptığı ve bundan sonra da yapacağı nakliyata engel olamayacaklardır.

Ancak imtiyaz süresinin bitimine değin, imtiyaz sahipleri tarafından yapılmış olan iskelelerin kullanım hakkı sadece kendilerine ait olacaktır.

On Yedinci Madde: İmtiyaz sahipleri Van Gölü'nde vapur taşımacılığında bulunmak amacıyla girişecekleri bütün teşebbüslerde, menfaatleri için uygun gördükleri her türlü mâlî tedbiri almakta serbest olacaklardır. Ancak kuracakları şirket veya anonim kumpanyasının iç tüzük layihasını, devletin kanun ve nizamına uygun olması şartıyla, sözleşmenin yapıldığı tarihten itibaren on aylık bir süre içerisinde devlet tarafından tasdik edilmek üzere arz eyleyeceklerdir.

On Sekizinci Madde: Kurulacak olan anonim kumpanyasının resmi ikaametgah ve yazışma adresi İstanbul olacak ve aynı zamanda Van'da da bir şubesi bulunacak ve seyredecek olan vapurlar Osmanlı sancağı altında dolaşacaklardır.

On Dokuzuncu Madde: Van Gölü'nde vapur işletmeciliği ile ilgili olarak, Hükümet-i Seniyye tarafından yapılacak olan her türlü teftiş ve kontrolden dolayı meydana gelecek masrafın karşılanabilmesi için, imtiyaz sahipleri, imtiyaz fermasının alınışından bir sene sonra başlayarak imtiyaz müddetinin sona ermesine değin, Nâfia Nezâreti veznesine her sene peşin olarak yüz yirmi adet Osmanlı lirası yatıracaklardır.

Yirminci Madde: Bu sözleşmenin anlaşılmasında veya maddelerinin uygulanmasından ötürü imtiyaz sahipleri ile Hükümet-i Seniyye arasında meydana gelecek her türlü anlaşmazlık kati surette Şûrâ-yı Devlet'in yardımıyla çözülecek ve imtiyaz sahipleri ile halktan herhangi bir kimse arasında bir problem ortaya çıkarsa, durum Osmanlı mahkemelerinde halledilecektir.¹²

4 Şubat 1879

ŞÛRÂ-YI DEVLET

¹² BOA., İrade Meclisi Mahsus, belge no:2967/4

II- ŞARTNÂME

Birinci Madde: İmtiyaz sahipleri Van Gölü'nde vapur taşımacılığını faaliyete geçirmek için yapacakları inşaat işlerinde en iyi cinsten malzeme kullanacaklar ve inşaatın çok sağlam ve dayanıklı olmasını temin etmek maksadıyla, işin teknik kurallarına tamamen uygun hareket edeceklerdir.

İkinci Madde: İmtiyaz sahipleri Van Gölü'nde işletilecek olan vapurlar için inşa edilecek olan iskeleler, vapurlar ve nakliye işinde kullanılacak maunelerin (ufak tekne) harita ve resimlerini, imtiyaz fermanının verildiği tarihten itibaren en geç bir buçuk seneye kadar, Nâfia Nezâreti'ne sunmaya mecburdurlar. Projenin harita ve resimlerinin Nâfia Nezâreti'ne takdim edilmesinden iki aya kadar Hükümet-i Seniyye tarafından bir karar verilmezse ve bu iki aylık süre sona erdiği taktirde imtiyaz sahiplerine hala bir karar ulaştırılmamışsa, durum imtiyaz sahipleri tarafından yazılı olarak ihtar olunacak ve on beş gün daha cevap alınmadığı taktirde bahsi geçen harita ve resimlere tasdik edilmiş gözüyle bakılarak nakliye işine hızla başlanılacaktır.

Üçüncü Madde: Gerek yapılacak inşaatta ve gerek vapurların işletilmesinde imtiyaz sahipleri seçeceği araçların ve makinelerin kullanımında ve memurların istihdam edilmesinde serbest olacak iseler de, sözleşmenin hükümlerinin eksiksiz bir şekilde yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, Hükümet-i Seniyye'nin kontrolü altında bulunacaklardır.

Dördüncü Madde: İnşaatın yapılması bittikten ve hazırlıklar tamamlandıktan sonra, tesislerin açılışından önce Hükümet-i Seniyye tarafından görevlendirilecek bir komiser vasıtasıyla incelemelerde bulunulacak ve inşaat çalışmalarının eksiksiz bir şekilde tamamlandığı ve harita ve resimlerin istenilen düzeyde olduğuna kanaat getirilirse kabul edilecektir. Hükümet-i Seniyye'ce görevlendirilen komiserin sunacağı rapor geçerli sayılırsa tesislerin faaliyete geçmesine devlet tarafından izin verilecektir. Vapurlar ile nakliye işinde kullanılacak maunelerin imtiyaz sahiplerince işletilmesi yine komiserin yapacağı incelemelerin neticesine

bağlıdır. İnşaat çalışmaları tamamlandıktan sonra kabul edilebilmesi için imtiyaz sahipleri tarafından yapılacak müracaatı takiben geçecek iki aylık süre zarfında, yukarıda bahsedilen incelemeler başlayacak ve işin resmi muamelesine başlanılacaktır.

Beşinci Madde: Her bir iskelenin yapılması için yürütülen inşaat çalışmaları tamamen sona erdikten sonra, imtiyaz sahipleri yapılan masraflar kendilerine ait olmak koşuluyla bunları devam ettirecek ve satın aldıkları arazi ile Hükümet-i Seniyye tarafından ücret alınmadan kendilerine terk edilmiş olan arazinin bir adet haritasını çıkarmaya mecbur olacaklardır.

Adı geçen arazi ile gölün sahilinde yapılacak olan inşaatın içeriğini belirten bir defter de tutulacaktır. İmtiyaz sahiplerine verilen arazinin sınırlarını belirleyen mazbatalar ile arazinin haritaları ve inşaat bilgilerini kapsayan defterler oluşturulduktan sonra, tasdik edilmiş birer adet suretleri imtiyaz sahipleri tarafından, korunması amacıyla, Nâfia Nezâreti ve hükümeti temsilen mahalli idareye takdim edilecektir.

Altıncı Madde: Hükümet-i Seniyye ile imtiyaz sahiplerinin görüşleri aynı yönde olmazsa, Hükümet-i Seniyye imtiyazı verilen hatta ve vapurların işletilmesinde güvenliği sağlamak, vapurların düzenli bir şekilde seyrini sağlamak için ve bir de inşaat ile vapur ve maunelerin korunmasını temin etmek amacıyla uygun göreceği tedbirleri alabilecektir.

Yedinci Madde: İmtiyaz sahipleri yolcularla eşyanın intizamlı bir şekilde taşınması hususunda fayda göreceklerine inandıkları kanunları Hükümet-i Seniyye'nin onayına sunacaklardır. Bu kanunlar Hükümet-i Seniyye tarafından kabul olunacak olursa, kanunların gerek imtiyaz sahipleri ve gerekse diğer insanlar için bağlayıcılığı olacaktır.

Sekizinci Madde: İnşaatın ve vapurların işletilmesinin ertelenmesi veya duraksamaya uğramasının sebebi, özel bir zarureten kaynaklandığı ortaya çıkar ve devlet tarafından da kabul olunacak olursa, sözleşmenin on birinci ve on ikinci maddelerinin hükmü dikkate alınacaktır.

Yolcu ve Eşya İçin Alınacak Nakliye Ücreti

Dokuzuncu Madde: Bu şartname ile, imtiyaz sahipleri tarafından gerçekleştirilmesi için söz verilen inşaat ve yapılan harcamalara karşılık olmak üzere, imtiyaz süresinin nihayetine kadar yolcu ve eşyadan aşağıda maksimum fiyatı belirlenen nakliye ücretinin alınmasına Hükümet-i Seniyye tarafından imtiyaz sahiplerine ruhsat verilmiş olup, ancak verilmiş olan bu izin, imtiyaz sahiplerinin sözleşme hükümlerine tam olarak riayet etmelerine şart koşulmuştur.

Yolcular ile Hayvanlara Ait Birinci Tarife

Her bir Yolcudan Kilometre başına Alınacak Nakliye Ücreti

Sim- Mecidiye Hesabıyla

<i>Birinci Sınıf Yani Salondaki Yolcudan</i>	<i>20 Para</i>
<i>İkinci Sınıf Yani Kamaradaki Yolcudan</i>	<i>10 Para</i>
<i>Üçüncü Sınıf Yani Güvertedeki Yolcudan</i>	<i>5 Para</i>

Yedi yaşından küçük olan çocuklardan ücret alınmayıp, yedi yaşından on iki yaşına kadar olan çocuklardan tarifede belirtilmiş olan ücretin yarısı alınacaktır.

Yolcuların beraberlerinde taşıdıkları eşya için de ücret istenmeyecektir.

Hayvanat Tarifesi

Sim-i Mecidiye Hesabıyla

<i>Birinci Sınıf Deve, Sığır ve At</i>	<i>20 Para</i>
<i>İkinci Sınıf Katır, Dana ve Domuz</i>	<i>10 Para</i>
<i>Üçüncü Sınıf Koyun, Keçi ve Köpek</i>	<i>5 Para</i>
<i>Dördüncü Sınıf Kaz ve Hindi</i>	<i>2 Para</i>
<i>Beşinci Sınıf Tavuk ve Ördek</i>	<i>1 Para</i>

İmtiyaz sahipleri nakledilecek yolcular ile hayvanların yedirilmesi işini üstlenmediği için hayvanların yiyecekleri sahiplerine aittir.

Eşya Nakline Dair İkinci Tarife

Eşyanın her bir tonilatosu¹³ için kilometre başına alınacak nakliye ücreti

	Vapur ile		Vapura bağlı Maune ile	
	Para	Kuruş	Para	Kuruş
<i>Birinci sınıf taze balık, gıda maddeleri, Baharat, madeni ev eşyaları vb.</i> }	-	2	20	1
<i>İkinci sınıf hububat, un, kereste, adi kömür, İlaç, yapacağı, şarap ve her türlü maden</i> }	20	1	-	1
<i>Üçüncü sınıf yonma taş, tuğla, çimento, maden cevheri, odun, odun kütüğü, maden kömürü ile kireç, taş, kum, balçık ve terbiye edilmemiş gübre</i> }	-	1	20	-

Hükümet tarafından tasdik olunan ve vapurların seyir ve hareketini gösteren çizelgelerde belirtilen kilometre miktarının bütünü göz önünde bulundurulacak ve başlanılan her bir kilometre tam hesap edilerek ücretler ona göre alınacaktır. Eşya nakline gelince her biri bin kilogram hesabıyla tonilato olarak hesaplanacak ve fazlası on kilogramdan aşağı olursa on kilogram sayılarak ona göre muamele yapılacaktır.

Onuncu Madde: Ücret tarifeleri onaylandıktan sonra, bu tarifede adı geçmeyen hayvan, gıda maddeleri, her türlü yük ve değişik eşyalardan alınacak olan nakliye ücretinin belirlenmesinde, bunların hangi sınıf eşyaya benzerliği fazlaysa o sınıftan sayılacak ve ona göre ücret alınacaktır.

Bu gibi, hangi eşya listesine gireceği belli olmayan eşya ve hayvanların sınıfının belirlenmesinde bir anlaşmazlık çıkacak olursa, problemin halledilmesi kesinlikle Nâfia Nezâreti'ne aittir.

On Birinci Madde: Ağırlığı bin kilogramdan fazla olduğu halde parçalara ayrılması mümkün olmayan eşya ile alan olarak bir metre küp alanlık bir yer kaplayan,

¹³ Tonilato: İtalyanca bir kelime olup, gemilerin alabileceği yükü anlatmakta kullanılan bir birimdir ve bir tona eşittir. Bkz., *Türkçe Sözlük*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1969.

ancak ağırlıkça iki yüz kilogramdan daha az bulunan ve çokça yer kaplayan eşya için ücret tarifesinde belirtilmiş olan ücretin iki misli alınabilecektir.

On İkinci Madde: Tarifelerde belirtilmiş olan nakliye ücretleri *Sîm-i Mecidiye* hesabıyla alınacaktır. Ancak imtiyaz sahipleri Osmanlı Devleti'nde geçerli olan bütün gümüş paraları, vapurlar işleyen belli başlı yerlerde yürürlükte olan fiyata göre alma ve kabul etmeye mecbur olacaklardır.

On Üçüncü Madde: Ücret tarifeleri Hükümet-i Seniyye tarafından onaylanmadığı sürece geçerliliği olmayacaktır. Tarifeler hükümetçe tasdik olunduktan sonra yürürlüğe girmeden önce, yaklaşık olarak bir ay süreyle, iskelelere yakın olan noktalarda, herkesin görebileceği şekilde ilan edilecektir.

Geçerli olan tarifelerindeki ücret üzerinde herhangi bir indirim söz konusu olursa veya indirimden sonra tekrar zam yapılmasına ihtiyaç duyulursa Hükümet-i Seniyye'ye müracaat edilecek ve yeni ücret tarifesi kullanılmaya başlanmadan önce, en az sekiz gün öncesinden ilan edilmesi yeterli olacaktır. Ancak Yortu Günleri¹⁴ gibi özel günlerde ek seferler düzenlenerek vapurlar tahsis edildiğinde, bu süre yirmi dört saate kadar indirilebilecektir.

On Dördüncü Madde: Hükümetçe tasdik olunan tarifelerin dışında, bazı esnaf kesimini veya mal götürüp getiren tüccarları teşvik etmek amacıyla özel anlaşmalar yapmak suretiyle bazı kesimlere ayrıcalık tanınması kesinlikle yasaktır. Ancak imtiyaz sahipleri ile Hükümet-i Seniyye arasında ulaşımın kolaylaştırılması maksadıyla yapılan sözleşmeler veya ihtiyaç sahipleri için yapılan tavsiyeler, bu hükmün dışında yer almaktadır.

Muhtelif İşlere Ait Bazı Şartlar

On Beşinci Madde: Fert fert veya toplu olarak nakledilecek olan ve ellerinde kanuni hakkı ifade eden yol tezkiresi bulunan kara askeri, deniz askeri ve zaptiye askerleri, eşya ve hayvanlarıyla beraber, tarifelerde belirtilmiş olan ücretin yarısı ile taşınacaktır.

¹⁴ Yortu: Hıristiyanların bayram ve tatil günü. Bkz., *Kâmûs-ı Türkî*.

Bundan başka, Hükümet-i Seniyye ordu askeri ile harp malzemeleri ve Bahriye araç ve gereçlerini nakledeceği zaman, askeri komutanlar tarafından yazılı olarak gelecek emir üzerine, imtiyaz sahipleri gölde işletmekte oldukları ulaşım araçlarının, zaruret halinin şiddetine göre, ya bir kısmını veya tamamını hazır tutmaya mecbur olacaklar ve bu iş için de tarifelerde geçerli olan ücretin yarısını alacaklardır.

On Altıncı Madde: Tutuklu ve mahkumlarla bunlara refakat etmekte bulunan memur ve jandarmalar yarım ücretle taşınacaktır.

On Yedinci Madde: İnşaat ile vapurların işlemlerini kontrol edecek olan ve devletçe görevlendirilmiş olan memurlar, vapurların çalıştığı yerler ile vapurların hareket ve varış noktalarında, deniz yoluyla eşya taşıyan tüccarlardan alınacak vergiyi kontrol etmek üzere görevlendirilen memurlar ve bir de imtiyaz sahiplerinin vapurlarıyla taşınacak çanta ve buna benzer posta eşyalarına bakmakla görevli olan posta memurları ücretsiz olarak taşınacağı gibi, kişi başına elli kilogram ağırlığı bulunan eşyaları da ücret alınmadan taşınacaktır.

On Sekizinci Madde: Hava şartlarının elverişsiz olması, vapur makinelerinin çalışamaz durumuna gelerek bozulması veya yolcu ve taşınacak eşyanın bulunmaması gibi vapur seferlerini aksatacak zaruret halleri ortaya çıkmadığı sürece, imtiyaz sahipleri vapurların hareket saatini, hareket yerini ve uğrayacakları noktaları gösteren ve hükümet tarafından tasdik olunan hareket çizelgesini, Hükümet-i Seniyye'den özel bir izin koparmadıkları sürece, değiştiremeyeceklerdir. Diğer taraftan da Hükümet-i Seniyye, normal günler için bir ay ve askeri nakliyat ile Bahriye nakliyeleri için bir hafta öncesinden imtiyaz sahiplerini yazılı olarak durumdan haberdar etmezlerse, bahsi geçen hareket çizelgesinin değiştirilmesini talep edemeyecektir.

On Dokuzuncu Madde: İmtiyaz sahipleri, zabıta ve gümrük memurları için her bir iskelede hükümet tarafından gösterilen yerlerde, yapılacak tüm harcamalar kendilerine ait olmak şartıyla, uygun yerler inşa edecek ve bunları karşılıksız olarak Hükümet-i Seniyye'ye terk edeceklerdir.

Yirminci Madde: Hükümet-i Seniyye, imtiyaz sahipleri tarafından nakle-
dilecek yük ve eşyayı kontrol etmek üzere ve bir de alınacak vergileri tahsil etmek
için, iskelelerde ve uygun göreceği başka yerlerde memurlar yerleştirecektir.¹⁵

4 Şubat 1879

ŞÛRÂ-YI DEVLET

¹⁵ BOA., İrade Meclisi Mahsus, belge no: 2967/5

III- ŞİRKET İÇ TÜZÜĞÜ

Anadolu'da bulunan Van Gölü'nde vapur işletmek

İçin imtiyâz fermanı ve sözleşmenin on yedinci

Maddesine göre kurulacak Osmanlı

Şirketinin İç Tüzüğü

BİRİNCİ KISIM

Şirketin İsmi, Kurulması ve Süresi

Birinci Madde: Anadolu'da bulunan Van Gölü'nde vapur işletmek üzere (Van Gölü Şirketi) ismiyle bir Anonim Osmanlı Şirketi kurulmuştur.

İkinci Madde: Şirketin merkezi İstanbul olacak ve Van Vilayetinde de bir şubesi bulunacaktır.

Üçüncü Madde: Şirketin müddeti ve devamı imtiyâz fermân-ı 'âlîsi gereğince kırk sene olacak ve bu müddet sona erdiği zaman şirket hissedarları tarafından bir talepte bulunulur ve bu istek devlet tarafından uygun görülür ise, belirtilen süre uzatılabilecektir.

Dördüncü Madde: Şartname hükümlerine göre Van Gölü'nde vapur işletmek üzere yeterince para harcadıktan sonra şirketin sermayesinden arta kalan para ile, birinci olarak, Van Gölü civarında kömür ve benzeri madenlerin imtiyazı alınıp vapurlar için gerekli olan kömür buradan temin edilecek ve karlı görülen madenler işletilecektir. İkinci olarak, kar getireceği kesin olan şeker fabrikası ve buna benzer fabrikaları kuracaktır. Üçüncü ve son olarak, bu gibi fabrikaların idaresi için gerekli olan ürünleri yetiştirmek üzere, ucuz bulacağı arazi ve tarlaları satın alacaktır.

Beşinci Madde: Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan Efendiler, mukavelename gereğince Evhanos, Moğridic Esayan, Apik Onciyan, Mikail ve Evhanos Ağubyan Efendiler ile ortaklık kurmuşlardır. Van Gölü'nde vapur işletmek üzere kendilerine verilen imtiyâz fermanında belirtilen her türlü, yetkiyi yukarıda isimleri geçen Evhanos, Moğridic Esayan, Apik Onciyan, Mikail,

Evhanos Ağubyan ile Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan Efendiler, altıncı ve on altıncı maddelerde geçen şartlarla şirkete terk ederler.

İKİNCİ KISIM

Şirketin Sermayesi, Hisseler ve Hisse Sahipleri Tarafından

Verilecek Meblağ

Altıncı Madde: Şirketin sermayesi elli beş bin Osmanlı altını yani elli bin İngiliz lirasıdır. Şirketin sermayesi, her biri on bir Osmanlı altını yahut on İngiliz lirası değerinde olmak üzere, beş bin adet hisseye bölünecektir. Bu hisselerin beş yüz adeti imtiyaz hakkı olarak beşinci maddede adları yazılı olan imtiyaz sahiplerine ait olup geri kalan dört bin beş yüz hisse satılacaktır. İmtiyaz sahiplerine imtiyaz hakkı olarak verilen hisse senedi toplam hisse senetlerinin yüzde onu hesabıyla belirlendiğinden, beş yüz adetten daha fazla olamayacaktır.

Yedinci Madde: Dördüncü maddede belirtilen teşebbüsleri, şirket İdare Meclisi ilk içtimanda tedavüle çıkarılacak beş bin adet hisse senedinden satılacak miktar ve alınacak taksit nispetinde, yavaş yavaş gerçekleştirmeye başlayacaktır.

Sekizinci Madde: Hisse satın almak için imza verenler aşağıda belirtilen taksitleri ve hisse bedelini vereceklerdir.

Hisse senetlerinin taksiti:

1-İki adet İngiliz lirası imzanın atıldığı gün

2-Bir adet İngiliz lirası imza tarihinden itibaren iki ay sonra

3- Bir adet İngiliz lirası aynı şekilde imza tarihinden itibaren dört ay sonra

4- Bir adet İngiliz lirası aynı şekilde imza tarihinden itibaren altı ay sonra

Geri kalan beş lirayı da şirket İdare Meclisi münasip gördüğü bir zamanda dokuzuncu madde belirtilen şartlarla hissedarlardan isteyecektir.

Dokuzuncu Madde: Hisse senetleri bedelinin yarısı yani beş lira alındıktan sonra geri kalan diğer yarısı hisse sahiplerinden isteneceği zaman, İdare Meclisi

Hissedarlar Umumi Meclisi'ni davet ederek, o zamana kadar olan icraatlarını ve diğer beş liranın tahsil edilmesi için kararlaştırmış olduğu süreyi beyan edecektir.

Onuncu Madde: Satılacak olan dört bin beş yüz hisse senedinin dört yüz adetini şirket kurucuları olmaları hasebiyle **Evhanos ile Moğridic Esayan**, dört yüz adetini **Apik Onciyan** ve dört yüz adetini **Mikail ve Evhanos Ağubyan** Efendiler satın alıp sekizinci maddede belirtilen şartlarla bedelini ödeyeceklerdir. Bu durumda dışarıya satılacak olan hisse senetlerinin sayısı üç bin üç yüz adet kalacak ve bunların isteklilerine satılması için İstanbul ile Van ve Erzurum vilayetlerinde defterler tutulacaktır. Şirket kurucuları tarafından satın alınmış olan bin iki yüz hisse, koçanlarından koparılmadan, vapurların işletilmeğe başlayacağı tarihten itibaren iki seneye kadar şirket sandığında saklanılacaktır.

On Birinci Madde: Hisse senetleri koçanlı bir defterden koparılıp üzerinde Van Gölü Şirketi'nin mührü ve kurucuların imzaları bulunacaktır. Her seferinde alınacak taksit hisse senetlerinin üzerine yazılacak ve hisse bedelinin yarısı yani beş lira alındıktan sonra, hisse senetleri değiştirilerek yeni hisse senetleri verilecek ve bu yenilenen hisse senetlerinin üzerinde de aynı şekilde şirketin mührü ve kurucuların imzaları bulunacaktır. Kalan beş liranın tamamlanmasına kadar alınacak taksitler yeni senetlere ayrıca yazılacaktır. Hisse senetleri Türkçe, Ermenice ve Fransızca olarak tertip olunacaktır.

On İkinci Madde: Hisse senetleri isme yazılı olup sahibine ait olacaktır. Hisseler bir başkasına satıldığı zaman deftere kaydedilecektir. Hisse bedelinin diğer yarısı olan beş lira alındığı zaman Hissedarlar Umumi Cemiyeti istediği takdirde şirketin hisse senetlerini, senet kimin elinde ise ona ait olması usulüne çevirebilecektir.

On Üçüncü Madde: Belirlenen vakitte taksitlerini ödemeyenlere, aylık yüzde bir faizli olarak yatırılmak üzere, iki aylık bir süre verilecek ve bu iki aylık süresi geçmiş olan hisse senetlerinin numaraları gazete yoluyla neşredilecek ve bundan başka hiçbir resmi işleme gerek kalmadan hesabı sahibine ait olmak üzere İdare Meclisi tarafından satılacaktır.

On Dördüncü Madde: Hisselerin paylaşılması mümkün olmayacağından şirket bir hisseye karşılık bir hak sahibi tanır.

On Beşinci Madde: Hisse sahiplerinin mirasçıları veya alacaklıları sıfatıyla hiç kimse şirketin mali konularla ilgili işlerine müdahale edemeyeceği gibi şirketin idaresine de karışamayacaktır.

On Altıncı Madde: Şirketin sermayesini çoğaltmak için Hissedarlar Umumi Cemiyeti'nin kararıyla yeniden hisse senedi tedavüle çıkartılacak olunursa imtiyaz hakkı olarak yüzde on fazla hisse çıkarılacaktır. Bu imtiyaz hakkı şirket devam ettiği sürece geçerli olup veraset hukukuna bağlı olarak işlem görecektir. Bahsedilen yüzde onluk hisse senedi ücretsiz olarak imtiyaz sahiplerine verilecek ve beşinci maddede isimleri yazılı olanlar arasında sözleşme gereğince altı parçaya bölünecektir. Tekrar hisse çıkarılır ise bunların satın alınmasında öncelik yine bu kimselere verilecektir.

On Yedinci Madde: Hissedarlar Umumi Meclisi'nin kararıyla belirlenmiş olan beş bin adetten fazla olarak çıkarılacak olan hisse senetleri İdare Meclisi azaları tarafından imzalanacaktır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Şirketin İdaresi

On Sekizinci Madde: Şirketin idaresi Hissedarlar Umumi Cemiyeti'nden seçilecek ve tayin olunacak altı azadan meydana gelen bir İdare Meclisi'nce yürütülecektir. İdare Meclisi Hükümet-i Seniyye ve herkes nazarında şirketin idaresiyle vazifelidir.

On Dokuzuncu Madde: İdare Meclisi adına yazılan bütün kararları imzalamak, şirket memurlarına görevlerini yaptırmak ve bunların durumlarını İdare Meclisi'ne sunmak, İdare Meclisi'nden almış olduğu talimatları uygulamak üzere şirketin İdare Meclisi tarafından seçilmiş ve tayin olunmuş yetkili bir müdürü bulunacaktır. Müdürün imzası yanında İdare Meclisi azalarından birisinin imzası bulunan evrak şirket tarafından geçerli sayılacaktır.

Yirminci Madde: İdare Meclisi içlerinden birisini gizli oy kullanmak suretiyle bir seneliğine reis seçer. Reisin başta gelen vazifesi meclisin müzakerelerinin düzenli olarak devamını sağlamak, meclis azalarına görevlerini yaptırmak ve meclisin toplanma günlerini belirlemektir.

Yirmi Birinci Madde: İdare Meclisi azalarının üçte biri her sene gizli oyla değiştirilir ve yerlerine yeni aza seçilir. Ancak ilk senesinin azaları yeni sene için tekrar seçilebilir.

Yirmi İkinci Madde: İdare Meclisi azalığına seçilecek olan kişilerin en az otuz hissesi olmalı ve bu hisseler azaların memuriyetleri devam ettiği sürece şirketin sandığında saklı kalacaktır.

Yirmi Üçüncü Madde: Memuriyeti sırasında meclis azalarından birisi vefat ederse veya istifa eder ya da memuriyetine engel olacak bir durum ortaya çıkacak olursa onun yerine İdare Meclisi yirmi ikinci maddede belirtilen şartlarla geçici olarak birisini tayin eder.

Yirmi Dördüncü Madde: İdare Meclisi azaları memuriyetleri dolayısıyla şirket adına yaptıkları işlerden dolayı şahsi olarak sorumlu olmamak koşuluyla görevlerini iyi bir şekilde yerine getirmeye mecburdurlar. Bu İdare Meclisi'ne İstanbul dışında oturanlar da aza seçilebilirler. Ancak bu gibi meclis azaları en azından senede altı ay kadar İstanbul'da bulunup görevlerini yerine getirmeye mecburdurlar.

Yirmi Beşinci Madde: Şirketin yapacağı her türlü iş İdare Meclisi'nde çoğunluğun vereceği karara bağlıdır ve en az dört azası bulunan meclis tam sayılır.

Yirmi Altıncı Madde: Bir sene sona erdiğinde şirketin hesaplarını, bir sene boyunca yapılan bütün icraatları, gelecek senenin durumunu ve hisse sahipleri arasında paylaşılacak meblağ ile ihtiyat olarak saklanması lazım gelen meblağın miktarını gösteren ve İdare Meclisi azaları tarafından imzalanacak rapor, Hissedarlar Umumi Cemiyeti'ne verilecektir.

Yirmi Yedinci Madde: İdare Meclisi azaları yapmış oldukları hizmete karşılık olarak, miktarı ve çeşidi Hissedarlar Umumi Cemiyeti tarafından belirlenmek üzere, ücret alacaklardır.

Yirmi Sekizinci Madde: İdare Meclisi'nin en önemli vazifesi; şirketin mali işlerini görmek, şirket adına mal satın almak, mal satmak ve değiştirme usulüyle ticaretini yapmak, şirket memurlarını tayin etmek ve görevden almak, şirket adına her türlü anlaşmayı yapmaktır.

Yirmi Dokuzuncu Madde: İdare Meclisi'nin vermiş olduğu kararlar zabıt ceridesinde yazılacak ve hazır bulunanlar tarafından imzalanacaktır.

Otuzuncu Madde: İdare Meclisi önemli gördüğü konularda ihtiyaç hissederse Hissedarlar Umumi Cemiyeti'ni davet eder ve alacağı karar ve talimatları uygular.

Otuz Birinci Madde: İdare Meclisi'nin ilk toplantısı on sekizinci maddeden ayrı olarak imtiyaz sahiplerinden **Abraham Haffafyan, Artin Sarrafyan, Mikail Ağubyan, Apik Onciyan ve Evhanos Esayan** Efendilerden oluşacaktır. İsmi geçen bu kişiler, vapurlar işlemeğe başlayacağı tarihten itibaren iki sene şirketin işlerini karşılıksız olarak yürüttükten sonra Hissedarlar Umumi Cemiyeti'ni toplayıp yeni idare heyetini oluşturarak şirkete ait defterler ile şirket sandığını ve idareye ait bütün işleri yeni idareye devredecektir. Yukarıda isimleri geçenler bulunmadığı takdirde yerlerine kardeşleri bakabilecektir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Hissedarlar Umumi Cemiyeti

Otuz İkinci Madde: Her on hissesi olan Hissedarlar Umumi Cemiyeti'ne girmeye hak sahibidir.

Otuz Üçüncü Madde: Rûmî senenin her Nisan ayının ilk haftasında İdare Meclisi'nin ilanı üzerine Hissedarlar Umumi Cemiyeti davet olunur ve hisse sahiplerinden gerek bizzat ve gerekse vekaleten Umumi Cemiyete katılacak olanlar önce hisse miktarlarını kaydettirecekler ve daha sonra bu hisse senetlerini şirket sandığına depozito olarak yatıracaklardır. Meclisin her toplantısında bu uygulama

tekrarlanacak ve hisse senetleri isme göre yazıldığından Umumi Meclise girenler, hisse miktarlarını kaydettirmek ve depozito eylemek yükümlülüğünden tabiatıyla kurtulmuş olacaktırlar.

Otuz Dördüncü Madde: Hissedarlar Umumi Cemiyeti İdare Meclisi'nin raporunu görüşür ve kendi bünyesinde oluşturacağı komisyon vasıtasıyla şirketin yıllık muhasebesini tutar. İdare Meclisi tarafından oluşturulan gelecek yılın programı, hisse sahipleri arasında paylaşılacak meblağ ile ihtiyat olarak saklanması gerekli olan miktarın belirlenmesiyle ilgili görüş bildirilen teklifler hakkında kararını vererek çoğunluğun hemfikir olduğu hususları müzakereye koyar. Yeni İdare Meclisi'ni seçerek şirkette istihdam olunacak memurlar hakkında görüşünü bildirir ve vermiş olduğu bütün kararların icrasını İdare Meclisi'ne havale eder.

Otuz Beşinci Madde: Hissedarlar Umumi Cemiyeti her sene başındaki toplantısında evvela gizli oyla ve çoğunlukla içlerinden birisini fahri olarak başkan seçer ve meclisin yazı işlerini yürütmek üzere de bir katip tayin eder.

Otuz Altıncı Madde: Hissedarların oyu hisse itibarıyla olup her on hissesi olan bir oya sahip olacak ve gazete vasıtasıyla bir kez davet ile iki yüz elli oy hazır bulunan cemiyetin çoğunlukla vereceği karar geçerli olacaktır.

Otuz Yedinci Madde: Birinci davet ile iki yüz elli bir oy bulunmadığı takdirde on beş gün sonra ikinci defa yine gazete vasıtasıyla davet olunacak ve mevcut olan oy sayısı kaç olur ise olsun çoğunluk tarafından verilmiş olan karar geçerli olacaktır.

Otuz Sekizinci Madde: İhtiyaç hissedilecek olunursa yeniden hisse senetleri çıkarmak Umumi Cemiyetin işidir. Fakat şirketin devamına müsaade edilmediği takdirde şirketi feshetmek yetkisi Hissedarlar Umumi Cemiyeti'ne aittir.¹⁶

15 Mayıs 1880

ŞÛRÂ-YI DEVLET

¹⁶ B.O.A., Y-A.RES, belge no; 6/13-2

Van Gölü'nde vapur taşımacılığını gerçekleştirmek üzere, ellerinde bulunan imtiyaz sözleşmesi gereğince oluşturacakları şirket iç tüzüğünün tasdik edilmesi isteğiyle **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendiler tarafından Şûrâ-yı Devlet'e takdim edilen dilekçe ve iç tüzük layihası Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesinde okundu. İç tüzüğün usulüne uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla Ticaret Nezareti'nden bilgi istenmiş ve alınan cevapta iç tüzük layihasının içeriği devletin kanun ve nizamına uygun görüldüğünden kabul edilmiştir. Aslında imtiyazın kabul edilmesi zaten Şûrâ-yı Devlet'in vereceği karara bağlı olduğundan, biri Ticaret Nezaretinde diğeri de imtiyaz sahiplerinde kalmak üzere, şirket iç tüzüğünün iki nüsha olarak Divan-ı Hümayundan yazılması ve Ticaret Nezaretine gönderilmesi amacıyla temize çekilen nüsha dosyasıyla beraber Şûrâ-yı Devlet tarafından takdim kılınmıştır¹⁷.

Osmanlı Şirketi'nin iç tüzüğü, devlet tarafından tasdik edilmek amacıyla, önce Ticaret Nezaretine takdim olunmuş, burada gerekli incelemeler yapılarak Şûrâ-yı Devlet'e havale edilmiş ve buradan da Başvekalete takdim kılınmış ise de hentiz bir cevap alınmadığı Nâfia Nezareti'nin 30 Mayıs 1880 tarihli tezkiresinde dile getirilmiştir¹⁸. Resmi işlemlerin bu kadar uzun sürmesi, imtiyaz sözleşmesinde yapılması karara bağlanan işlerin gecikmesine sebebiyet vereceği imtiyaz sahibi olan **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendiler tarafından 26 Nisan 1880 ve 18 Temmuz 1880 tarihli dilekçelerde dile getirilmiştir¹⁹. Nâfia Nezareti şirket iç tüzüğünün imtiyaz sahiplerinin eline geçmemesi durumunda şirketin kurulamayacağı hususuna işaret ederek, vapur işletmeciliği ile ilgili olarak meydana gelecek her türlü gecikmenin bundan kaynaklanacağını ve bu sebepten dolayı da imtiyaz sahiplerinin ileride bazı problemleri gündeme getirme ihtimalini göz önüne alarak tüzüğün tasdik edilmesinin bir an önce tamamlanması hususunda Başvekalet makamını uyarmıştır²⁰.

¹⁷ B.O.A., Y-A. RES., Bclgc No: 6/18-1.

¹⁸ B.O.A., Y-A. RES., Bclgc No: 6/18-3; Y-A. HUS., Bclgc No: 165/63-2.

¹⁹ Bkz. Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan Efendiler tarafından verilen ve 18 Temmuz 1880 tarihli arzuhal varacağına, EKLER S. 77

²⁰ B.O.A., Y-A. RES., Bclgc No: 6/18-3,4.

Aslında Van Gölü'nde vapur işletme imtiyazı, daha **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendilere verilen imtiyaz ve bunun bir gereği olarak imzalanan sözleşme ve şartname ile bitmiş ise de, bunun faaliyete geçmesi şirket iç tüzüğünün hazırlanması ve onaylanmasına bağlanmıştır. Bunun üzerine şirketin iç tüzüğü hazırlanmış ve devletin onayına sunulmuştur. Bu tüzük Ticaret Nezareti ve Şûrâ-yı Devletce ve daha sonra da Meclisi Vükela tarafından tasdik edilmiş olduğundan gerekli olan işlemlerinin yapılması, Nâfia Nezareti'nin 30 Temmuz 1880 tarih ve 55 nolu tezkiresi ile 9 Kasım 1880 tarih ve 84 nolu tezkiresi ile Başvekaletten istenmiştir²¹.

İç tüzükle ilgili olarak Şûrâ-yı Devlet'in tezkiresi ile yine bununla ilgili olarak Nâfia Nezareti'nden takdim olunan iki adet tezkire Nâfia Komisyonu'na gönderilmiştir. Nâfia Komisyonu bu tezkireleri okuduktan sonra konuyla ilgili bir mazbata hazırlamıştır. 19 Mart 1881 tarihli ve komisyon üyelerinin imzalarını taşıyan bu mazbatada; **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendilerin şirketin iç tüzüğünü devletin tasdikine sundukları ve Ticaret Nezareti, Şûrâ-yı Devlet ve Meclisi Mahsus-ı Meşveret'ce tasdik olunduğu halde imtiyaz sahiplerine tekrar iade edilmediği dile getirilmiştir. Bu sebeple imtiyaz sahipleri, kendilerinin bu konuda hiçbir suçları olmadığını ileri sürerek, Nâfia Nezareti'ni, işlerin gecikmesine sebep olduğu gerekçesiyle, protesto etmişlerdir. Ayrıca imtiyaz sahipleri, sözleşme hükümlerine göre yapacakları inşaat çalışmaları için ve Hükümet-i Seniyye'nin yapacağı teftişler için şart koşulmuş olan ve imtiyaz fermanının alınmasından bir sene sonra başlayarak imtiyaz müddetinin sona ermesine kadar senelik Nâfia Nezareti veznesine peşin olarak yatıracakları yüz yirmi adet Osmanlı lirasının ödenmeye başlanmasını da iç tüzüğün kendilerine teslim edilmesine bağlamışlardır. Bu sebeple komisyonun yapacağı bir iş kalmadığından, iş zaten Şûrâ-yı Devlet ve Meclis Mahsus-ı Meşveret tarafından kabul olduğundan geriye iç tüzüğün imtiyaz sahiplerine verilmesiyle ilgili bir iradenin çıkması kalmıştır²².

²¹ B.O.A., Y-A. RES., Belge No: 12/39-7

²² B.O.A., Y-A. RES., Belge No: 12/39-2

Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan Efendiler vapurları işletmeği ve sözleşme gereği ödemeleri gerekli olan yüz yirmi Osmanlı lirasını, devletin tasdikine sundukları sözleşme layihasının kendilerine verilmesine bağlamışlardı. 9 Ocak 1881 tarihinde verdikleri dilekçede, Şûrâ-yı Devlet'in tasdikine sundukları şirket iç tüzüğünde bazı değişiklikler yapıldığını ve bundan dolayı da bununla ilgili bir nüshanın kendilerine verilmesini talep etmişlerdir²³. Şûrâ-yı Devlet 17 Ocak 1881 tarihinde gönderdiği cevapta imtiyaz sahipleri tarafından istenen suretin verilip verilmemesi Nâfia Komisyonu'na ait işlerden olduğuna işaret ederek iş adı geçen komisyona havale etmiştir²⁴. Bunun üzerine Nâfia Nezareti işin önemine binaen işin bir an önce halledilmesi amacıyla Başvekalete iki adet tezkire sunmuştur²⁵. Başvekalet de bu tezkireler ile imtiyaz sahiplerinin konuyla ilgili 9 Ocak 1881 tarihli dilekçelerini Nâfia Komisyonunda müzakere edilmek üzere 21 Şubat 1881'de komisyona havale etmiş ve komisyon almış olduğu kararı 19 Mart 1881'de Başvekâlete sunmuştur²⁶.

Bu arada imtiyaz sahipleri vapurla taşıma işinin bir türlü faaliyete geçemesinden dolayı kendilerine yöneltilen eleştirilere cevap olarak Nâfia Nezareti'ni protesto ederek Nâfia Nezareti'ni suçlamışlardır. Bunun üzerine Nâfia Nezareti yapılan suçlamaları kabul etmeyerek imtiyaz sahiplerine gerekli olan cevabı vermiştir.

Cevap: "Van Gölü'nde vapur işletmek üzere sahip oldukları imtiyaz fermanı ve imtiyaz sözleşmesi gereğince kuracakları Anonim Şirketin iç tüzüğünün devletçe tasdik edilmesinde meydana gelen gecikmeden dolayı zarar ettiklerini ve bu yüzden de şirket tarafından protesto edildiklerinden bahseden Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan Efendiler tarafından gönderilen ve uğranılan zararın Nâfia Nezareti'ne ait olduğunu bildiren protesto dilekçesi incelendi.

²³ B.O.A., Y-A. RES., Belge No: 12/39-11

²⁴ B.O.A., Y-A. RES., Belge No: 12/39-10

²⁵ B.O.A., Y-A. HUS., Belge No: 165/63-2

²⁶ B.O.A., Y-A. RES., Belge No: 12/39-4

*Sözleşmenin on yedinci maddesinde imtiyaz sahiplerinin vapurla nakliyat işinde menfaatleri için uygun gördükleri mali tedbirleri almakta serbest olacakları ve ancak kuracakları şirketin iç tüzüğü devletin kanunlarıyla ters düşmeyecek şekilde sözleşme tarihinden itibaren on ay zarfında devletin onayına sunacakları ibaresi yazılmıştı. Ancak şirket iç tüzüğünün tasdik edilme işlemlerinin gecikmesi imtiyaz sahiplerinin yapmakla mükellef oldukları işlere engel olmadığı gibi zaten bu gibi anonim şirketler tüzüğünün tasdik edilmesi veya reddedilmesi Nâfia Nezareti'nin yapacağı işlerden olmadığı için, imtiyaz sahiplerinin uğradıkları zarardan ötürü Nâfia Nezareti'ni protesto etmek gibi bir hakları da yoktur.*²⁷

Nâfia Nezareti'nin bu cevabı karşısında **Artin Sarrafyan Efendi** Başvekaletе sunduğu 28 Şubat 1881 tarihli arzuhal dilekçesinde “devletin tasdikine takdim ettiği şirket iç tüzüğünün onaylanarak kendisine iade edilmediğini, işe başlamanın ise ancak şirket iç tüzüğünün tasdik edilerek kendisine iade edilmesine bağlı olduğunu ve bundan dolayı da gerçekleştirilmesi düşünülen projelerin faaliyete geçememesinden dolayı mağdur durumda olduğunu ve bu mağduriyetten kurtarılmasını” dile getirmiştir²⁸.

Van Gölü'nde oluşturulan anonim kumpanyasının gerçekleştireceği icraatları denetlemek üzere biri Türk ikisi Ermeni olmak üzere bir komisyon oluşturuldu. Bu komisyon 18 Nisan 1882 tarihinde verdiği raporunda; şimdiye kadar işe başlanmadığını ve ara verildiğini, bundan dolayı gerek ihtiyaçların giderilmesi gerek bölgenin kalkınması ve gerekse gelecek nesillere hayırlı bir eser bırakılması için Van Gölü üzerinde vapurlar işletilmesi için gerekli olan ruhsatın verilmesi gerektiğini dile getirmiştir²⁹.

²⁷ B.O.A., Y-A. RES., belge no: 12/39-9

²⁸ B.O.A., Y-A. HUS., belge no: 169/161-2

²⁹ B.O.A., Şûrâ-yı Devlet Nâfia, belge no: 504/23-1

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
İMTİYAZIN FESHEDİLMESİ

1-İşletmeciliğin Devlet Eliyle Yapılması

Van ve Erzurum vilayetlerine gönderilen teftiş heyetinin, bazı vilayet memurları ve memleket ileri gelenlerinden oluşturduğu komisyon, görüşmeler sonucunda almış olduğu kararları layiha halinde Şûrâ-yı Devlet'e sunmuştur. Şûrâ-yı Devlet Dahiliye dairesinde incelenen bu layihanın sekizinci maddesi Van Gölü'nde vapurlar işletilmesi ile ilgili olduğundan komisyonun almış olduğu kararı burada vermeyi uygun görüyoruz.

“Van Gölü sahilinde bulunan Gevaş, Bitlis, Ahlat, Adilcevaz, Erciş ve Bargirli kasaba ve kazalarından Van'a ve Van'dan buralara her türlü eşya ve erzak naklinin kolaylaştırılması ve bir an önce faaliyete geçmesi hususunda bir vapura şiddetle lüzum görülmektedir.

Van Gölü'nün dört bir yanında bulunan ve bahsedilen kasaba ve köylerde bulunan ahali birbirlerine gidip gelmeğe ve Erzurum'dan Van'a, Van'dan Erzurum'a giden yolcu ve kervanlar, ayrıca Van'a ve Van'dan sevk edilen asker ve zaptiye askerleri yetmiş iki saatlik yolun yarısını boş yere kat etmeye mecbur idiler. Halbuki vapur işletilecek olursa Van'dan karayolu itibariyle Adilcevaz veya Ahlat kasabalarına süren otuz altı ve bazen kırk saatlik mesafe göl üzerinden dört saatte geçileceğinden, yarısından daha fazla bir zaman kazanılacağı gibi, gölün etrafında bulunan kasaba ve köyler vapurlar işletilmesi sayesinde birbirine bitişircesine yaklaşacak ve her biri kısa bir zaman içinde gelişecektir.

Van Gölü'nde vapur işletmek üzere imtiyaz verilen kumpanyanın hükümet ile imzaladığı sözleşmenin on altıncı maddesinde: “Hükümet-i Seniyye kendi ihtiyacı için şayet uygun görürse Van Gölü'nde vapurları işletme hak ve yetkisini elinde bulundurur. Ancak bu vapurlar ile ticaret maksadıyla yolcu ve eşya taşımak suretiyle imtiyaz sahiplerinin işletileceği vapurlara rekabet edemeyecektir.” şeklinde bir ifade yer almaktadır. Bu şekilde imtiyaz sahipleri yükümlülüklerini yerine getirdiği takdirde ahalinin ve tüccarların ihtiyaçları giderilir ve nakliyat işleri kolaylaştırılmış olur ise de, askeri harekât ve askeri nakliyatlar için yine de bir vapura ihtiyaç bulunduğu açıkça ortadadır. Ayrıca bazı yakın bölgelerde kömür

madeni bulunduğu kesin olarak anlaşılmış olduğundan, vapurun nasıl idare edileceği tartışmasına da gerek kalmayacaktır.

Bundan dolayı Tersâne-i Amire'nin dübâ³⁰ çekmeğe mahsus küçük vapurlarından birinin veya satın alınmak suretiyle bir başka vapurun parçalar halinde Van'a zaman geçirilmeden gönderilmesi hususunda Bahriye Nezareti'ne emir verilmesi düşüncesindeyiz."³¹

Komisyonun layiha halinde sunduğu bu rapor Şûrâ-yı Devlet'e havale olunarak Dahiliye Dairesinde okunmuş ve Nâfia Nezareti'ne yazı yazılmıştır. Nâfia Nezareti'nden gelen cevapta imtiyaz sahiplerinin Van Gölü'nde vapur işletmeciliğine başlayabilmeleri, kurmuş oldukları şirketin iç tüzüğüne devlet tarafından onaylanmasına bağlı olduğuna işaret edilerek Hükümet-i Seniyye'nin de kendi ihtiyacı için gölde vapur işletmek hakkına sahip olduğu bildirilmiştir. Yine Nâfia Nezareti'nin cevabında işe bir an önce başlanması için, her biri seksen ile yüz kıyyeden³² fazla ağırlığı bulunmayan parçalardan meydana gelen bir vapurun gönderilmesi hususunda Bahriye Nezareti'ne haber verilmesi açıkça ifade edilmiştir³³.

Şûrâ-yı Devlet, almış olduğu kararla Van Gölü'nde işletilecek vapurların parçalar halinde tedarik edilerek gönderilmesi için Bahriye Nezaretine haber gönderilmesi ve durumun Van vilayetine bildirilmesi hususunda Dahiliye Nezareti'ne bir yazı göndermiştir.

Van Gölü'nde vapur işletmeciliğinin devlet eliyle yapılmasının artık zaruret derecinde olduğu aşikardır. Bu gerçeği Van valisi **İbrahim Halil Efendi** 31 Mayıs 1887 tarihinde Dahiliye Nezaretine sunduğu tahriratta açıkça ifade etmektedir.

³⁰ Dübâ: Büyük ve altı düz olarak üretilen ve yedeğe bırakılıp ağır yük nakliyatında kullanılan bir tür yük aracıdır. Bkz., *Kâmûs-ı Türkî*.

³¹ B.O.A., Şûrâ-yı Devlet Nâfia, belge no: 504/23-4.

³² Kıyye: Tartı ölçülerinden birinin adıdır. Bunun yerine okka da kullanılır. Kıyye şehir ve kasabalara göre değişmekle birlikte en tanınmış 400 dirhem, yani 1282 gramdır. Bkz., M. Zeki PAKALIN, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, 723, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1953.

³³ B.O.A., Şûrâ-yı Devlet Nâfia, belge no: 504/23-1.

“Etrafında yedi kaza ve bunlara bağı birçok köy bulunan Van Gölü'nün etrafı dolaşılarak geçildiğinde yetmiş iki saatlik bir zaman geçmektedir. Gölde eskiden beri işlemekte olan birkaç kayıktan başka ulaşım aracı bulunmadığından, mesela Van'ın karşısında ve gölden otuz mil mesafede bulunan Adilcevaz kazasına gitmek için gölün kenarından dolaşılarak ve bazen yüksek dağlardan ve bazen bataklıklardan geçilerek otuz saatlik yol mecburiyetten dolayı kat edilmektedir. Her tarafı vapurların seyrine müsait olan Van Gölü'nde vapurların işletilmeğe başlamasının getireceği faydalar ortadadır.

Sürekli olarak çalışmak üzere iki ve bir de yedekte bulunmak üzere toplam üç vapurun ve bunlara çektilirmek üzere birkaç şilebin faaliyete geçmesi, şimdilik ihtiyacı karşılamaşı açısından yeterlidir. İstanbul'da işleyen Eyüp vapurları ile Haliç'te işleyen vapurlar Van Gölü'nde işletilebilecek tarzdadır. İskeleler ise Van'da diğere vilayetlere nazaran daha ucuza inşa edilebilmekte olduğundan Van Gölü'nde daha vapurların işletilmesi için en fazla dört beş bin liraya ihtiyaç duyulmakta ve bu masrafa karşılık olmak üzere de, Van Gölü'nde üzerinde yapılacak nakliyattan, şimdilik en az senede yüz bin kuruş hasılatın elde edilmesi kesindir. Bundan başka Van Gölü yakınında maden kömürü de bulunduğundan vapurların devlet adına işletilmesi ve bilhassa Hazine-i Hassa tarafından gerçekleştirilmesi herkes için büyük faydalar getirecektir. Bu vapurların burada inşasına başlanmaktansa yalnızca monte edilmek üzere demir ve ahşap malzemeleriyle beraber yeteri kadar usta ve çırakların İstanbul'dan gönderilmesi, işin süratli ve ucuza mal olacak şekilde halledilmesi açısından daha kârlıdır. Bu şekilde Van Gölü'nde vapurların işlemeğe başlaması devlet için maddi ve manevi birçok fayda sağlayacağından, bahsedilen üç parça gemi edevatının gönderilmesi gerekmektedir”³⁴.

Dahiliye Nezareti, Van valisi **İbrahim Bey**'in bu tahriratını Ticaret ve Nâfia Nezareti'ne göndermiştir. Ticaret ve Nâfia Nezareti'ne bağı Nafia Meclisinde bu tahrirat incelenmiş ve meclis aldığı kararları şöyle dile getirmiştir:

³⁴ B.O.A., Y-A. RES., belge no: 43/24-3.

“Van Gölü'nde vapurlar işletilmesinin bölge için getireceği faydalar oldukça büyüktür. Bununla beraber Osmanlı tebaasından **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** Efendilere bu hususta imtiyaz verilmek suretiyle bir şirket kurulmuş, sözleşmesi imzalanarak tasdik edilmek için Babıali'ye sunulmuş ise de henüz bir cevap alınmadığından dolayı işe başlanamamıştır. Van vilayetinden gelen tahri-ratta ise Van Gölü'nde vapurlar işletilmesinin devletçe yürütülmesi tavsiye edil-miştir.

İmtiyaz sahipleri tarafından bankaya yatırılmış olan kefalet akçesi kendile-rine iade edilmediğine göre imtiyaz henüz geçerliliğini korumaktadır. Bununla be-raber 8 Şubat 1888 tarihli sadaret tezkiresiyle Van Gölü'nde vapurlar işletilmesi karara bağlanmıştır. Ayrıca Van Gölü civarında bulunan maden kömürünün işe yarayıp yaramadığı tespit edilerek, imtiyâz fermanı gereğince hükümet kendi ihti-yacını karşılamak için vapur işletmeciliğine başlayabilecek ise de bu tür bir teşeb-büsün imtiyâz fermanına ters düşüp düşmeyeceği Nâfia Meclisi tarafından anla-şılammıştır.”³⁵

Bunun üzerine konu Meclisi Mahsus'un gündemine gelmiş ve meclis 24 Haziran 1888 tarihli toplantısında şu hususları dile getirmiştir:

“Van Gölü'nde imtiyaz sahipleri tarafından vapurların işletilmesinin getire-ceği faydalar büyüktür. Vapur işletme hakkı imtiyaz sahiplerine verilmiş ise de devletin kendi ihtiyacı için yapacağı taşımacılık hakkı saklı tutulmuştur. Ancak Van Gölü'nde Hükümet-i Seniyye tarafından vapur işletilmesi şimdilik halledile-bilecek bir mesele olmadığından ertelenmesi ve imtiyaz sahiplerine bir an önce ruhsat verilmesi daha uygundur.”³⁶

Van Gölü'nün vapur işletmeciliğine müsait olup olmadığını araştırmak üzere **Yüzbaşı Hafız Tahsin** ve **Mülazım Arif Efendi** Van'da incelemelere başladılar. Tahsin ve Arif Efendiler hazırladıkları raporda Van Gölü'nün yüz kadem uzunlu-ğunda yük taşımaya elverişli, saatte dokuz mil hız yapabilen vapurların işletilmesine

³⁵ B.O.A., Y-A. RES., belge no: 43/24-1.

³⁶ B.O.A., Y-A. RES., belge no: 43/24-5.

müsait olduğunu beyan etmişlerdir. Yine bu rapordan anlaşıldığına göre Van Gölü'nde vapurların işletilmesi hem askeri nakliyat ve hem de ahalinin menfaati açısından oldukça faydalı olacaktır³⁷.

Van'da işletilmek üzere gönderilecek iki vapur ile yine nakliye işinde kullanılacak şilebin imal edilmesi için gereken kereste ile alet ve edevatının masrafı on iki bin dört yüz Osmanlı lirası civarındadır. Ayrıca bu vapurlar işletilmeğe başlanırsa gerekli olan kömür, Van'a dokuz saat mesafede bulunan Nordoz isimli köyden temin edilebilir. Eğer burada bulunan kömür yanmaz derecede ise o zaman nakliye masrafını halletmek üzere durum Nâfia Nezareti'ne havale edilecek ve diğer on iki bin dört yüz liranın da hazine tarafından karşılanması için irade çıkmıştır³⁸.

Van Gölü'nde vapur taşımacılığını üstlenen Osmanlı Şirketi işe bir türlü başlayamadığından ve nakliyatın devletçe yapılması askıya alınmış olmasından ötürü Van valisi **Halil Bey**, vapur taşımacılığı faaliyete geçmediğinden dolayı ticari faaliyetlerin aksamış olmasından başka, askeri sevkıyatların da yavaş yürütüldüğünü bildiren bir telgrafı Babıali'ye göndermiştir. Bunun üzerine **İbrahim Mahmut Hamdi, Rıza, Esseyid İsmet ve Esseyid Muhammed** Efendilerden oluşan bir komisyon kurulmuş ve yapılan incelemeler sonucunda şu karara varılmıştır:

“Van Gölü'nde vapur taşımacılığının getireceği faydalar göz önünde bulundurulacak olursa, bir şirkete imtiyaz vermekten ise daha önce askeri sevkıyatta kullanılmak üzere istenilen iki vapurun ticaret için işletilmesi daha uygundur.”

Komisyonun sunmuş olduğu bu mazbata 16 Eylül 1888 tarihinde kabul edilmiştir³⁹.

Van valisi **Halil Bey** Van Gölü'nde vapur taşımacılığının devlet adına yapılmasının gerekçelerini 21 Mayıs 1891 tarihli şifresinde şu şekilde ifade etmektedir:

³⁷ B.O.A., İrade Dahiliye, belge no: 83658-2

³⁸ B.O.A., İrade Dahiliye, belge no: 83568-2

³⁹ B.O.A., Y. Mtv., belge no: 35/22-1,2.

“Van Gölü'nde işletilmekte olan doksan adet kayıktan yalnızca üç adeti İslam malı olup, geri kalanlarının sahipleriyle tائفesi hep Ermenidir. Bundan dolayı bir takım mahzurların ortaya çıkması muhtemeldir. Ermeni eşkıyalarının Rusya ve İran taraflarından tecavüz hareketlerinde bulunabilme ihtimaline karşı her türlü tedbiri almış bulunuyorsak da, bu tür bir tecavüz hareketi gerçekleşecek olursa, Ermeni kayıkçıları bu eşkıyalara her türlü yardımda bulunacakları gibi, askeri harekete de engel olacakları herkesçe bilinmektedir. Oysa Van Gölü'nde Tersane-i Amire namına en azından iki adet vapur işletilecek olursa, bu sorun ortadan kalkacağı gibi, daha başka faydaları da beraberinde getirecektir”⁴⁰.

Şakir Paşa'nın Çalışmaları:

Sultan II. Abdulhamit devrinde Anadolu'ya yatırım hamleleri başlatılmış ve birçok yetkili Anadolu'ya incelemelerde bulunmak üzere dağılmıştır. Anadolu'da incelemelerde bulunmak üzere görevlendirilenlerden biri de **Yaver Şakir Ekrem Paşa**'dır.

Anadolu Vilayat-ı Şahane Umumi Müfettişi **Yaver Şakir Ekrem Paşa** Anadolu'da incelemelerde bulunarak birçok ıslahatın yapılmasında öncülük etmiştir. **Şakir Paşa** Van'a yaptığı yine bir tefiş seyahatinde Van Gölü'nde vapurlar işletilmesi hususuyla ilgilendi. 2 Ekim 1896'da gönderdiği telgrafta Van Gölü'nde en azından iki vapur bulundurulmasının gerek Bitlis ve gerek Van vilayetlerinde asayişin temin edilmesinde ve gerekse bu iki ilin ziraat ve ticaretinin gelişmesinde önemli rol oynayacağını belirtmiştir. Ayrıca vapur inşasında tecrübeli, işten anlayan iki usta gönderildiği takdirde vapur teknesinin Van'da inşa edilebileceği yapılan incelemeler neticesinde ortaya konulduğundan, vapur makinelerinin dışarıdan temin edilerek gönderilmesi ve işe başlanmak üzere birkaç memurun bahardan önce Van'da olacak şekilde tayin edilerek gönderilmesini istemiştir⁴¹.

Van Gölü'nde işletilecek vapurların özellikleri İmalat-ı Bahriye Komisyonu tarafından şöyle belirtilmiştir. Vapurlar araba vapuru tarzında, yandan çarklı ve

⁴⁰ B.O.A., Y. Mtv., belge no: 50/31

⁴¹ B.O.A., İrade Bahriye., belge no: 2/CA 1314-1

yük taşımaya elverişli yani yük vapuru olmalıdır. Vapurun uzunluğu yüz kadem, genişliği su hattından on yedişer ve güvertelerinin eni yirmi beşer kadem olup, üç buçuk dört kadem su irtifaında olacaktır. Vapurların makineleri saatte dokuz mil hız yapabilecek kuvvette olmalıdır⁴².

Van Gölü'nde işletilecek iki vapur ile üç şilebin imal edilmesi ve bir de Van'da bir tersanenin kurulmasının getireceği masraf aşağıdaki gibidir:

Toplamı Osmanlı Lirası	Kıymeti Osmanlı Lirası	Miktarı	
	5000	2	İki adet davlumbazlı vapurun tekne ve teçhizatının yapım masrafı
	5000		Vapurların makine ve kazanlarının yapım masrafı
	1000	3	Üç adet şilebin yapım masrafı
	500		Vapur ve şilepler ile makine ve kazanlarının parça olarak nakliye masrafı
11500			
	200		Marangozhane masrafı
	200		Demirhane ve kazanhane masrafı
	500		Makine tamir ve dökümhane fabrikası masrafı
	150		Errehane fabrikası masrafı
1050			
	600	1	Zimba, makas, köşebent makas tezgahı
	300	2	Büyük ve küçük torna tezgahı
	130	1	Delik tezgahı
	100	1	Planya tezgahı
	350	1	Bıçkı tezgahı
1480		6	
1000	1000		Tezgahları işletmek demirhaneye hava vermek üzere lazım olan kazan, makine ve kömür ücreti
1000	1000		Van Gölü'nün çeşitli bölgelerinde inşa olunacak iskele vs. masrafı
G. Toplam 16030			

(Tablo 1) vapurlar ile tesis olunacak iskelelerin inşaat masrafı⁴³

⁴² B.O.A., İrade Bahriye, belge no: 2/CA 1314-2,3.

⁴³ B.O.A., İrade Bahriye, belge no: 2/CA 1314-3

1 adet	İnşaat Mühendisi	İnşaat elemanı
1 adet	Marangoz	
1 adet	Kalfa	
1 adet	Burgucu	
1 adet	...	
8 adet	Çarkçı	Çarkçı ve kazancı elemanı
2 adet	Kazancı	
Toplam: 15		

(Tablo 2) Tersanede görevlendirilecek memurlar listesi⁴⁴

Yaver Ekrem Şakir Paşa'nın da tavsiyeleri doğrultusunda İdare-i Mahsusa'ya bir şube olmak üzere, Van'da, yeteri kadar vapur ve şilep imal edebilecek ufak bir tersanenin yapılması karara bağlanmıştır. Yapılacak olan vapurlar ile tesis olunacak tersane ve iskelelerin inşaat masrafı on altı bin otuz lirayı bulmaktadır. Ayrıca tersanede görevlendirilmek üzere on beş kişiye ihtiyaç vardır. **Şakir Paşa'nın** da işaret ettiği üzere, vapurların tekne kısımlarıyla şilepler Van'da inşa edilebileceğinden, şileplerin ve iskelelerin inşa bedeli olan yedi bin liranın Maliye Nezareti'nden karşılanması ve geri kalan dokuz bin otuz liranın da, makine ve kazan gibi acil ihtiyaçların karşılığı olması hasebiyle, münasip bir faiz ile İdare-i Mahsusa tarafından borçlanması kararlaştırılmış ve böylece tersane ile vapurların en kısa zaman içerisinde yetiştirilmesi kabul edilmiştir⁴⁵.

⁴⁴ B.O.A., İrade Bahriye, belge no: 2/CA 1314-3.

⁴⁵ B.O.A., İrade Bahriye, belge no: 2/CA 1314-5,6.

2- İmtiyaz Sahiplerine Tazminat Ödenmesi

Van Gölü'nde vapur işletmek üzere devletçe kendilerine imtiyaz verildiği halde daha sonra Hükümet tarafından Van Gölü'nde vapurlar işletilmesine karar verildiğinden, imtiyaz sahiplerinin elinde bulunan taşımacılık hakkı geçerliliğini kaybetmiş ve bundan dolayı **Artin Sarrafyan**, yapmış oldukları masraflara karşılık olmak üzere, zarar ve ziyanlarının karşılanması amacıyla, bir miktar meblağın kendilerine tazminat olarak verilmesini 7 Aralık 1896 tarihinde vermiş olduğu dilekçesinde dile getirmiştir⁴⁶. Bunun üzerine Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi'nden kaleme alınan mazbatada Van Gölü'nde İdare-i Mahsusa'nın bir şubesi olmak üzere vapurlar işletilmesine karar verildiğinden ve artık imtiyaz sahiplerine verilmiş olan imtiyaz hakkının hükmü geçerli olamayacağından, bu kimselere, yapmış oldukları masraflara karşılık olmak üzere, bir miktar meblağın verilmesi uygun görülmüştür⁴⁷.

Artin Sarrafyan Efendinin tazminat isteğini belirten dilekçesiyle Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesinin bu mazbatasını Nafia Meclisi'nde 26 Şubat 1899 tarihinde okunmuş ve Nafia Meclisi almış olduğu kararı şöyle dile getirmiştir:

“Van Gölü'nde vapur işletmek üzere **Artin Efendi** ile ortaklarına imtiyaz verilmiş ise de henüz bir icraatta bulunulmamıştır. İmtiyaz sahiplerinin bankaya yatırmış oldukları kefalet akçesi daha iade edilmediğinden imtiyazın devamlılığı sürmekte ise de, Van Gölü'nde vapur işletilmesi devlet eline geçmiş olduğundan İdare-i Mahsusa'nın bir şubesi olmak üzere tersaneler kurulması ve vapurların inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. Bundan dolayı imtiyaz sahiplerinin işi fiiliyata geçirememelerinden dolayı kendilerine suç isnat edilemez.

İmtiyaz sahipleri artık bu işi bir neticeye ulaştıramayacaklarına göre, imtiyaz fermanı ile sözleşme ve şartnameleri hükümete tekrar iade etmek koşuluyla, yapmış oldukları masraflara karşılık gelmek üzere, bir miktar paranın kendilerine verilmesi gerekmektedir. **Artin Sarrafyan Efendi** verdiği masraf pusulasında

⁴⁶ B.O.A., Şûrâ-yı Devlet Ticaret-2, belge no:1

⁴⁷ B.O.A., Y-A.RES., belge no: 100/26-4

yapmış oldukları harcamaların doksan beş bin kuruş civarında olduğunu ifade etmişse de kendisine kırk bin kuruş verilmesi teklif edilmiş ve o da buna razı olmamıştır.⁴⁸ Nitekim **Artin Efendi** 23 Mart 1899 tarihinde sadarete sunduğu arzuhal dilekçesinde Nâfia Nezareti tarafından kırk bin kuruşun kendisine teklif edildiğini ve kendisinin de buna yanaşmadığını ifade etmiştir⁴⁹.

İmtiyaz sahiplerinin isteğini görüşmek üzere Meclisi Mahsus 27 Mayıs 1899 tarihinde toplanmış ve hazırlamış olduğu mazbatada şu hususlar üzerinde durmuştur: Van Gölü'nde İdare-i Mahsusa'ya bağlı bir şube olmak üzere vapur işletmeciliğine karar kılınmış olduğundan, imtiyaz sahiplerinin Van Gölü'nde vapur taşımacılığını faaliyete geçirememelerinden ötürü sorumlu tutulmaları mümkün değildir. **Artin Sarrafyan Efendi**, yapmış oldukları masraflara karşılık olarak doksan bin kuruşluk bir tazminatın verilmesini talep etmişse de, bu miktar çok görülerek kendisine kırk bin kuruş teklif edilmiştir. **Artin Efendi** yaptıkları harcamaların bu rakamın üzerinde olduğunu ileri sürerek buna razı olmayınca bahsedilen kırk bin kuruşluk fiyat arttırılarak elli bine çıkarılmıştır. **Artin Efendi** de bu rakamı kabul edince, karşılığında imtiyaz fermanı ile sözleşme ve şartnameleri hükümete teslim etmek ve vapur taşımacılığıyla ilgilerinin olmadığına dair bir senet alınmak şartıyla bahsedilen rakamın kendilerine verilmesi kabul edilmiş ve nihayet bu rakamın hazinece karşılanması için Maliye Nezaretine izin verilmiştir⁵⁰.

Her ne kadar Meclisi Mahsus **Artin Efendi**'ye, elli bin kuruş tazminat ücreti ödenmesini kabul etmişse de bu meblağ ödenmemiş ve altı sene sonra **Artin Efendi** tekrar bir dilekçeyle söz konusu meblağın tarafına verilmesini talep etmiştir. Bu dilekçe Meclisi Mahsus'un 25 Temmuz 1906 tarihli oturumunda gündeme getirilmiştir. Meclis, imtiyazın feshedilmesinin sebebini mahalli olaylara bağlamış, ancak söz konusu meblağın verilmesi hususunu 1899'da verilen kararı teyitle tekrar kabul etmiştir⁵¹.

⁴⁸ B.O.A., Y-A.RES., belge no: 100/26-3.

⁴⁹ B.O.A., Y-A.RES., belge no: 100/26-5.

⁵⁰ B.A.O., Y-A.RES., belge no: 100/26-6.

⁵¹ B.O.A., Y-A.RES., belge no: 138/4-2.

Tüm bu gelişmelere rağmen imtiyaz sahiplerine verilmesi kararlaştırılmış olan paranın bir türlü ödenmediği anlaşılmaktadır. Bunun üzerine Meclis-i Vükela konuyla ilgilenmiş ve 1 Mayıs 1910 tarihinde müzakerelere başlamıştır. İmtiyaz sahipleri tarafından Osmanlı Bankası'na teminat ücreti olarak yatırılmış olan meblağ daha sonra imtiyaz sahiplerince geri istenmiş ve bu ücret kendilerine tekrar iade edildiğinden, imtiyaz sahiplerinin imtiyaz hakkıyla ilgili hiçbir hukuki bağlarının kalmadığı bu müzakerede dile getirilmiştir. Ancak imtiyaz sahiplerinin vapur işletmeciliğini fiiliyata geçirmelerine engel olunması sebebiyle, yaptıkları harcamalara karşılık olmak üzere de, daha önce kararlaştırılmış olan, kırk bin kuruşa bir miktar daha ilave edilmek suretiyle bu paranın verilmesi kararlaştırılmıştır⁵². Meclis-i Vükela'nın 2 Nisan 1913 ve 4 Haziran 1913 tarihli müzakerelerinde konu tekrar meclis gündemine gelmiş ve imtiyaz sahipleri olan **Artin Sarrafyan** ile **Abraham Haffafyan** Efendilere daha önce verilmiş olan imtiyazın feshinden dolayı, yaptıkları tüm harcamalara karşılık olarak kırk bin kuruşun Maliye Nezareti tarafından ödenmesi kararlaştırılmıştır⁵³.

⁵² B.O.A., M.V., belge no: 139/86.

⁵³ B.O.A., M.V., belge no: 175/121; M.V., belge no: 177/103.

SONUÇ

XVII. yüzyıldaki büyük ticari gelişme ve bunun sonucu olarak dünyada ortaya çıkan yeni ticari eğilimler ve yollar, XIX. yüzyılda buhar makinesinin kara ve deniz taşıtlarında kullanılmasıyla beraber daha büyük bir gelişme ve büyümeyi de beraberinde getirmiştir.

Avrupa'da şehirlerin gelişmesinin tabii sonucu olarak kanal çağı olarak adlandırılan XVIII. yüzyılın ikinci yarısındaki gelişmeler, farklı bir şekilde de olsa Osmanlı Devleti'nde özellikle 1830'lu yıllardan sonra görülmeye başlandı. Avrupa'da denizcilik ve denizyollarının gelişmesine paralel olarak bunlardan azami derecede yararlanma arzusu Tanzimat devri Osmanlı devlet adamlarında belirmeğe başladı. Geniş, zengin hinterlanda sahip limanlar veya böyle bir potansiyeli olup da gelişmemiş küçük merkezler, iskeleler, nehir ve göller bu arayışın odak noktası oldu. Bu arayış, Osmanlı devlet adamlarında, iktisadi durumu düzeltmek için var olan yolların geliştirilmesi, yeni yollar açılması ve mevcut ulaşım potansiyelinden yararlanma düşüncesini ortaya çıkardı. Özellikle, XIX. yüzyılın ikinci yarısında, önemli yollar üzerinde bulunan Osmanlı nehir ve gölleri taşıdıkları potansiyelle daha da önem kazanmaya başladılar.

Araştırma konumuzu teşkil eden Van Gölü'nde vapur taşıma imtiyazı da, Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılın ikinci yarısında faaliyete geçirmek istediği iktisadi projelerinden birini teşkil eder.

Van vilayeti jeopolitik ve coğrafi konumu itibariyle, Osmanlı Devleti için ticari bakımdan oldukça önemli bir konuma sahipti. İran sınırında ve İran'dan gelen yolların kesiştiği bir bölgede bulunması, ordunun hareket noktası ve Van Gölü'nün kıyısında bulunması sebebiyle önemli bir merkez durumunda olan Van vilayeti; a) Trabzon-Erzurum-İran b) Batum-Erivan-Van-Hakkari-Musul-Bağdat ticaret ve ulaşım yolları üzerinde bulunmaktaydı.

Önemli kavşak yolları üzerinde bulunan Van Gölü'nde vapurlar işletilmesinin bir zaruret teşkil ettiği ortadadır. Bu zarurettten dolayı Van Gölü'nde ilkçağlardan

beri ulaşımın yapıldığı bilinmektedir. Ancak buharın keşfedilmesinden sonra makine sanayiinde meydana gelen hızlı gelişmelere paralel olarak gemi sanayiinde de değişimler olmuş ve buharlı gemilerin kullanılmaya başlanması üzerine Van Gölü'nde de buharlı gemilerin işletilmesini temin etmek gayesiyle bir takım faaliyetlere girişilmiştir.

Bunun üzerine Ermeni iki Osmanlı vatandaşı, **Artin Sarrafyan** ve **Abraham Haffafyan** girişimlerde bulunarak 1879 tarihinde bir imtiyaz almak suretiyle işe başlamışlardır. Van Gölü'nde vapur işletmek üzere bu iki Ermeni vatan-daşa kırk sene müddetle imtiyaz verilmiştir.

Van Gölü'nde vapurlar işletilmeğe başlamadan önce imtiyaz sahipleri ile hükümet arasında bir sözleşme ve şartname imzalanmıştır. Bahsi geçen şartname-de vapurla taşınacak yolcu ile yükten alınacak nakliye ücretini tayin eden bir ücret tarifesi hazırlanmıştır. Görüldüğü üzere Van Gölü'nde vapurlar işletilmeğe başlamadan çıkarılan bu ücret tarifesi, konu üzerinde ne kadar ciddiyetle durulduğunun açık bir göstergesidir.

Van Gölü'nde vapurların işletilmesi, imtiyaz sahipleri olan Ermenilerin oluşturacakları Osmanlı Şirketi adlı şirketin iç tüzüğünün devlet tarafından tasdik edilmesine şart koşulmuştur. Ancak tetkik etmiş olduğumuz arşiv belgelerinde devletin bu işi sürekli bir şekilde geciktirmek suretiyle işi bir neticeye vardi-rmadığını tespit ettik. Şirket iç tüzüğünün tasdik edilmesinin bu kadar gecikmesinin tek sebebi; hükümetin Van Gölü'nde vapurlar işletilmesinin devlet adıyla yapıl-masının getireceği faydaları göz önüne alarak işi ertelemesindedir. Bu durum şirket sahipleriyle devlet arasında imzalanan sözleşmede de açıkça ortadadır. Ni-tekim sözleşmenin on altıncı maddesinde geçen "Hükümet-i Seniyye kendi ihtiya-cı için uygun görececek olursa Van Gölü'nde vapurlar işletmek hak ve yetkisini elinde bulunduracaktır" şeklindeki ibareden de anlaşılacağı üzere devlet verilmiş olan imtiyaza bir takım sınırlamalar getirmiştir.

Van Gölü'nde vapurlar işletilmesinin imtiyaz sahipleri tarafından faaliyete geçirilememesi üzerine hükümet bu konu üzerinde durarak, Van Gölü'nde vapurlar işletilmesinin devlet eliyle yapılmasını kararlaştırmış ve İdare-i Mahsusa'ya

bağlı bir Şube olmak üzere vapur işletmeciliğini devletin tekeline sokmuŐtur. Van Gölü'nde vapur işletmeciliğine kalkıŐan Ermeni vatandaŐlara, yapmış oldukları harcamalar iade edildiği gibi, ellerinde bulunan imtiyazın feshedilmesinden dolayı da bir miktar tazminat ödenmiŐtir.

Çalışma konumuz olan Osmanlı Şirketi'nin Van Gölü'ndeki çalışmaları her ne kadar başarıya ulaŐmamıŐsa da, bu çalışmanın Van'a kazandırdığı iskele daha sonraları Van Gölü'nde yapılan taşımacılığın bel kemiğini oluŐturmuŐtur.

BİBLİYOGRAFYA**I- ARŞİV KAYNAKLARI****1- İrade Katalogları**

a- İrade Bahriye; No: 2/CA 1314.

b- İrade Dahiliye; No: 83658.

c- İrade Meclis-i Mahsus; No: 2967.

2- Meclis-i Vükela Mazbataları Katalogu; No: 139/86, 175/121, 177/103.

3- Şûrâ-yı Devlet Katalogları

a- Şûrâ-yı Devlet Nafia; No: 504/23.

b- Şûrâ-yı Devlet Ticaret-2; No:1.

4- Yıldız Evrakı Katalogları

a- Yıldız Mütenevvi Maruzat (Y.Mtv.); No: 35/22,50/31.

b- Yıldız Sadaret Hususi Maruzat (Y-A. HUS); No: 165/63, 169/161.

c- Yıldız Sadaret Resmi Maruzat (Y-A. RES); No: 6/18, 12/39, 43/24, 100/26, 138/4.

II-TETKİK ESERLER

GÜL, Çetin, “Van Gölü’nün özellikleri”, *Van Gölü Havzası, GAP ve DAP Projeleri çerçevesinde*, Ahlat Kültür Vakfı yayınları, No: 4, Ankara 1193.

KILIÇ,Orhan, XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Van, Van Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, No: 6, Ankara 1997.

PAKALIN M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1953.

Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Alfa Kitapevi, İstanbul 1998.

Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1969.

Van Kütüğü, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, No: 3, Ankara,1992.

DİZİN

A

Abdulhamit, 2, 43
 Abraham Haffafyan, 3, 5, 11, 13, 26, 31, 33, 34,
 35, 41, 48, 50
 Adır Adası, 1
 Adilcevaz, 1, 38, 40
 Ahlat, 1, 2, 38
 Akdamar Adası, 1, 3
 Apik Onciyan, 26, 28, 31
 Aras, 1
 Artin Sarrafyan, 3, 5, 11, 13, 26, 31, 33, 34, 35,
 36, 41, 46, 47, 48, 50
 Artos Dağı, 1
 Asumasıbal Denizi, 1

B

Babali, 41, 42
 Bağdat, 49
 Bahriye Nezareti, 39
 Bargirli, 38
 Batı Denizi, 1
 Batum, 49
 Bitanini Zamura, 1
 Bitlis, 38, 43
 Bütük Biani Denizi, 1

D- E

Dahiliye Nezareti, 39, 40
 Dicle, 1
 Divan-ı Hümayun, 33
 Edremit, 1
 Erciş, 1, 2, 38
 Erivan, 49
 Ermeni, 3, 36, 43, 50, 51

Erzurum, 28, 38, 49
 Esseyid İsmet, 42
 Esseyid Muhammed, 42
 Evhanos, 26, 28, 31
 Evhanos Ağubyan, 26, 28
 Eyüp, 40

F- G

Fırat, 1
 Gevaş, 1, 38

H

Hakkari, 3, 49
 Haliç, 40
 Hazine-i Hassa, 40
 Hissedarar Umumi Meclisi, 28, 29
 Hükümet-i Seniyye, 6, 8, 14, 15, 16, 17, 18, 19,
 20, 21, 23, 24, 25, 29, 34, 38, 39, 41, 50

I

İbrahim Halil Efendi, 39,40,42
 İbrahim Mahmut Hamdi, 42
 İdare Meclisi, 27, 28, 29, 30, 31, 32
 İdare-i Mahsusa, 45, 46, 47, 50
 İmalat-ı Bahriye Komisyonu, 43
 İngiliz, 27
 İran, 1, 2, 43, 49
 İstanbul, 5, 6, 10, 18, 26, 28, 30, 39, 40

K

Kığı, 3
 Kuş Adası, 1

M

Maliye Nezareti, 45, 48

Meclisi Mahsus, 5, 7, 8, 11, 18, 25, 34, 41, 47

Meclis-i Vükela, 48

Mikail, 26, 28, 31

Moğridic Esayan, 26, 28

Muradiye, 1

Musul, 49

Müberek Deryaçe, 1

Mülazım Arif Efendi, 41

N

Nafia Komisyonu, 34, 35

Nâfia Meclisi, 41

Nâfia Nezâreti, 5, 7, 8, 18, 19, 20, 22

Naili Denizi, 1

Nayri Yüksek Denizi, 1

Nemrut Dağı, 1

Nordoz, 42

O

Osmanlı Bankası, 13, 48

Osmanlı Devleti, 2, 5, 6, 10, 13, 14, 17, 23, 49

Osmanlılar, 1

R

Rıza, 42

Rusya, 43

Rûsumat Emaneti, 10

S- S

Sargan Dalgalı Denizi, 1

Süphan Dağı, 1

Şakir Paşa, 43, 45

Şemsi Raman, 1

Şûrâ-yı Devlet, 5, 7, 8, 18, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 46

T

Tatvan, 1, 2

Tendürek, 1

Tersâne-i Amire, 39

Ticaret Nezareti, 33, 34

Trabzon, 49

Türk, 22, 36

U-Ü

Urartular, 1

Ünseli, 1

V

Van, 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 26, 28, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51

Van Gölü, 1, 2, 3, 5, 6, 8, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 19, 26, 28, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 49, 50, 51

Y- Z

Yüzbaşı Hafız Tahsin, 41

Zeynel, 3

ÖZGEÇMİŞ

1974 yılında Bingöl'de doğdu. 1981 yılında Malatya'da başladığı ilk öğrenimini 1986'da bitirdikten sonra Ankara Merkez İmam Hatip Lisesi'ne başladı. Orta ve lise öğrenimini aynı yerde 1993 yılında tamamladı. 1994 yılında girdiği üniversite imtihanında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü kazandı. Üniversite tahsilini 1998 yılında burada tamamladı. 1998 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Tarih Ana Bilim Dalı Yakınçağ Bilim Dalı'ndan Yüksek Lisans sınavını kazanarak lisans üstü eğitimine başladı.

EKLER

MUKÂVELENÂME

Birinci Madde: Anadolu'da vaki' Van Gölü'nde vapurlar ile yolcu ve eşyâ nakletmek ve eşyâ mahmûl ma'ûneleri çekmek ve bu iş için bir kumpanya teşkiline me'zûniyyet verilmek üzere teba'â-i devlet-i 'aliyyeden Sarrafyan Artin Efendi ile Haffafyan Abraham Efendi'ye kırk sene müddetle imtiyâz verilmiştir.

İkinci Madde: İmtiyâz fermân-ı 'âlisinin hîn-i teslîminde ashâb-ı imtiyâzı kefâlet akçesi olmak üzere beş yüz 'aded Osmanlı altını Bank-ı Osmanîye tevdi' etmiş bulunacaktır. Fermân-ı 'âlînin yazılıb hâzır olduğu sâhib-i imtiyâza resmen ve tahrîran ihtâr olunacağı tarihten i'tibâren nihâyet bir mâha kadar işbu kefâlet akçesi bankaya teslîm olunub fermân-ı 'âlî ahz olunmaz ise imtiyâz münfesih ad-dolunacaktır. Kefâlet akçesi ashâb-ı imtiyâz tarafından teslîm olunubda dördüncü maddede muharrer müddet zarfında vapurlar işletmeğe mubâşeret olduğu hâlde işbu kefâlet akçesi ashâb-ı imtiyâza i'âde olunacaktır. Kefâlet akçesi aynen altın olarak teslîm olduğu takdîrde banka tarafından herkese i'tâ olduğu mikdârda fâiz işleyecektir ve eshâm tevdi' olunur ise tenezzül-i fiyâata karşılık olmak üzere yüzde yirmi beş fazlalı olarak kabûl olunacak ve ba'de yine icâb eyledikce dâima noksan doldurulacaktır.

Üçüncü Madde: Ashâb-ı imtiyâz mezkûr gölde vapurlar işletmek için iktizâ eden mahallere masraf ve zarar ve ziyânı kendülerine 'âid olmak ve mikdâr ve mahalleri taraf-ı devletden ta'yîn olunmak üzere iskeleler ile emti'a anbarları inşâsını ta'ahhüd eyledikleri gibi nakliyyâtın bir sûret-i muntazımada icrâsı için lüzûmu göründükçe iktizâ eden vapurları işletmeği dahî ta'ahhüd ederler.

Dördüncü Madde: İmtiyâz fermân-ı 'âlisinin tarih-i i'tâsından iki seneye kadar Van Gölü sevâhilinde bulunan başlıca noktalardan hiç olmaz ise dört mahalde ashâb-ı imtiyâz tarafından iskeleler inşâsına bed' ve mubâşeret edilecek ve altı ay sonra ya'ni yine fermân-ı 'âlî tarihinden i'tibâren iki buçuk sene nihâyetine kadar iskelelerin ikmâl-i inşâsıyla sûret-i muntazımada yolcu ve emti'anın nakli için mezkûr iskeleler arasında lâ-akal iki vapur işletmeğe başlanılacaktır.

Beşinci Madde: İmtiyâz fermân-ı ‘âlîsinin i’tâsından i’tibâren beş sene murûrundan sonra görünecek lüzûm ve ihtiyâc üzerine gölde mevcûd iskelelerden başka daha ba‘zı iskelelerin inşâsıyla vapurların tezyîdine ashâb-ı imtiyâzı icbâra Nâfi‘a Nazâret-i Celîlesinin salâhiyeti olacak ve nazâret tarafından bu bâbda ashâb-ı imtiyâza vâki‘ olacak teblîğ-i resmîden i’tibâren bir seneye kadar matlûb olan iskeleler inşâ ve lâzım gelen vapurlar tedârik ve istihzâr olunacak ve nakliyyâta mübâşeret edilecektir.

Altıncı Madde: İskeleler ile iskele yolları ve emti‘a anbarları ve ta‘mîrât fabrikaları ve’l-hâsıl vapurların hüsn-i sûretle işletilmesi ve yolcu ve emti‘anın muntazimen nakli zımnında iktizâ eden bi’l-cümle inşâât ve teferru‘âtı için muktezî olacak arazi ashâb-ı imtiyâz tarafından mübâya‘a olunarak bedeli îfâ kılınacaktır. Ancak bu misillü arazi meyânesinde arazi-i emûriyye-i hâliyye bulunduğu hâlde bunlar cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden ashâb-ı imtiyâza meccânen terk buyurulacaktır.

Yedinci madde: Ashâbı uhdesinde bulunub i‘mâlâtın dolaylı ba‘zı arazinin muvakkaten isti‘mâl ve ta‘tili veya tecezzî ve hasarı hasebiyle ashâbına verilecek olan tazmînât ashâb-ı imtiyâz tarafından tesviye olunacaktır.

Sekizinci madde: Ashâb-ı imtiyâzın teşebbüsü menâfi‘-i ‘umûmiyyeyi mücib mevâddan olduğuna binâen gerek i‘mâlâtın icrâsı ve gerek bu bâbda iktizâ eden arazinin mübâya‘ası veya muvakkaten isti‘mâli husûslarında menâfi‘-i umûmiyye için istimlâk kanunundan istifâde edecekler ve bu kanun mücebince arazi-i mezkûrenin bedellât ve îcârâtını ashâbına te’diye ve îfâ eyleyeceklerdir. İ‘mâlâtın resm ve haritaları hükûmetce tasdîk olunarak mevki‘inde kazıklar rekziyle ta‘yîn olunduktan sonra cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden ta‘yîn buyurulacak mahsûs bir komisyon ma‘rifetiyle ashâb-ı imtiyâzın talebinden i’tibâren dört mâha kadar arazinin mübâya‘asına mübâşeret edilecektir. Şu kadar ki altıncı maddede vapurlar için ta‘yîn olunan mahallerden fazla mücerred îrâd ve ticâret için alınacak mahaller bu hükümden müstesnâ olacaktır.

Arâzî-i emîriyye-i hâliyyeden olub da sırf vapurların işledilmesi ihtiyâcına mahsûsen alınacak yerler dahî mezkûr komisyon ma'rifetiyle o sırada ashâb-ı imtiyâza teslîm kılınacaktır.

Dokuzuncu madde: İskelelerin muhâfazası için lüzûmu takdîrinde yapılacak rıhtım ve ta'mîrât fabrikaları ve nakliyyâta mahsûs ebniyye ve iskele yolları ile teferrü'ât-ı sâiresi dâimî sûretde olmak üzere hüsn-i hâlde muhâfaza edilecektir. Vapurlar ile ma'ûne vesâire dahî bu vechle muhâfaza olunacaktır.

İnşâât ile edevâtın hüsn-i hâlde muhâfazasıyla ta'mîrât-ı 'âdiyye ve fevkalâde masârifi kâmilen ashâb-ı imtiyâza 'âid bulunacaktır. Bu bâbda ashâb-ı imtiyâz tarafından ihtiyâr-ı musâmaha olduğu hâlde keyfiyyet cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden resmen kendülerine ihtâr olunacak ve işbu ihtâr tarihinden iki mâha kadar ashâb-ı imtiyâz tarafından icâbı icrâ olunmadığı hâlde Hükûmet-i Seniyye inşââtın hüsn-i hâlde muhâfazasına doğrudan doğruya teşebbüs edecek ve bu bâbda vukû' bulacak masârif ashâb-ı imtiyâza 'âid olacaktır.

Onuncu madde: Müddet-i imtiyâziyenin inkizâsında menâfi'-i 'umûmiyye için istimlâk kanûnuna tevfiikan mübâya'a olunan veya cânib-i hükûmetden meccânen ashâb-ı imtiyâza terk buyurulan arâzînin üzerlerinde yapılmış olan inşâât ve ebniyye ile beraber hakk-ı tasarrufu bilâ-bedel Hükûmet-i Seniyyeye 'avdet edecektir.

İmtiyâzın temdîd-i müddeti zımında Hükûmet-i Seniyye ashâb-ı imtiyâz ile yeniden akd-ı mukâvele buyurmadığı takdîrde iskeleler ahalînin isti'mâline terk edilecektir. Menâfi'-i 'umûmiyye için istimlâk kanûnuna tevfiik edilmeksizin ashâb-ı ırzâ ile mübâya'a kılınmış olan arâzî üzerine yapılan inşââta gelince ashâb-ı imtiyâz her hâlde bu misillü inşâât ile vapur ve ma'ûnelere muta'allık hukûk-ı tasarrufiyesini kâmilen muhâfaza edecektir.

On birinci madde: İmtiyâz fermân-ı 'âlîsinin tarih-i i'tâsından i'tibâren iki seneye kadar ashâb-ı imtiyâz iskelelerin inşâasına bed' ve mübâşeret etmediği ve yine tarih-i mezkûrdan i'tibâren iki buçuk seneye kadar üçüncü maddede muhar-

rer olduğu üzere vapurları işletmeğe başlamadığı takdirde imtiyâzdan sâkıt olacaktır.

Ashâb-ı imtiyâz vapur işledilmesi mukarrer olan mevâki'de vapurların seyr u hareketini üç mâhdan ziyâde ta'tîl ettiği veya mukâvelenâme ahkâmına îrâs-ı naksiye eylediği ve dördüncü madde ahkâmına tevfikân câhib-i Hükûmet-i Seniyyeden vapur işledilmesi ashâb-ı imtiyâza tenbîh olunan mahallere tenbîh tarihinden i'tibâren bir seneye kadar vapur işledilmediği takdirde imtiyâz fesh olunacaktır.

İşbu mukâvelenâme iktizâsınca ashâb-ı imtiyâz tarafından îfâsı ta'ahhüd olunan husûsâtдан birinin 'adem-i icrâsıyla imtiyâzın feshi lâzım geldiği takdirde evvel-emrde câhib-i Hükûmet-i Seniyyeden resmen bir kıt'a ihtârname gönderilüb tarîh-i irsâlından üç mâha kadar ashâb-ı imtiyâz tarafından yine îfâ-yı ta'ahhüd olunmadığı hâlde imtiyâz kat'iyyen fesh edilecektir.

Bu vechle mu'âmele ile imtiyâz fesh olduğu hâlde dokuzuncu maddede müddet-i imtiyâziyyenin nihâyetinde Hükûmet-i Seniyyeye terk olunacağı musarrah olan inşâât ve arazî Hükûmet-i Seniyye tarafından zabt olunacaktır.

On ikinci madde: Nakliyyâta mübâşeret olunan mevâki'de vapurların işletilmesi ashâb-ı imtiyâz tarafından ya kısmen veya kâmilen ta'tîl olduğu hâlde Hükûmet-i Seniyye masraf ve zarar ve ziyânı ashâb-ı imtiyâza 'âid olmak üzere esbâb-ı ta'tîli def' ve vapurların seyrini te'mîn için derhâl tedâbîr-i mükteziyyeyi ittihâz buyurabilecektir ve bu vechle mezkûr vapurlar muvakkaten câhib-i Hükûmet-i Seniyyeden işledileceği tarihten i'tibâren üç mâh zarfında ashâb-ı imtiyâz be-tekrâr sûret-i muntazimâda işledebileceklerini isbât etmedikleri ve hakîkaten işledmeğe başlamadıkları hâlde imtiyâz fesh olunacaktır.

On Üçüncü Madde: Vapurların hareket ettiği sırada Hükûmet-i Seniyye nâmına teslim olunacak posta çanta ve denkleleriyle posta nizâmnâmesi ahkâmınca bunların derûnunda olan eşyâ ashâb-ı imtiyâz tarafından meccânen nakl olunacaktır.

On Dördüncü Madde: İmtiyâzı i'tâ buyurulan vapurlara mahsûs olmak üzere yapılacak inşâât için muktezî olub memâlik-i mahrûsanın sâir mahallerinden celb olunacak taş ve kereste ve demir ve ma'den kömürü ve makineler ve malzeme müddet-i imtiyâziyenin hitâmına kadar dâhilî gümrük resminden mu'âf tutulacaktır.

Memâlik-i mahrûsadan tedârîki mümkün olamayub Avrupa'dan celb oluncak âlât ve edevât ile vapurlar ve makineler sâhib-i imtiyâz tarafından tanzîm ve Nâfi'a Nazâreti tarafından tasdîk olunacak defteri mücebince her yeni inşâât için bir def'alık olmak üzere kezâlik gümrük resminden mu'âf olacaktır.

On Beşinci Madde: Müddet-i imtiyâziyenin nihâyetine kadar iskeleler ve destgâhlar ve mevkipler ve idârehâne ile vapurların edevât ve hâsilâtı üzerine vergi tarh ve tevzî' kılınacaktır.

On Altıncı Madde: Hükûmet-i Seniyye ihtiyâcâtı için tensîb edeceği sûretde Van Gölü'nde vapurlar işletmek hak ve salâhiyyetini muhâfaza buyurur. Ancak mezkûr vapurlar ile ticâret için yolcu ve eşî'â nakliyle ashâb-ı imtiyâzın işledeceği vapurlara rekâbet edemeyecektir.

Mine'l-kadîm Van Gölü'nde yelken veya kürek vâsıtasıyla seyr u sefer eden kayıklar evvelki gibi efrâd tarafından serbest olarak işledilecektir. Ashâb-ı imtiyâz nâil oldukları imtiyâzı serrişte ederek bu bâbda hiçbir ferde mümâna'ât edemeyecektir. Ancak müddet-i imtiyâziyenin inkizâsına değin ashâb-ı imtiyâz tarafından inşâ olunmuş olan iskelelerin isti'mâli münhasıran kendisine 'âid olacaktır.

On Yedinci Madde: Ashâb-ı imtiyâz işbu teşebbüsâtda menfa'atlerine müsâ'id ve muvâfık gördükleri tedâbîr-i maliyyeyi ittihâzda muhtâr olacaktır. Ancak teşkîl edecekleri şirket veyahut Anonim Kumpanyasının nizâmât-ı dâhiliyyesi lâyihasını kavânîn ve nizâmât-ı devlete muvâfık olmak üzere işbu mukâvelenâme tarihinden i'tibâren on mâh müddet zarfında devletin nazar-ı tasdîkine 'arz eyleyeceklerdir.

On Sekizinci Madde: Kumpanyanın ikâmetgâh-ı resmîsi Dersa'âdet olacak ve mahallinde dahî bir şu'besi bulunacak ve hey'et-i mecmû'ası Osmanlı bulunacaktır ve seyr u sefer edecek sefâin Osmanlı sancağı altında geşt ü güzâr eyleyeceklerdir.

On Dokuzuncu Madde: Hükûmet-i Seniyye tarafından icrâ olunacak teftiş ve nazâretten dolayı vukû' bulacak masârıfın tesviyesi için ashâb-ı imtiyâz imtiyâz fermân-ı 'âlîsinin i'tâsından bir sene mürûrundan i'tibâren müddet-i imtiyâziyyenin inkizâsına değin senevî Nâfi'a Nazâret-i Celîlesi veznesine ber-vech-i peşin yüz yirmi adet Osmanlı lirası îfâ edecektir.

Yirminci Madde: İşbu mukâvelenâmenin tefsîr veya icrâ-yı ahkâmından dolayı ashâb-ı imtiyâz ile Hükûmet-i Seniyye beyninde zuhûra gelecek münâza'ât kat'iyyen Şûrâ-yı Devlet ma'rifetiyle ve ashâb-ı imtiyâz ile âhâd-ı nâs beyninde vukû' bulacak de'âvî dahî mahâkim-i nizâmiyye ma'rifetiyle fasl ve ru'yet edilecektir.

12 Safer 296-23 Kânûn-ı Sâni 294

ŞÛRÂ-YI DEVLET

İrade Meclis-i Mahsus

2967

-4-

ŞARTNÂME

Birinci Madde: Ashâb-ı imtiyâz inşâat ve i'mâlât için a'lâ cinsten levâzım kullanacak ve inşâatın gâyet metîn dayanıklı olması için tamamıyla kâ'ide-i fenne tevfiik hareket edeceklerdir.

İkinci Madde: İşbu vapurlara muktezî inşâ olunacak iskelelerin vapurlar ile nakliyyâta mahsûs ma'ûnelerin harita ve resimlerini fermân-ı 'âlî tarihinden i'tibâren nihâyet bir buçuk seneye kadar Nâfi'a Nazâret-i Celîlesine takdîme ashâb-ı imtiyâz mecbûr olacak ve bu harita ve resimler hakkında tarîh-i takdîminden iki mâha kadar cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden bir karar ittihâz buyurulacak ve müddet-i mezkûre munkaziye olubda henüz ashâb-ı imtiyâza bir karar tebliğ olunmadığı halde ashâb-ı imtiyâz tarafından tahrîran ihtâr-ı keyfiyyet olunarak on beş gün daha cevâb alınamaz ise mezkûr harita ve resimlere tasdik buyurulmuş nazarıyla bakılarak işe mübâşeret edilecektir.

Üçüncü Madde: Gerek inşâatın icrâsında ve gerek vapurların işledilmesinde ashâb-ı imtiyâz ihtiyâr edeceği vesâyitin isti'mâlinde ve me'mûrların istihdâmında muhtâr olacak ise de mukâvelenâme ahkâmının temâmî-i icrâsı te'mîn edilmek için hükûmetin taht-ı nazâretinde bulunacaktır.

Dördüncü Madde: İ'mâlât ikmâl edildikce küşâd edilmezden evvel cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden mensûb bir komiser ma'rifetiyle mu'âyene edilerek hüsn-i sûretle inşâ olunduğu ve tasdik olunan resim ve haritalara muvâfik bulunduğu ta'yîn edildikten sonra kabûl olunacaktır. Komiser tarafından tanzîm olunacak raport üzerine lüzûmu takdîrinde i'mâlâtın küşâdına cânib-i devletden müsâ'ade buyurulacaktır. Vapurlar ile nakliyyâta mahsûs ma'ûnelerin işledilmesi berminvâl-i muharrer komiserin mu'âyenesine menûtdur. İnşâat ikmâl olundukca kabûlü için ashâb-ı imtiyâz tarafından vukû' bulacak taleb üzerine mürûr edecek iki mâh zarfında bâlâda ta'rîf olunan mu'âyene ve kabûl-ı mu'âmele-i resmiyyesi icrâ olunacaktır ve şu iki mâh müddet zarfında Hükûmet-i Seniyye kararını ashâb-ı

imtiyâza tebliğ buyurmadığı hâlde kabûlünü talep ettikleri i'mâlâta kabûl buyurulmuş nazarıyla bakarak isti'mâl edebileceklerdir.

Beşinci Madde: Her bir iskele müteferri'âtının te'sîsi için yapılan inşâât cümleten ikmâl olunduktan sonra ashâb-ı imtiyâz masrafı kendüsüne 'âid olmak üzere bunları temdîd ve taraflarına mübâya'a olunan arazi ile cânib-i mîrîden meccânen terk olunan yerlerin bir kıt'a haritasını tanzîm etdirecektir.

Arâzî-i mezkûrede veya gölün sevâhilinde icrâ olunan i'mâlât ve inşââtın ta'rîfâtını mübeyyin bir kıt'a defterini dahî yapdıracaktır. Tahdîd-i arâzîyi mübeyyin mazbatalar ile arazînin haritaları ve inşââtın ta'rîfâtını mübeyyin olan defterler tanzîm olundukca birer kıt'a sûret-i musaddakası ashâb-ı imtiyâz tarafından li-ecli'l-hıfz Nâfi'a Nazâret-i Celîlesine ve hükûmet-i mahalliyeye takdîm kılınacaktır.

Altıncı Madde: Hükûmet-i Seniyye ile ashâb-ı imtiyâz beyninde ittihâd-ı efkâr hâsıl olamadığı takdîrde Hükûmet-i Seniyye imtiyâzı i'tâ olunan hat ile vapurların işledilmesinde emniyet ve asâyiş nizâm ve intizâmı ve inşâât ile vapur ve ma'ûnelerin muhâfazasını te'mîn için münâsib göreceği tedâbiri ittihâz buyuracaktır.

Yedinci Madde: Ashâb-ı imtiyâz yolcular ile emti'anın sûret-i nakline dâir fâideli 'add edecekleri nizâmât-ı mahsûsayı Hükûmet-i Seniyyenin nazar-ı tasvîbine 'arz edeceklerdir. Nizâmât-ı mezkûre Hükûmet-i Seniyye tarafından tasdik buyurulur ise ahkâmı gerek ashâb-ı imtiyâz ve gerek âhâd-ı nâs için mecbûriyyu'l-icrâ olacaktır.

Sekizinci Madde: İnşââtın ve vapurlar işletilmesinin taahhür veya ta'dîli esbâb-ı mucbire-i fevkal'adeden neş'et eylediği tahakkuk edüb de devletce şâyân-ı kabûl görüldüğü takdîrde mukâvelenâmenin on birinci ve on ikinci maddelerinin ahkâmı nazar-ı i'tinâya alınacaktır.

Yolcu ve Emti'a İçin Alınacak Ücûrât-ı Nakliyye

Şerâit-i Sâire Beyânındadır

Dokuzuncu Madde: İşbu şartnâme ile ashâb-ı imtiyâz tarafından yapılması ta'ahhüd olunan inşâât ile ihtiyâr edilecek masârıfa mukâbil müddet-i imtiyâziyenin nihâyetine kadar yolcu ve emti'adan zîrde mikdâr-ı a'zamı ta'yîn olunan ücûrât-ı nakliyyenin ahz ve istifâsına cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden me'zûn olub ancak işbu me'zûniyyet ashâb-ı imtiyâzın ahkâm-ı mukâvelâta tamamıyla ri'âyet etmelerine menût bulunacaktır.

Yolcular ile hayvânâta dâir birinci ta'rife

Beher yolcudan kilometre başına alınacak ücret-i nakliyye

Sîm-i Mecîdiyye Hesâbıyla

Birinci sınıf ya'nî salondaki yolcudan	20 para
İkinci sınıf ya'nî kamaradaki yolcudan	10 para
Üçüncü sınıf ya'nî gügertedeki yolcudan	5 para

Yedi yaşından aşağı çocuklardan ücret alınmayub yedi yaşından on iki yaşına kadar olanlardan nisf ücret alınacaktır. Yolcuların kendi taşıdıkları eşyâ için ücret ahz olunmayacaktır.

Hayvânât Ta'rifesi

Sîm-i Mecîdiyye Hesâbıyla

Birinci sınıf deve ve sığır ve at	20 para
İkinci sınıf ester ve dana ve hınzîr	10 para
Üçüncü sınıf koyun ve keçi ve kelb	5 para
Dördüncü sınıf kaz ve hindi	2 para
Beşinci sınıf tavuk ve ördek	1 para

Nakl olunacak yolcular ile hayvânâtın infâkı ashâb-ı imtiyâz tarafından der'uhde olunmadığından hayvânâtın yiyecekleri dahî ashâbına 'âiddir.

Emti'a Nakline Dâir İkinci Ta'rif

Emti'anın beher tonilatosu için beher kilometre başına ahz olunacak ücret-i nakliyye beyanındadır.

	Vapur ile		Vapura merbût ma'ûne ile	
	<u>para</u>	<u>kuruş</u>	<u>para</u>	<u>kuruş</u>
Birinci sınıf taze balık ve me'-kûlât-ı bakkaliye ve eşyâ-yı masnû'a ve baharat ve edevât-ı ma'deniyye-i beytiyye	-	2	20	1
İkinci sınıf hubûbât ve dakîk ve kereste ve âdî kömür ve edviye ve yapağı ve şarab ve ma'âdin	20	1	-	1
Üçüncü sınıf yonma taş ve tuğla ve çimento ve ma'den cevheri ve hatab ve odun kütüğü ve ma'den kömürü ve kireç ve taş ve kum ve balçık ve terbiye edilmemiş gübre	-	1	20	-

Vapurların seyr ve hareketini mübeyyin olub hükûmetce tasdik olunan cedvellerde ta'yîn olunan kilometre mikdârının mecmû'u esas ittihâz olunarak ve başlanılan her bir kilometre tekâmî-i hesâb edilerek ücretleri ona göre ahz ve istifâ kılınacaktır ve ahmâl ve eskâl ise beheri bin kilogram hesâbıyla tonilato üzerine hesâb edilecek ve kûsûrâtı on kilogramdan dûn olduğu hâlde on kilogram 'add ve i'tibâr olunarak hesâb edilecektir.

Onuncu Madde: Tasdik olunan ta'rifelerde ta'dâd ve ta'yîn olunmayan hayvânât ve me'kûlât ve emti'a ve eşyâ-yı sâireden alınacak ücûrât-ı nakliyyenin ta'yîni için bunlar herhangi sınıf emti'aya en ziyâde cihet-i müşâbeheti var ise o sınıftan 'add ve i'tibâr olunarak ona göre ücret alınacaktır.

Bu misillü emti'a ve eşyâ ve hayvânâtın ta'yîn-i sınıfında münâza'a zuhûr ettiği taktîrde münâza'anın kat'iyyen faslı Nâfi'a Nazâret-i Celîlesine 'âiddir.

On Birinci Madde: Bin kilogramdan ziyâde ağırlığı olup taksîmi kâbil olmayan eskâl ile hacmi bir metre mûka‘‘ab olduğu hâlde ağırlığı iki yüz kilogramdan dûn bulunan ve çok yer tutan eşyâ için ta‘rifede mûnderic olan ücûrâtın iki misli alınabilecektir.

On İkinci Madde: Ta‘rifelerde mûnderic olan ücûrât-ı nakliyye sîm-i Mecîdî hesâbıyla ahz olunacaktır. Ancak ashâb-ı imtiyâz memâlik-i mahrûsada mütedâvil bi’l-cümle meskûkâtı vapurlar işleyen mahallerin başlıcasındaki ?????? cârî fiata göre ahz ve kabûle mecbûr olacaktır.

On Üçüncü Madde: Ta‘rifeler cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden tasdîk buyurulmadıkca mer‘î ve mu‘teber olamayacaktır. Ta‘rifeler tasdîk olunduktan sonra mevki‘-i icrâya vaz‘ olunmazdan evvel bir mâh kadar iskeleler kurbunda ta‘lîk olunacaktır.

Ancak mer‘î olan ta‘rifelerdeki ücûrât tenzîl veyahud ba‘de’t-tenzîl mikdâr-ı a‘zam dâhilinde yine zammı lâzım geldiği hâlde hükûmete mürâca‘at edilecek ve ta‘rifenin kable’l-icrâ yalnız sekiz güne kadar ta‘lîk olunması kâfi olacaktır ve yortular vesâir eyyâm-ı mahsûsada sûret-i fevka’l-‘âdede vapurlar çıkarıldığı hâlde bu müddet yirmi dört saate kadar tenzîl olunabilecektir.

On Dördüncü Madde: Tasdîk olunan ta‘rifelerin hâricinde olarak ba‘zı es-nâf veya mürsilleri terğîb maksadıyla ‘akd-ı mukâvele-i husûsiyye edilmesi kat‘iyyen memnû‘dur. Ancak ashâb-ı imtiyâz ile Hükûmet-i Seniyye beyninde irâe-i teshîlât maksadıyla ‘akd olunacak mukâvelât veyahud muhtacîn için edilecek tavsiyeler müstesnâ tutulacaktır.

Umûr-ı Mütenevvi‘aya Dâir Ba‘zı Şerâit Beyanındadır

On Beşinci Madde: Münferiden veya müctemi‘an nakl edilüb yedlerinde nizâmî vechle yol tezkiresi bulunan asker-i berriye ve bahriye ve zabtıyye eşya ve hayvânâtlarıyla beraber ta‘rifede mûnderic ücûrâtın nısfı ile nakl olunacaktır.

Bundan başka Hükûmet-i Seniyye asâkir-i şâhâne ile mühimmât-ı harbiyye ve edevât-ı bahriye nakl edeceği sırada ümerâ-yı askeriyye tarafından tahrîran vukû‘ bulan emr üzerine ashâb-ı imtiyâz vesâyit-i nakliyyelerinin icâbına göre ya bir

mikdârını veya cümlesini hâzır ve âmâde tutmağa mecbûr olacak ve bunun için cârî olan ta'rifedeki ücûrâtın nısfını ahz ve istifâ edeceklerdir.

On Altıncı Madde: Mahbûsîn ve mahkûmîn ile bunlara tevfiik edilen me'mûr ve zabtıyyeler nısf-ı ücret ile nakl olunacaktır.

On Yedinci Madde: İnşâât ile vapurların işlemesine nazâret edecek ve taraf-ı devletden mansûb olacak me'mûrlar vapurların işlediği mahaller ile bidâyet ve intihâ noktalarında rüsûmât ve verginin sûret-i ahz ve istifâsına nazâret edecek me'mûrlar ve ashâb-ı imtiyâzın vapurlarıyla nakl olunacak çantalara ve denklere terfiik olunacak posta me'mûrları meccânen nakl olunacağı gibi adam başına elli kilogram kadar eşyaları dahî meccânen nakl olunacaktır.

On Sekizinci Madde: Havanın fevk'al-'âde fenalaşması veya vapur makinesinin ağırca bozulması veya yolcu veya emti'a bulunmaması gibi esbâb-ı mübreme zuhûr ettiği tahakkuk etmedikce ashâb-ı imtiyâz vapurların vakt ve hareketleriyle uğrayacakları mahalleri mübeyyin olup tasdik olunan cedvel ve i'lânâtı Hükûmet-i Seniyyeden bir müsâ'âde-i mahsûsa tahsil etmeksizin ta'dil edemeyecektir. Diğer taraftan dahî Hükûmet-i Seniyye eyyâm-ı 'âdiyye için bir ay ve nakliyyât-ı askeriyye ve bahriyye için bir hafta evvelce tahrîran ashâb-ı imtiyâza beyân-ı keyfiyyet etmedikce mezkûr cedvel ve i'lânâtın ta'dilini talep edemeyecektir.

On Sekizinci Madde: Ashâb-ı imtiyâz zabıta ve gümrük me'mûrları için her bir iskele ile cânib-i hükûmetden irâe olunacak mevâki'de masrafı kendilerine 'âid olmak üzere münâsib mahaller inşâ edecek ve meccânen Hükûmet-i Seniyyeye terk eylemeyecektir.

Yirminci Madde: Hükûmet-i Seniyye ashâb-ı imtiyâz ma'rifetiyle nakl olunacak emti'a ve eşyayı mu'âyene ve tedkik ve iktizâ eden rüsûmu ahz ve istifâ için iskelelerde ve ba'zı münâsib mahallerde me'mûrlar ikâme edecektir.

12 Safer 296 - 23 Kanûn-ı sâni 294

ŞÛRÂ-YI DEVLET

İrade Meclis-i Mahsus

2967

-5-

*Anadolu'da vâki' Van Gölü'nde vapur işletmek için i'tâ
buyurulan imtiyâz fermân-ı 'âlisine ve mukâvelenâmesinin
on yedinci maddesine tevfikân teşkîl olunacak şirketin
nizâm-nâme-i dâhilîsi*

FASL-I EVVEL

Şirketin isim ve sûret-i teşekkül ve müddeti

Birinci Madde: Anadolu'da vâki' Van Gölü'nde vapur işletmek üzere (Van Gölü Şirketi) namıyla bir Anonim Osmanlı şirket teşkîl olunmuştur.

İkinci Madde: Şirketin merkezi Dersaadet olacak ve Van Vilâyeti'nde dahî bir şu'besi bulunacaktır.

Üçüncü Madde: Şirketin müddet ve devâmı imtiyâz fermân-ı 'âlisi ahkâmınca kırk sene olacak ve işbu müddet inkizâsında hissedârânın arzusu ve devlet-i 'aliyyenin muvâfakatı üzerine müddet-i mezkûre temdid edilebilecektir.

Dördüncü madde: Şartnâme ahkâmınca Van Gölü'nde vapur işletmek için lüzûmu kadar akçe sarf olunduktan sonra şirketin sermâyesinden fazla kalacak meblağ ile evvelâ Van Gölü civârında nizâmât-ı mahsûsasına tevfikân kömür vesâir ma'denler imtiyâzını alub vapurlar için lâzım olacak kömürü tedârik edecek ve kârlı göreceği ma'denleri işledeceği sâniyen temettü' edeceği anlaşıldığı hâlde şeker veyâhûd sâir fabrikalar nizâm-ı mahsûsuna tevfikân te'sîs edecek sâli-sen bu gibi fabrikaların idâresi için mahsûl yetiştirmek üzere ba'zı ehven göreceği arazi ve tarla mübâya'a eyleyecektir.

Beşinci madde: Artin Sarrafyan ve Abraham Kaffafyan Efendiler 1 Teşrîn-i evvel 1879 tarihli bir kıt'a mukâvelenâme ahkâmınca Evhanos ve Moğridic Esayan ve Apik Onciyan ve Mikail ve Evhanos Ağubyan Efendiler ile iştirâk etmiş oldukları cihetle Van Gölü'nde vapur işletmek üzere kendi nâmlarına i'tâ buyurulan fermân-ı 'âlîde hâiz oldukları bi'l-cümle hukuku mûmâ ileyhim Evhanos ve Moğridic Esayan ve Apik Onciyan ve Mikail ve Evhanos

Ağubyan ve Artin Sarrafyan ve Abraham Kaffafyan Efendiler altıncı ve on altıncı maddelerde münderic şerâitle şirkete terk ederler.

FASL-I SANÎ

Şirketin sermâyesi ve hisseler ve hissedârân tarafından verilecek mebâliğ

Altıncı madde: Şirketin sermâyesi elli beş bin Osmanlı altını ya'nî elli bin İngiliz lirasıdır. Ve işbu sermâye beheri on bir Osmanlı altını yahud on İngiliz lirası kıymetinde beş bin aded hisseye bi't-taksîm bunun beş yüz hissesi imtiyâz hakkı olarak beşinci maddede esâmîsi muharrer ashâb-ı imtiyâza 'âid olub dört bin beş yüz hisse furûht olunacaktır. Ashâb-ı imtiyâza hasr olunan hukuk furûht olunacak hisse üzerine yüzde on hesabıyla olduğundan mecmû' hisselerin satılmasında beş yüz adede bâliğ olabilecektir.

Yedinci Madde: Dördüncü maddede ta'dâd olunan teşebbüsâtı Meclis-i İdare ilk ictimâ'ında tedâvüle çıkarılacak beş bin aded hisse senedâtından satılacak mikdâr ve alınacak takâsît nisbetinde tedricen icrâya başlayacaktır.

Sekizinci Madde: Hisse satın almak üzere vaz'-ı imzâ edenler âtiyyu'z-zikr takâsît ile bedel-i hisseyi ifâ edeceklerdir. Şöyle ki iki aded İngiliz lirası imzâ olduğu zaman ve bir aded lira imzâ tarihinden i'tibaren iki mâh hitâmında ve bir lira kezâlik imzâ tarihinden i'tibâren dört mâh hitâmında ve bir aded lira kezâlik imzâ tarihinden i'tibâren altı mâh hitâmında te'diye olunacak ve kûsûr kalan beş lirayı mezkûr İdâre Meclisi münâsib ve lüzûm gördükce dokuzuncu madde ahkâmınca hissedârândan talep edecektir. Ancak her def'asında talep olunacak meblağın mikdârı her bir hisse için iki lirayı tecâvüz etmeyecek ve bir mâh evvelce hissedârâna haber verilecektir.

Dokuzuncu Madde: Hisse senedâtı bedelinin nısfı ya'nî beş lira alındıktan sonra diğer nısfı hissedârândan talep olunacağı zaman İdâre Meclisi hissedârân meclis-i 'umûmîsini da'vet edüb ol-vakte kadar vukû' bulan bi'l-cümle mu'âmelâtını ve diğer beş liranın tahsîli için kararlaştırılmış olduğu müddeti beyân edecektir.

Onuncu Madde: Furûht olunacak dört bin beş yüz hisse senedâtından dört yüz adedini müessislik hasebiyle **Evhanos ve Moğridic Esayan** ve dört yüz adedini **Apik Onciyan** ve dört yüz adedini **Mikail ve Evhanos Ağubyan Efendiler** satın alub sekizinci madde ahkâmınca bedelini îfâ edecekler ve bu hâlde hârice satılacak hisse senedâtının mikdârı üç bin üç yüz adedden 'ibâret olub bunların tâliblerine furûhtu için Dersaadetde ve Van ve Erzurum vilâyetlerinde defterler küşâd olunacaktır. Müessislerin satın almış oldukları bin iki yüz hisse koçanlarından tefrîk olunmayub vapurlar işledilmeye başlayacağı tarihten iki seneye değin şirket sandığında mahfûz kalacaktır.

On Birinci Madde: Hisse senedâtı koçanlı bir defterden tefrîk olunub üzerinde Van Gölü şirketinin mührü ve müessislerin imzaları bulunacaktır. Ve her def'asında alınacak takasît hisse senedâtı üzerine yasılıub bedel-i hissenin nısfı ya'nî beş lira alındıktan sonra tebdîlen yeni hisse senedi verilecek ve işbu müceddeden verilecek hisse senedâtı üzerine kezâlik şirketin mührü ve müessislerin imzaları bulunacak ve kalan beş liranın ikmâline kadar alınacak takâsît zikr olunan senedâta ayrıca şerh verilecektir. Hisse senedâtı Türkçe ve Ermenice ve Fransızca tanzîm kılınacaktır.

On İkinci Madde: Hisse senedâtı isme muharrer olub sahibine 'âid olacak ve âhere satıldığı hâlde defter-i mahsûsuna kayd edilecektir. Bedel-i hissenin nısf-ı diğeri olan beş liranın alındığı zaman hissedârân cem'iiyyet-i 'umûmiyyesi istediği hâlde şirketin hisse senedâtını oportor ya'nî hâmiline 'âid olmak usûlüne tahvîl edecektir.

On Üçüncü Madde: Vakt-i mu'ayyeninde taksîtini îfâ etmeyenlere mâhiyye yüzde bir fâiziyle te'diye etmek üzere iki mâh müddet verilecek ve işbu iki mâhı dahî mürûr etmiş olan hisse senedâtının numroları gazete vâsıtasıyla neşr edilüb âher hiçbir resmî mu'âmeleye ihtiyâc kalmamak ve hesabı sahibine 'âid olmak üzere Meclis-i İdâre ma'rifetiyle satılacaktır.

On Dördüncü Madde: Hisseler kâbil-i taksîm olmayub şirket bir için ancak bir mutasarrıf tanır.

On Beşinci Madde: Hissedârânın veresesi yâhud alacaklısı sıfatıyla hiçbir kimse şirketin nukûd ve emvâline ve temhîr gibi mu'âmele ve şirketin idâresine müdâhele edemeyecektir.

On Altıncı Madde: Şirketin sermâyesini teksîr etmek üzere hissedârân cem'iyet-i 'umûmiyyesinin re'y ve kararıyla her ne vakt yeniden hisse senedâtı tedâvüle çıkarılır ise imtiyâz hakkı olarak yüzde on fazla hisse çıkarılacaktır. İşbu hakk-ı imtiyâz şirketin devamına kadar bâkî olub verâset nizâm ve kâ'idesine tevfiқан icrâ-yı mu'âmele olunacaktır. Bervech-i muharrer yüzde on mikdârı fazla çıkarılıub meccânen ashâb-ı imtiyâza verilecek hisse senedâtı beşinci maddede e-sâmîsi muharrer zevât beyninde 1Teşrîn-i evvel 1879 tarihli mukâvelenâme ah-kâmınca altı kısma bi't-taksîm tevzî' kılınacak ve bervech-i muharrer yeniden hisse çıkarıldığı hâlde bunların mübâya'asında hissedârânın hakk-ı ruchâniyyeti olacaktır.

On Yedinci Madde: Hissedârân-ı meclis-i 'umûmînin kararıyla mu'ayyen olan beş bin adedden fazla çıkarılacak hisse senedâtı ol-zaman İdâre Meclisinde a'za bulunan zevât tarafından imza edilecektir.

FASL-I SÂLİS

Şirketin İdâresi

On Sekizinci Madde: Şirketin idâresi hissedârân cem'iyet-i 'umûmîsinden intihâb ve ta'yîn olunacak altı a'zadan mürekkeb bir Meclis-i İdâreye muhavveldir. İşbu meclis-i İdâre Hükûmet-i Seniyye ve herkes nazarında şirket makamında kâimdir.

On dokuzuncu Madde: Meclis-i İdâre nâmına bi'l-cümle i'lâmâtı ve da'vetnâmeleri imza etmek ve şirketin me'mûrlarına vazifelerini icrâ ettirmek ve bunların ahvâlini Meclis-i İdâreye beyân ve Meclis-i İdâreden almış olduğu ta'lîmât ahkâmını îfâ eylemek üzere şirketin Meclis-i İdâresi tarafından intihâb ve ta'yîn olunmuş muvazzaf bir müdürü bulunacak ve müdürün imzası yanında idâre meclis a'zalarından birisinin imzası bulunan evrâk şirketin nezdinde mu'teber tutulacaktır.

Yirminci Madde: Meclis-i İdâre içlerinden birisini re'y-i hafî ile bir sene için reis intihâb eder. Ve reisin vazîfesi meclisin müzâkerâtını yolunda cereyân ve a'zalara vazîfelerini îfâ ettirmek ve ictimâ' günlerini ta'yîn eylemektir. Tesâvî-i ârâ vukû'unda reisin bulunduğu taraf ekseriyyet i'tibâr olunacaktır.

Yirmi Birinci Madde: İdâre meclis a'zalarının sülûsü her sene re'y-i hafî ile tebdîl olunub yerlerine yeni a'za intihâb olunur ve fakat ilk senesinin a'zaları yeni sene için tekrar ta'yîn ve ibkâ olunabilir.

Yirmi İkinci Madde: İdâre meclis a'zalığına intihâb olunacak zevâtın akall otuz hissesi olacak ve zikr olunan hisseler me'mûriyyetleri devam edeceği müddetce şirketin sandığında mahfûz kalacaktır.

Yirmi Üçüncü Madde: Müddet-i me'mûriyyetinde a'zadan biri vefât eder veyâhud isti'fâ veya icrâ-yı me'mûriyyete mâni' bir hâlde bulunur ise onun yerine Meclis-i İdâre yirmi ikinci maddede gösterilen şerâyitle birisini ta'yîn edebilir.

Yirmi Dördüncü Madde: Meclis -i İdâre a'zası me'mûriyyetleri hasebiyle şirket nâmına 'akd eyledikleri işlerden dolayı şahsen mes'ûl olmamak üzere vazîfelerinin hüsn-i îfâsına mecbûrdurlar. İşbu İdâre Meclisine Dersaadet mütemekkinleri hâricinde dahî a'zâ intihâb olunabilir. Ancak bu makûle a'zâ la-akall senede altı mâh kadar Dersaadetde bulunub icrâ-yı vazîfeye mecbûrdurlar.

Yirmi Beşinci Madde: Şirketin bi'l-cümle umûr ve husûsâtı Meclis-i İdârenin ekseriyyet-i ârâsıyla kararlaştırılır ve dört a'zâ bulunan meclis tam farz olunur.

Yirmi Altıncı Madde: Sene nihâyetinde şirketin muhâsebâtı ve bir sene zarfında vukû' bulan bi'l-cümle mu'âmelâtı ve sene-i âtiyenin muvâzenesini ve hissedârâna tevzî' ve taksîmi lâzım gelen ve ihtiyâten hıfzı iktizâ eden mebâliğin mikdârını mübeyyin idâre a'zası tarafından mümzâ bir kıt'a raporto hissedârân cem'iyet-i 'umûmiyyesine verilecektir.

Yirmi Yedinci Madde: Meclis-i İdâre a'zası hizmetlerine mukâbil nev' ve mikdârı hissedârân cem'iyet-i 'umûmiyyesi tarafından ta'yîn olunacak ücreti ahz edeceklerdir.

Yirmi Sekizinci Madde: Meclis-i İdârenin vezâyif-i asliyyesi şirketin mesâlih-i ‘adiye ve câriyesini görmek ve şirket hesabına bey’ ve şîrâ ve mübâdele icrâ eylemek ve me’mûrları azl ve ta’yîn etmek ve şirket nâmına sulh ve kompromiso ve her nev’ mukâvelât ‘akd eylemektir.

Yirmi Dokuzuncu Madde: İdâre Meclisinin vermiş olduğu kararlar zabt cerîdesinde mazbût olacak ve huzzâr tarafından imzâ kılınacaktır.

Otuzuncu Madde: İdâre Meclisi mühim ve esaslı maddeler için münâsib gördüğü hâlde hissedârân cem‘iyyet-i ‘umûmiyyesini da‘vet eder ve alacağı karar ve ta‘lîmâtı icrâ eyler.

Otuz Birinci Madde: Meclis-i İdârenin ilk ictimâ‘ı on sekizinci madde ahkâmından müstesnâ olarak ashâb-ı imtiyâzdan **Abraham Kaffafyan ve Artin Sarrafyan ve Mikail Ağubyan ve Apik Onciyan ve Evhanos Esayan** Efendilerden müteşekkil olub mûmâ ileyhim vapurların işlemeğe bed’ edeceği tarihten i‘tibâren iki sene şirketin umûr ve husûsâtını meccânen idâre ettikten sonra hissedârân cem‘iyyet-i umûmiyyesini toplayub yeni hey’et-i idâreyi teşkîl ettirecek ve şirketin defâtir ve sandık ve idâreye dâir bi’l-cümle mu‘âmelâtını işbu yeni idâreye devr ve teslim edeceklerdir. Mûmâ ileyhim efendilerin hîn-i ğaybûbetlerinde yerlerine birâderleri kâim olabilecektir.

FASL-I RÂBİ‘

Hissedârân Cem‘iyyet-i ‘Umûmiyyesi

Otuz İkinci Madde: Her on hissesi olan Hissedârân Cem‘iyyet-i ‘Umûmiyyeye dâhildir.

Otuz Üçüncü Madde: Her sene-i rûmiye Nisanın ilk haftasında Meclis-i İdârenin i‘lâmı üzerine Hissedârân Cem‘iyyet-i ‘Umûmiyyesi da‘vet olunur ve hissedârândan gerek bizzat ve gerek vekâleten Cem‘iyyet-i ‘Umûmiyyeye dâhil olacak zevât evvel emrde mikdâr-ı hisselerini kayd ettirecekler ve hâmil oldukları hisse senedâtını şirket sandığına depozito olarak i‘tâ edeceklerdir. Meclisin her ictimâ‘ında işbu mu‘âmele icrâ olunacak ve hisse senedâtı isme muharrer olduğu

müddetce Meclis-i 'Umûmiye dâhil olan hissedârân mikdâr-ı hisselerini kayd ettirmek ve hisse senedlerini depozito eylemek tekellüfünden bi't-tab' vâreste olacaklardır.

Otuz Dördüncü Madde: Hissedârân Cem'iyet-i 'Umûmiyesi İdâre meclisinin raportosunu mütâla'a eder ve ta'yîn edeceği komisyon ma'rifetiyle şirketin sâl muhâsebâtını ru'yet eyler ve İdâre Meclisi tarafından tanzîm olunan sene-i âtiye muvâzenesine ve temettü' olarak hissedârâna tevzî' ve taksîm olunacak ve ihtiyât-ı hıfzı lâzım gelecek mebâliğe vesâir mevâdda dâir dermiyân olunan teklifler hakkında kararını verir. Ve ekseriyyet ile tasavvur olunan husûsâtı mevki'-i müzâkereye vaz' ve yeni İdâre Meclisini intihâb ve şirkete istihdâm olunan me'mûrîn hakkında beyân-ı efkâr ve vermiş olduğu her nev' kararlarının icrâsını Meclis-i İdâreye havâle eder.

Otuz Beşinci Madde: Hissedârân Cem'iyet-i 'Umûmiyesi her sene ictimâ'ında evvel emrde re'y-i hafî ve ekseriyyet ile içlerinden fahrî olarak bir reis ve meclisin zabt ve muharrerâtına nazaret etmek üzere bir kâtib nasb ve ta'yîn eder.

Otuz Altıncı Madde: Hissedârânın re'yi hisse i'tibârıyla olub her on hissesi olan bir re'y i'tibâr olunacak ve gazete vâsıtasıyla bir def'a da'vet ile iki yüz elli bir re'y hazır olan cem'iyetin ekseriyyet ile verilen kararı mu'teber ve mer'î' icrâ olacaktır.

Otuz Yedinci Madde: Birinci da'vet ile iki yüz elli bir re'y mevcûd bulunmadığı hâlde on beş gün sonra ikinci def'a yine gazete vâsıtasıyla da'vet olunub mevcûd olan re'yin mikdârı her kaçâ bâliğ olur ise olsun ekseriyyetle verilmiş olan karar mu'teber olacaktır.

Otuz Sekizinci Madde: Görülecek lüzûm üzerine yeniden hisse çıkarmak ve şirketin devâmı tecvîz olunmadığı hâlde imtiyâz fermân-ı 'âlîsi ahkâmınca ve bu gibi şirket hakkında mer'î olan ka'ideye tevfikân şirketi fesh etmek cem'iyet-i 'umûmiyyenin cümle-i vezâifindedir. **6 Cemâziyyelahir 1297-3 Mayıs 1296**

Mukâvelât Muharrirliğine Yazılan Protesto Cevabıdır

Van Gölü'nde vapur işletmek üzere bâ-fermân-ı 'âli nâil oldukları imtiyâz mukâvelenâmesi mücebince teşkîl ettikleri anonim şirketin nizâmnâme-i dâhilîsinin ta'ahhür-i tasdîkinden nâşî dûçâr olacakları zarar ve ziyân için şirket-i mezkûre tarafından protesto olunduklarından bahsle ashâb-ı imtiyâzdan Artin Sarrafyan ve Abraham Haffafyan Efendiler tarafından dahî tazmîn-i zarar ve ziyânın Nâfia Nazâretine 'âid olduğunu hâvî gönderilen protesto varakası ve merbûtu mutâla'a olundu.

Mukâvelenâmenin on yedinci maddesinde ashâb-ı imtiyâz işbu teşebbüsâtta menfa'atlarına müsâ'id ve muvâfık gördükleri tedâbir-i mâliyeyi ittihâzda muhtâr olacakları ve ancak teşkîl edecekleri şirket ve anonim kumpanyasının nizâmât-ı dâhiliyesi layihasını kavânîn ve nizâmât-ı devlete muvâfık olmak üzere tarih-i mukâveleden i'tibâren on mâh zarfında devletin nazar-ı tasdîkine 'arz eyleyecekleri muharrer ise de nizâmnâme-i mezkûrun ta'ahhür-i tasdîki ashâb-ı imtiyâzın der'uhde eylediği icrââtına ber-mûceb-i mukâvele mâni' olmadığı derkârdır. Binâen'aleyh bu yüzden dûçâr-ı zarar ve ziyân olacaklarından bahsle Nâfia Nazâretini protesto etmeğe hakları olmadığı bedihîdir. Ma'amâfih bu gibi anonim şirketler nizâmnâme-i dâhilîsinin tasdîk veya reddi Nâfia Nazâretine 'âid olmadığının ihtârıyla terkîm edilen işbu varaka-i cevâbiyenin usûlü vechle mûmâileyhimâyâ tebliğ olunması mütemennâdır.

26 Zilkade 1297 - 13 Teşrin-i Evvel 1296

Y-A. RES.

12/39

-9-

BABIÂLÎ
MECLİSİ MAHSUS
190

Van Gölü'nde vapur işletmek imtiyâzını hâiz olduğu hâlde muahharen mezkûr gölde cânib-i Hükûmet-i Seniyye'den vapur işledilmesi kararlaştırılmasına mebnî imtiyâz-ı mezbûru mevki'-i fi'le îsâl edememesinden dolayı vukû' bulan masârıf-ı zarûriyesinin tahfifine medâr olmak için bir mekdâr akçenin i'tâsı istid'âsını hâvî **Artin Efendi** tarafından verilen arzihâl ve ol-bâbda cereyân eden muhâbere üzerine Şûrâ-yı Devlet tanzimat Dairesinden kaleme alınan mazbatanın leffiyle sabk eyleyen istifsâra cevâben Ticaret ve Nâfia Nazâretinden gönderilen tezkire takımıyla miyâne-i bendegânemizde kırâ'at ve mutâla'a olundu. Meallerinden müstebân olduğu vechle Van Gölü'nde ba'zı şerâyit ve kırk sene müddetle vapur işletmek üzere teb'a-i devlet-i 'aliyyeden **Kavvafyan Abraham** ve **Artin Sarrafyan** Efendilere bâ-fermân-ı 'âlî imtiyâz i'tâ ve mukâvele ve şartnâmesi te'âtî ve imzâ kılınmış ise de ahvâl ve îcâbât-ı mahaliyeye mebnî imtiyâz-ı mezbûrun te'hîr-i icrâsı lâzım gelerek ol-bâbda tanzîm ve i'tâ olunan şirket nizâmname-i dâhilisi karîn tasdik olmadığı ve Van Gölü'nde İdare-i Mahsûsanın bir şü'besi olmak üzere tersâne ihdâsı ve vapurlar te'sîsive inşâsı şerefmuta'allık buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı hilâfetpenâhîleri îcâb-ı 'âlisinden bulunduğu cihetle ta'ahhüdât-ı vâkı'anın mevki'-i fi'le konulamamasından dolayı imtiyaz sahiplerine bir şey denilemeyeceğinden ve imtiyâz-ı mezbûrdan mütevellid kâffe-i hukûk ve metâlibden Hükûmet-i Seniyyenin ibrâ olduğunu şâmil usûlüne muvâfik bir sened alınmak ve imtiyâz fermân-ı 'âlîsiyle mukâvele ve şartnâmeleri Hükûmet-i Seniyyeye red ve i'âde edilmek şartıyla tahfif-i masrafları için müsted'î-i mûmâileyh ile şerîkine bir mikdâr akçe i'tâsı muktezâ-yı ma'deletden bulunduğundan ve mûmâileyhimâdan el-yevm berr-i hayat olan Artin Efendi bu bâbda masârıf-ı ibtidâiye olarak ihtiyâr eylediği cem'an doksan beş bin kuruşun ber-vech-i muharrer imtiyâz hükmünün te'hîr-i icrâsı sebebiyle i'tâsı niyâzında olub bunun kırk bin kuruşa tenzîli teklîf edilmiş ise de muvâfakat etmediğinden icrâ-yı îcâbı dermiyân kılınmış ve sûret-i iş'ârâta ve îzâhât-ı vâkı'aya göre müsted'î-i mûmâileyhle şerîkinin bu bâbda bir hayli masrafları olduğu ve gayr-ı hâlî olub elli bin kuruşa muvâfakatı istihsâl edildiği anlaşılmiş olmağla

muvâfık emr u fermân-ı hümâyun-ı cenâb-ı pâdişâhî buyurulduğı hâlde ber-vech-i ma'rûz imtiyâz-ı mezbûrdan mütevellid kâffe-i hukûk ve metâlibden Hükûmet-i Seniyyenin ibrâ olunduğunu şâmil müsted'î-i mûmâileyhle şerkinin veresesi cânibinden usûlüne mutâbık bir sened alınmak ve imtiyâz fermân-ı 'âlisiyle mukâvele ve şartnâmeleri Hükûmet-i Seniyyeye i'âde ile ibtâl edilmek ve ol-bâbda fermân-ı hümâyun-ı mezkûrun kaydı bâlâsına şerh verilmek üzere bu bâbda talep olunan kâffe-i masârıfa mukâbil 'tiyye-i seniyye olarak elli bin kuruşun hazîne-i celilece tesviyesi için Maliye Nazâretine me'zûniyet ve mu'âmele-i lâzımenin î-fâsı zımnında dahî Ticaret ve Nâfia Nazâretine ve Divân-ı Hümâyun kalemine mu'âmelâti'tâsı bi't-tezekkür mezbûr tezkire takımıyla leffen 'arz ve takdîm kılındığı muhât-ı 'ilm-i 'âlî buyuruldukda ve kâtibe-i ahvâlda emr u fermân hazret-i veliyyu'l-emrindir.

17 Muharrem 1317-16 Mayıs 1315

Dahiliye Nazırı	Hariciye Nazırı Ahmed Tevfik b. İsmail Hakki	Ş. Devlet Nazırı	Bahriye Nazırı Hüseyin Hasan Hüsnü	Serasker	Adliye Nazırı Nureddin Esseyyid Abdurrahman	Şeyhülislam Muhammed Cemaeddin
Sadrazam	Maliye Nazırı	Sadaret Müsteşarı	Ticaret ve Nafia Nazırı	Maarif Nazırı	Evlâf-ı Hümâyun Nazırı	Tophane-i Amire Müşiri
Rıfat Halil b. İbrahim	Esseyyid Ahmed Reşad	Esseyyid Muhammed Tevfik	Esseyyid Mustafa Zihni	Zühdü Paşa Bulunmadı		

**Y-A.RES
100/26
-6-**

سکریٹری ایچ اے ایمپلائمنٹ کمیٹی منافع عمومی بموجب مواد در اول دفعہ بنا کر عملدرآمد اجرائی و کرن بوبائے اوقاف ایدہ ارضیاتک مابینک
 و باموقفا احتمالی خصوصاً منافع عمومی بموجب استعمال قانونندہ استفادہ ایدہ حکم و بوقانون بموجب ارضیات مذکورہ نیک
 بدلت و اجرائی اصحاب تادیر و ایفا ایدہ حکم در عملدرآمد رسم و شرط لری حکومتی تصویب اولہ در موضعہ قانقر کر تلبہ
 نصیب اولہ قدرہ حکمہ جانب حکومتینہ در نصیب جو یہ جو یہ مخصوص برقی سیورہ معرفتہ اصحاب امتیازک طلبندہ اعتباراً در مہارتہ
 ارضیاتک مابینک مابینک مابینک ہو کہ سؤدر کہ نتیجہ مادہ در و ایور ایدہ جو یہ تصبیہ اولہ نہ ملد در فضلہ مجرد ایدہ و کجایہ بموجب
 اللہ جو ملد ہو حکمہ مستثنا اولہ حکمہ
 ارضیاتک مابینک خالیہ در اولہ در صرف و ایور لرن ایسٹری احتیاجہ مخصوصاً اللہ جو یہ لری مذکور قوم سیورہ معرفتہ اولہ در
 اصحاب امتیازہ تسلیم قلمہ حکمہ

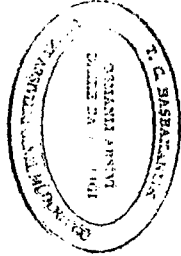
طوقی مادہ اسکولک حافظہ بموجب لری تقدیرتک یا بموجب ریختیم تعمیرات فابریقہ لری و تصبیہ مخصوص اینہ و اسکول لری اینہ
 تقریباً سارہ سی دسی صورتہ اولہ اولہ در ہر حالک حافظہ ایدہ حکمہ و ایور ایدہ معونہ و سارہ لری بموجب حافظہ اولہ حکمہ
 اتا ات ایور اولہ اتک حیدرہ حافظہ بلکہ تعمیرات عادیہ و فونڈ العامہ مصارفی کاملاً اصحاب امتیازہ عادیہ بولہ حکمہ بوبائے
 اصحاب امتیازہ در اختیار ماحم اولہ یعنی حالہ کیفیت جانب حکومت سینہ در سما کسولرینہ اخص اولہ جو یہ و ابو اخص تادیرتہ
 ایک مہارتہ اصحاب امتیازہ طرفندہ اجرائی و نتیجہ حالہ حکومتینہ اتا اتک حیدرہ حافظہ بلکہ طرفندہ طوقی مادہ
 تسلیم ایدہ جاک و بوبائے در طوقی مادہ جو یہ مصارف اصحاب امتیازہ عادیہ اولہ حکمہ

اوجی مادہ صدق امتیازہ نیک انقضائک منافع عمومی بموجب استعمال قانونہ توفیقاً مابینک اولہ نہ و بجانب حکومتینہ کمانا
 اصحاب امتیازہ ترک جو یہ ارضیاتک اور لرن باقیمہ اولہ اتا ات و اینہ ایدہ برابر جو یہ تقریبی بیدل حکومتینہ عودت ایدہ حکمہ

امتیازک تعمیراتی ضمن حکومتینہ اصحاب امتیازہ ایدہ یکیدہ عقد مقاولہ جو یہ یعنی تقدیرہ اسکول راہالینک استمالک
 ترک ایدہ حکمہ

منافع عمومی بموجب استعمال قانونہ توفیقاً بلکہ سببہ اصحاب امتیازہ مابینک قلمہ اولہ ارضیاتک اینہ مابینک اتا ات کلغہ
 اصحاب امتیازہ ہر حالہ بوسلوان اتا ات ایدہ و معونہ در متعلقہ حقوقہ تقریبی کاملاً حافظہ ایدہ حکمہ

اولہ بموجب مادہ امتیازہ فرمانہ عالیینک تاریخ اخص سندہ اعتباراً ایک سببہ قدر اصحاب امتیازہ اسکولک اتا ات سنہ

با و مباشرتاً ایندی و به تاریخ مذکور در اعتباراً اینی عهد سینه بد. او هنجی ماده مکرر اولیغی اوزره و ایور لری ایستک با سندیغی
تقدیرده اعتبارده صرف اوله هقد.

اصحاب امتیاز و ایور ایستکی مقر اوله موقع و ایور لریک سیر و حرکتی اوج ماهدنه زیاده تعطیل ایندی و یا مقاول نام احطانه
ایرف نقضه ایندی و در هنجی ماده احطانه نوقفاً جانب حکومت سینه در و ایور ایستکی اصحاب امتیازه تبه اوله مملدله تبه
ناجند اعتباراً بر سینه بد. و ایور ایستکی تقدیرده اعتبارده اوج اوله هقد.

ایمومقاول نام افضلیه اصحاب امتیاز طرفنده ایفاس نقد اوله خاصه صادره بر یک عدم اجراسیه امتیازک فسخی
لازم کدی تقدیرده اول آمده جانب حکومت سینه در سفا بر قلم احضه نام کوریز یوب تاریخ اوله اوج ماهدنه
اصحاب امتیاز طرفنده به ایفای نقد اوله یعنی حالده اعتبارده اوج ایور هقد.

بوجه معالیه امتیاز فسخ اوله یعنی حالده طقور هنجی ماده ممد اعتباره تک نهایتاً حکومت سینه ترک اوله هنجی موع اوله
انسانت و ایفای حکومت سینه طرفنده ضبط اوله هقد.

اوله هنجی ماده اقلیاً مباشرتاً اوله موقع و ایور لریک ایستکی اصحاب امتیاز طرفنده با قسماً و با کاملاً تعطیل اوله یعنی حالده
حکومت سینه صرف و ضرر و زیانی اصحاب امتیازه عائد اوله و از سبب تعطیلی دفع و ایور لریک سیری نامیه هجده در حال
تذییر مقتضیه ای آثار هجده هجده و بوجه دیگر و ایور لری موقفاً جانب حکومت سینه در ایستکی هکی ناجنده اعتباراً اوج
ماه طرفنده اصحاب امتیاز تکرار صورت نظمه ایستکی هجده ایفای ایفای ایستکی و حقیقه ایستکی با سندیغی حالده
امتیاز فسخ اوله هقد.

اوله هنجی ماده و ایور لریک حرکت ایندی صده حکومت سینه نامه تسلیم اوله هجده بوسه حافظه و در نظر بوسه نفسنامه
احکام هجده بونترک در ونده اوله ایستکی اصحاب امتیاز طرفنده بجا نقل اوله هقد.

اوله هنجی ماده امتیاز ایستکی بویله و ایور لریه مخصوص اوله اوزره یا بجه ایستکی ایستکی مقتضی اولوب
ممالک محروسه تک سائر مملدله هجده اوله هجده هسه و کرامت و تقو و معدن کوی و ماکه اوزار ممد اعتباره تک
خنامه قدر داخلی کرک رسنده معاف طوبه هقد.

ممالک بحری سہولت تہا کی گندہ اولیوب اوو بادہ حب اولہ جوہ الون واروان ایلم واپورلر ومانہ لر صاحب امتیاز طرفندہ تنظیم و نافذ فیضی طرفندہ تصدیقہ اولہ جوہ دفتری موہیجہ هرکی لسا آقا جوہ بردفم لک اولوہ اوزرہ کذلک کون سمنده معاف اولہ جقد۔

اوبہ نچہ مادہ مدن امتیاز نیک نہایتہ قدر اسکولر و دستکاکھر و موقضر و ادارہ خانہ ایلم واپورلرک اروات و حاصلدی اوزرہ ویر کو طرح و توزیع فائزہ جقد۔

اوبہ نچہ مادہ حکومت سیم کنی جنبا جانی جوہ نسبتا یہ جکی صورتی واند کولندہ واپورلر اسلمک معہ و صہایتی محاظہ پور۔ انجہ نہ کور واپور لر ایلم جناب ایجوہ بولجی و انتم نقلیہ اصحاب امتیازک ایشدہ جکی واپور لر رقابت ایسہ یہ جقد۔

مدہ تقدیم واند کولندہ یکمہ ویا کورک واطہ سبلہ سیر و سفر ایسہ قایلقد اولکی کبی افر طرفندہ سربست اولہ ویدیکیم حکمہ اصحاب امتیاز نائل اولدیری امتیازی سرستہ ایدک بوبایدہ هیچ بر فردہ ممانعت ایسہ یہ جقد۔ انجور رتہ امتیازک انقضائتہ وکبہ اصحاب امتیاز طرفندہ لسا اولندہ اولد اسکولرک استمالی معرأ کندی و سہ عاند اولہ جقد۔

اوبہ نچہ مادہ اصحاب امتیاز استوئبناش منفعترتہ ماعد و موافقہ کور دکتری تیار مالیه فی انخازرہ مختار اولہ جقد۔ انجور تشکیل ایسہ جکلری شرکت ویا خود انونیم قومایندہ سنک نفعه مان و اهلیم سی لایج سنی قومایندہ و نفعه مان دولتہ موافقہ اولوہ اوزرہ استو مفاود نامہ ناچندہ اعتباراً اولدہ ماه مدت طرفندہ دولتک نظر تصدیقہ حصہ ایلم جکلرہ

اوبہ سکر نچہ مادہ قومایندہ نیک افانکاه سیمین دیمعارف اولد جوہ وکلندہ وخی بر سبھی سولندہ جوہ و هیئت مجموعی عثمانی بولندہ جقد۔ و سیر و سفر ایسہ جک سفاسہ عثمانی معانی غنی انترہ کنت وکندار ایلم جکلرہ

شرطنامه

برخی ماده اصحاب امتیاز انشآت و اعمال آنها بگونه اعمال و مستعمله لازم قولنامه خود و انشاء آنک غایت منه
و لیا نقی اولی ایچونه تعلیم قاعده فیه توفیق حرکت ایدر جقدر

ایچنی ماده انبو و بورره مقضی انشا اوله جهه اسکدرلک و دایورلرله نفعیایه مخصوصه معونه لک خریطه و رسملری
فرمانه عالی ناریخنده اعتباراً نهایت برجه سنیه قدر نافع نفعاً و جلد سنیه تقدیم اصحاب امتیاز مجبور اولجه
و بو خریطه و رسملر حقه قایم تقدیمه ایکی ماه قدر جانب حکومت سنیه در برقرار اتخاذ بویله جهه و مدت
مذکوره منقضیه اولوبک هفتاد اصحاب امتیاز به قرار بطبع اولمیشی حالده اصحاب امتیاز طرفنده تقریباً اخیره کیفیت
اوله ره ایدر سنیه کونه دهها جواب آنه فرایس مذکور خریطه و رسملر تصدیق بویله نظر بده باقیه ره ایدر سنیه مبادرت
ایدیلر جقدر

ایچنی ماده کون انشاء آنک اجراسنده و کون دایورلرک ابدلنده اصحاب امتیاز اختیار ایدر جهی و رسملرک
بشکلنده و دایورلرک آنجمنده مختار اولر جهه لرله مقادیر نام اجطامک تمام اجراسی تأیید ایدر لک ایچونه
حکومتک تحت نظر نده بولر جقدر

در برخی ماده اعمالک اکیل ایدر لک کسار ایلر زده اول جانب حکومت سنیه در نصب بویله مقیمه معاینه ایدر لک
جهه صورت انشا اولمیشی و تصدیق اولنا نه رسم و خریطه لرله موافقه بولمیشی تصدیق ایدر لک نه حکمره قبول اوله جقدر
قویسر طرفنده تنظیم اوله جهه ایورطه اوزرینه لرده تقدیر نده اعمال آنک کسارینه جانب دولته مساعد بویله جقدر
دایورلرله نفعیایه مخصوصه معونه لک ابدلر بویله محرم قویسرک معاینه منوطدر
انشآت اکیل اولدقجه قبولی ایچونه اصحاب امتیاز طرفنده و قویبولر جهه طلب اوزرینه مرور ایدر جهه ایدر لک طرفنده
با لاده تعریف اولنا نه معاینه و قبول معامله رسمیه اجرا اوله جقدر و شو ایکی ماه مدت طرفنده حکومت سنیه قرار
اصحاب امتیاز به بطبع بویله میشی حالده قبولی طلب ایدر لکری اعمالته قبول بویله نظر بده باقیه ره استعمال
ایدیلر جقدر

بشنی ماده هر بر اسکرایله منفردا تمک تاسی ایچونه بایله انشاء آنک جمله اکیل اولدقده حکمره اصحاب امتیاز
صرفی کنندنه عاید اولره اوزره بولمیشی تمسید و طرفدرینه مبادیه اولنا نه ارضی ایله جانب میدر نه مجامع آنک انشاء
برلک بر قطعه خریطه سی تنظیم ایدر جهه جقدر

ارضی مذکوره ده دیا کولک سواحلده اجرا اولنا نه اعمالک و انشاء آنک تعریفاتی منه بر قطعه و تقریبی رضی
بایدر جقدر تقریباً ارضی یه منه مضطرب لایله ارضیک خریطه لرلی و انشاء آنک تعریفاتی منه اولده دفعه تنظیم اولدقجه
بر قطعه صورت مرسومه اصحاب امتیاز طرفنده لرجه الحفظ نافع نفعاً و جلد سنیه حکومت سنیه تقدیم قنده جقدر

انتخبی مادہ حکومت سنیہ ایلم، اصحاب امتیاز میں اتحاد نظر حاصل اولہ یعنی تقدیرہ حکومت سنیہ امتیازی اعزاز
 اولنا یہ خط ایلم واپور لک ایشلینک امنیت و آسپہ نظم و انتظمی و نشأت ایلم واپور و معون لک می نظم سنی
 تا میہ ایچونہ مناسب کورہ ہیکی تباریری اتحاد بیورہ جقد۔

انتخبی مادہ اصحاب امتیاز بولجی ایلم امنیت لک صورت نقلہ دار فائزہ لی عدایہ جکری نظم مان مخصوص بی
 حکومت سنیہ لک نظر نظریہ عرصہ ایلم جکری نظم مان مذکورہ حکومت سنیہ طرفہ تصدیقہ بیورہ ایلم حکامی لک
 اصحاب امتیاز و لک احاد نام ایچونہ مجبوری الاجرا اولہ جقد۔

سرخی مادہ نشأت لک واپور لک ایشلینک تاخر ویا نظم ایلم اصحاب مجبوری قویہ لغارہ و نشأت ایلم
 تصدیقہ ایلم و لک سر ایلم قبول کوزر لک تقدیرہ مقالہ نام لک اولہ برنجی و اولہ انتخبی مادہ لک حکامی
 نظر اعتبار الہ جقد۔

بولجی و امنیت ایچونہ الہ جمعہ اجرات نقلہ ایلم
 شرط اسرہ بانہ در

ظہور جی مادہ اسرہ بانہ ایلم اصحاب امتیاز طرفہ ایلم تقدیرہ اولنا یہ نشأت ایلم اختیار ایلم جکری مصافحہ
 مقالہ مدت اختیار یہ لک نہایتہ قدر بولجی و امنیت نہ زبردہ مقدار اعظمی تعینہ اولنا یہ اجرات نقلہ لک اخذ
 و انتظام سنیہ جانب حکومت سنیہ مادہ اولہ ایلم ایچونہ اسرہ ماؤزانت اصحاب امتیاز لک احکام مقالہ لک
 تمام رعایت اختیار یہ موقوف بولہ جقد۔

بولجی ایلم ہیوانا دار برنجی تعرفہ

بہر بولجیہ کیلومترو باشنہ الہ جمعہ اجرات نقلہ

سیم مجبوریہ

۹۰ یا

۱۰ =

۵ =

برنجی صنف یعنی مالوندہ کی بولجیہ

ایکٹی صنف یعنی قمارہ دہ کی بولجیہ

اولہ صنف یعنی کوکرتہ دہ کی بولجیہ

بی باشنہ اسخی جو جقدہ اجرات العیوب بی باشنہ اولہ ایکی باشنہ قدر اولاندہ
 نصف اجرات الہ جقد۔

بوجبارن كندی ده شیفتی استیا ایچونه اجرت اخذ اولمیه جقدر

حیوانات تعریفی

سیم مجید حیوانه	برخی صنف دوه وصفه و آت
۲۰ یانه	ایتنی صنف هیز و رانا و عنزیر
= ۱۰	اوچنجه صنف قوبونه و کچی و کلبا
= ۵	در برخی صنف قاز و هندی
= ۲	بسنجه صنف ده دوه و اورنگ
= ۱	

نقد اولمیه بوجبارانه حیواناتک انقانی اصحاب اعتبار طرفه در عهده اولمیه حیواناتلا به حکماری
دری اصابه عاقد

انقد نقدی در ایتنی طرفه

انقدنک به طوبیانی ایچونه بهر کیومتر و باشه اخذ اولمیه اجرت نقدی بیانده در

دایره برنج معونه ایله	دایره	سایه	دایره	برخی صنف نازه بالجه و ماکولان بقالیه و شای و صنوع و بهارات و ادوات معدیه دینه
۲۰	۱	۲۰	۱	
			۲۰	ایتنی صنف حیوانات و دقیقه و کراسه و عادی کور و ادوی و نیایی و کراب و معاقه
			۱	
			۲۰	اوچنجه صنف بونجه و طوطی و گنج و معده جوهلی و حطبا و اود و نه کوتکی و معدیه کوری و کرج و صسه و قوم و با لجه و تریه
			۱	

کوبره

دایره لرن سید و حرکتی سیه اولمیه حکومتی تصدیه اولمیه جد و لدر تصبیه اولمیه کیومتر و نقدینک مجموعی
ایس اخذ اولمیه روه و باشلا بیلده لهر کیومتر و تکمیل حساب ای بیلرک اجرتی اکاکوره اخذ و استیفا
قند جقدر و احوال و تقال ایس بهر بیک کیومتر غلام حسابیه طوبیانی اوزرینه حساب ای بیلرک و کورانی و کیومتر
دوه اولمیه حالده اولمیه کیومتر غلام عدد و اعتبار اولمیه روه حساب ای بیلرک حکم

اوچنجه روه تصدیه اولمیه تعریفی نقدی و تصبیه اولمیه حیوانات و ماکولان و صنوع و شای سیده لانه حیوانه اجرت
نقدینک تعیین ایچونه بوجبارانه صنف اصحاب ان زیاده جهت مشابهتی در ایس اوصافه عدد و اعتبار اولمیه روه اکاکوره
اجرت التعریفی

بوقلمون استخوانها با حیواناتی که تقصیر ضعیفند فزاره ظهور اینها تقصیر دره فزاره عنک قطعاً فضلی نافع نظرت
جلید سه عا در

اوله برنجی داده یک کبک غرامه زیاده اغرضی اوله به تقصیری قبل اوله انقال ایلدیجی برتر و منقلب اولدیجی حاله
اغرضی ایکی یوز کیلو غرامه دونه بولسا نه وجود برطیانه اشیا ایچونه تعرفه ده مندرج اولانه اجور آنک
ایکی شاه الیه جلد

اوله ایچینده تعریفده مندرج اوله اجورن تقصیر بسم محمدی حبایله اخذ اوله جقدر ایچونه ایتمیاز
ممالک محروسه مذاول بالجه مکلف فی دایورلر ایستیانه محملک بتلوج سزه کی بیاجره ده جاری اولدنیای کوره
اخذ و قبول مجبور اوله جقدر

اوله ایچینده تعریفده جانین حکومت سینه نه تصویبه بولدیجی مرعی و معتبر اوله می جقدر تعریفده تصدیق
اولدندنه صکره موقع اجزایه وضع اولدندنه اول برماه قدر اسکدر فرزنده تعلیمه اوله جقدر
ایچونه مرعی اولانه تعریفده کی اجورن تنزیل دیا خود بعد تنزیل مقدار اعظم داخنده نه ضمنی لازم کلیدی حاله
حکومه مراجعت ایدیلدیجک و تعریفده قبل الاجرا بانک سکر کونه قدر تعلیمه اولدیجی کافی اوله جقدر دیورنیز
در سر ایلم مخصوص ده صورت فونه انعام م دایورلر هیقارلینجه بوموت بکرمی دت سفته قدر تنزیل
اوله بیلدیجک

اوله در برنجی داده تصدیق اولانه تعریفده خارجیه اوله نه بعضه ضایف دیا سرلری ترغیب مقصدیه عقیده
مقاوله خصوصیه ایلی قطعاً ممنوعدر ایچونه اهل یا اقتیاز ایلر حکومت سینه نینده ارا تشریفات مقصدیه عقیده
مقاولان دیا خود مختار جیه ایچونه ایدیلدیجک توصیه مستقلاً لیدیلدیجک

امور ممنوعه به دایورلر برطیانه در

بسته برنجی داده منفرداً دیا جمعاً نقل ایلدیجی بلدیجی نفی و جرح بول سکره سی بولسا نه معکرب بره و جرحه و ضبط
ایلی و حیوانلر برتر تعریفده مندرج اجور آنک نصف ایلر نقل اوله جقدر

بولدنیجه حکومت سینه معکرب لکانه ایلر مهلات جرحه و ادوات جرحیه نقل ایلر جکی مره ده امرای معکرب طرفنده
تحریراً وقوع بولسا امراندرینه اهل یا اقتیاز و ضبط نقلیه لرینک ایجابنه کوره یا بر مقدارنی دیلدیجی
هاض و اعاده لطوقفه مجبور اوله ججه و بولنک ایچونه جاری اولانه تعرفه ده کی اجور آنک نصفی
اخذ و استیفایده جلد

اوله پنجهاره محاسبه و محاسبه ايله بونوره ترفيعه ايديله مؤور وضبطه لر نضف اجرت ايله نقل اوله جهقده

اوله پنجهاره انشأت ايله واپورلرک ايشانه نقرت ايله جك و طرف دولتته منصوب اوله جهقده مؤورلر واپورلرک ايشانكي محلا ايله بابت و انتها نقطه لر نقرت و واپورلرک صورت اخذ و استيفاسنه نقرت ايله جك مؤورلر و اصحاب امتيازك واپورلرک نقل اوله جهقده جلاظه لره و دنگره ترفيعه اوله جهقده پوسته مؤورلرک مجانا نقل اوله جهقده كجا ارم باشنه اللى كياو غرام قدر اشيارى دخی مجانا نقل اوله جهقده

اوله پنجهاره هوانك فوه العاده فنانسه ويا واپور ماكنه سنك اغرم بونله ويا بونله ويا امتص بونله كجا اسباب مبره نظره ايتري كچه ايتري كچه اصحاب امتياز واپورلرک وقت و حر كندره او غرايه جهقده محلا مبره اولوب نصيبه اوله جهقده و اعلانى حكومت سنه ده بر صاعده شخصه قصص ايتري كچه تعديل ايله جهقده ديكر طرفنه دخی حكومت سنه ايام عاديجه بونله برآى و نقلات عسكريه و بحريه ايجونه برهفته اوله جهقده اصحاب امتياز بيايه كيفيت ايتري كچه مذكور جدول و اعلاناتك تعديله طلب ايله جهقده

اوله پنجهاره اصحاب امتياز ضابطه و كرك مؤورلر ايجونه لهر بر اسكله ايله جانب حكومتده ارئه اوله جهقده موقعه صرفى كندولرله عاده اوله اوزره منسب محلا انشأ ايله جك و مجانا حكومت سنه بونله ترك ايلم جهقده

بكر پنجهاره حكومت سنه اصحاب امتياز معرفتبه نقل اوله جهقده امتص و اشياي معايه و تقيعه واقضا ايله بر سواي اخذ و استيفه ايجونه اسكلارم و بعضه منسب محلا ده مؤورلر اقام ايله جهقده

اصحاب امتياز
اصحاب امتياز
اصحاب امتياز

مناسب و لزوم نمود که قانون پیشنهادی احکامی که در آن در طلب اولیه جلد اولی که در دفتر ثبت شرکتها
اینک برای این منظور استجهت در ماه اولی که در آن خبر و بر این جلد

مطابق ماده ۱۰۰۰ سنداقی بر اینک نصف یعنی سه برابر نقدیه صادره دیگر نصفی که در آن در طلب اولیه یعنی زمانه اداره مجلسی که در آن
مجلس عمومی دعوت ایدوب اولوقه قدره و قوعولاده بالجمعه معاملاتی دیگر سه برابر آنک تخصیصی اینگونه قرار گیرد و اولی یعنی مدتی
بیانه این جلد

اینجمله اولیه جلد در آن یک سه روز چه سنداقی در آن روز عددی موسسین حسابیه او مجلس و مفید این است
در آن روز عددی اینک او مجلس و در آن روز عددی معانی او مجلس اغویانه اقتضای صانویه لوب سبخی ماده احکامی که در آن
ایضا باید جملگی و بوجاهه خارج صانویه چه سنداقی اوج یک اوج روز عددی در عبارت اولوب بونک در لیدیه فرقی
در معادله و در آن روز و در آن روز قدر کساد اولیه جلد موسسین صانویه المسه اولی اینک روز چه قویان در آن روز و لوب
و بولرا بشمارد با سلا جملگی ناپخته اینک سبیه دیگر شرکت صدغه محفوظ قاله جلد

اولیه جملگی ماده ۱۰۰۰ سنداقی قویان بر دفتر ثبت شرکتها اولوب افزوده و آنه کوئی شرکتی مری و موسسین امضای بولیه جلد و هر قدر
اولیه جملگی قویان بر دفتر ثبت شرکتها اولوب افزوده و آنه کوئی شرکتی مری و موسسین امضای بولیه جلد و هر قدر
جددا و بر این جلد چه سنداقی در آن که در آن شرکتی مری و موسسین امضای بولیه جلد و آنه کوئی شرکتی مری و موسسین
در اولیه جملگی سنداقی ایدوب جملگی در آن جلد و اینجمله در آن روز تنظیم قده جلد

اولیه جملگی ماده ۱۰۰۰ سنداقی ایدوب جملگی در آن جلد و اینجمله در آن روز تنظیم قده جلد
نصف دیگر اولیه سه برابر آنک الی یعنی زمانه که در آن جمع عمومی است یعنی حاله شرکتی چه سنداقی (اولیه نور) یعنی جامعه
غانه اولیه اصولی خود ایدوب جلد

اولیه جملگی ماده ۱۰۰۰ وقت معین تصیطنی ایضا اینجمله صانویه بولیه نایه اینک افزوده اینک ماه اولیه جلد و اینجمله
اینک ماهی در آن روز ایضا اولیه چه سنداقی نومرولی غرضه و اینجمله قویان بر دفتر ثبت شرکتها اولیه جلد و اینجمله
صانویه غانه اولیه افزوده مجلس اداره معرفه صانویه جلد

اولیه در آن جملگی ماده ۱۰۰۰ قابل تصیطنی ایدوب شرکتی بر اینجمله اینجمله در آن روز

اولیه سبخی ماده ۱۰۰۰ چه در آنک در آن با خود ایدوب صانویه جملگی بر شرکتی که در آن نقدیه و اموال سکوترو و تمهیدی معاد و شرکتی

اداره سه مه اخله ابده مچا...

اوله چيخواره شركت سرمايه نيم اتمك اوزه جه دارا بهيقت عوييه سنك راي و قرايه لهره وقت بکيد جه سندي تداول جيفايلاور ايل
امتياز جه اوله بوزم اوله فخذ جه جيفايلاور جهده ايو جه امتياز شركت دارا قسه باق اولوب وراسته لقم وقاعده نه
توفيقا اجزاي مه اوله جهده بروج مخر بوزم اوله مخردي فخذ جيفايلاور، بجانا اصحابه امتياز جه بريد جه سندي
بنيجه ياره م اسهين مخر ذوات يئنه اسره لهره لهره تا يئنه مقاوله ناره اخله لهره لهره تقسيم توييخ قله جهده بروج مخر
بکيد جه جيفايلاور حاله بوزم ببايه سنه جه دارا نك حود بجانين اوله جهده

اوله چيخواره جه دارا بهيقت عوييه سنك قرايه مه مه اوله بيه يک عدد وه فخذ جيفايلاور جه سندي اوله زمانه اداره مجلسه
اعضا بولناه ذوات طرفنه اعضا ايريه جهده

فصل ثالث

شركت اداره سه

اوله چيخواره شركت اداره سه جه دارا بهيقت عوييه سنه انتخاب و تهيئه اوله جهده اعضا نه مركب بر مجلس اداره م محولدر ايو مجلس اداره
ماتونه سنه و لهره لهره نظر نه شركت مقامنه قائمه

اوله چيخواره مجلس اداره فائده نايلا بلله اعلامه و دعوت واري اعضا اتمك و شركت ماولرينه وظيفه لهره اجزاي اتمك
بوزم احوالي مجلس اداره بيه و مجلس اداره نه المسه اوله لهره تعليمات اخله لهره ايضا اتمك اوزه شركت مجلس اداره طرفنه انتخاب
و تهيئه اوله موقوف بدير ي بولنه جهده و مدير اتمك بانزه اداره مجلسه اعضا لهره بيه سنك اعضا بولناه اوزه شركت نوزنه
مقبر لهره جهده

يکوم چيخواره مجلس اداره ايچدن بيه راي خفه ايله بيه ايوه بيه انتخاب ايره و رايه وظيفه مجلسه ناکراي بولنه جريانه
واعضاره وظيفه لهره ايضا اتمك و اجتماع کوزي تهيئه اتمك نساوي آرا و قوعنه بيه بولنه لهره طرف اکثرية اعتبار اوله جهده

يکوم چيخواره اداره مجلسه اعضا اتمك نك لهره راي خفه ايله بيه اولوب بولنه ايک اعضا انتخاب اولور و فقط ايک سنه اتمك اعضا
يک سنه ايوه تکرار تهيئه و ايضا اوله بولور

يکوم چيخواره اداره مجلسه اعضا لهره انتخاب اوله جهده ذوات اقل اولور جهده اوله جهده و ذکرا اولناه جهده ماولرينه و اوله بيه جهده
مدير شركت مقامنه محفولدر جهده

يکوم چيخواره سرف ماولرينه اعضا بيه و فائده بيه و با خود استعفا و با اجزاي ماولرينه مانع بر حاله بولور اتمك بيه
مجلس اداره مخر بولنه مخر بولنه موقتا بيه تهيئه ايره بولور

يکوم چيخواره مجلس اداره اعضا ماولرينه جهده جهده ماولرينه ماولرينه ماولرينه ماولرينه ماولرينه ماولرينه ماولرينه ماولرينه
حده انفا سه جهده ذکرا بولناه مجلسه و سعادت مملکتی خارجهده اعضا انتخاب اوله بولور ايوه بولور اعضا لهره سنه

التي ماه قدر در سمانده بولوب اجزای وظیفه مجبور در

بکرم شرکتی اداره شرکت با تجد امور و خصوصاً مجلس اداره نک اکثریت آرا سیله قرار شد بر بولور و درت اعضا بولوبه مجلسی نام فرموده اولور

بکرم شرکتی اداره سزا بکنده شرکت محاسبات و بر سه طرفه وقوعه با تجد معاملات و سه آیه نک موازنه سنی و چه دارا نه توزیع و تقسیم لوزم کلاسه و احتیاطاً حفظ اقسا ایدیه مبالغه مقدری سبه اداره اعضاء طرفه محض بر قطعه بولور تو چه دارا نه جمعیت عمومی سینه و برید کند

بکرم شرکتی اداره مجلس اداره اعضاء خدمتیه مقابل نوع و مقدری چه دارا نه جمعیت عمومی طرفه تقسیم اولور خود اجزای اخذ کرده

بکرم شرکتی اداره مجلس اداره نک و فنیف اصلیه شرکت مصالح عاریه و جابجایی کور ملک و شرکت حساب سبب و سزا و مبادله اجزای اداره و در لری عمل و تقسیم اتمات و شرکت نامه صلح و قوی و موسو و هر نوع مقادلات عقد امکنده

بکرم قوی بکرم اداره مجلس سینه اولورین قرار ضبط جبریده سنده مضبوط اولور چه و حصه طرفه امضا فقه جقد

اولور بکرم اداره اداره مجلسی لوزم و سزا و ماده لری خود مناسبه لری حاله چه دارا نه جمعیت عمومی سنی دعوت ایدیه و ارجحی قرار و تعلیمات اجزای ایدیه

اولور بکرم اداره مجلس اداره نک این اجتماع اولور بکرم اداره احکام سنده مستفا اولور سده اصحاب امتیاز دده ابراهیم تقاضیه و ارتیه و اقبایه و مقاله اغویایه و اقبایه و اولورین سبانه اقبایه و شکل اولور سوا لایم و اولورین ایدیه سزا و ایدیه سنی تاریخیه اعتباراً این سه شرکت امور و خصوصاً سنی بمانا اداره ایدیه سنده چه دارا نه جمعیت عمومی سنی طوبی ایدیه سنی تقسیم اداره بی تشکیل ایدیه چک و شرکت دفاتر و ضرفه و اداره و لری با تجد معاملات سنی تجویکی اداره سیه دور و تسلیم ایدیه جقد در سوا لایم بکرم چه خوب سنده بر لری بر لری قائم اولور بکرم

فصل رابع

چه دارا نه جمعیت عمومی سنی

اولور بکرم اداره لرا و در چه سنی اولور چه دارا نه جمعیت عمومی سنی و اهل

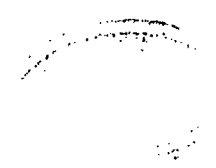
اولور بکرم اداره لهر سینه و سینه سبانه اتمک لهر سینه سنده مجلس اداره نک اعلان اولور سینه چه دارا نه جمعیت عمومی سنی دعوت اولور و چه دارا نه کرم بالذات و لری و کالته جمعیت عمومی سنی داخل اولور چه ذوات اولور آمده مقدری قید ایدیه چکر و چه اولور چه سنی شرکت سنده و لری اولور سینه ایدیه جقد در مجلس لهر اجتماعه سبب معاد اجزای اولور چه و چه سنی اولور لری سبب مجلس سنی داخل اولور چه دارا نه مقدری قید ایدیه چکر و چه سنی لری سبب لهر اتمک تکلفه با لری و سینه اولور جقد در

اولور در بکرم اداره چه دارا نه جمعیت عمومی سنی اداره مجلس لری بولور سنی معاد ایدیه و تقسیم ایدیه سنی قوی سینه معادیه شرکت لری محاسباتی

مقاولوں کے لئے پائیدار پروٹو ورفس جوہا صورتیں

دائے کونہ واپس آئیں اور یہ باخوابہ علی ناطق اولیٰ اعتبار مقاول نامی جوہا تشکیل ایک ایسی انویسٹمنٹ کمپنی ڈیفینس
تاجھ لیکچرنگ ٹیٹ دوچار اولیٰ مقاول حزر وزیاء ایچ آر ٹی کے طرفہ پروٹو اولیٰ ڈیفینس کیمپ ایچ اے ایڈمز ایڈمز ایڈمز
دار ارضام حفا فبہ ایڈیز طرفہ ڈیفینس حزر وزیاء ڈیفینس ٹیٹ اولیٰ ایچ آر ٹی پروٹو ورفس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس

مقاول نامی اور یہ بھی ماہ سوزہ ایچ اے اعتبار ایچ اے ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس
ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس
ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز ایڈمز
پروٹو ایچ اے ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس
اولیٰ ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس ڈیفینس

۶

ع.ا.ف.ا.د. ا.ف.د.د.د.د.

انما طلبه واقع وانه كرهه و باور استنك اوزه طرف حفره زه اعصه بوره و به و با عمل احكامي نيكو اتيمه اوله نوز نيكه نضاره و اهدسي حايه لطيفه
 سینه به باله بجه اعاده بولر بفرستكي اش برا اوله ناله و ديگر حفره مقارنه احكامك اوقامه موقه سنه اجرامه جرا و نضيمانه مفرود
 و ارسه اوله بولك اوزه انشاء مفعول برصه فم مقاوله با قدره اوله نوز (همجاري اوله ناله) تا اينجه تفديكم حكيمای مباد لطف و اوله
 فله استخانا و زه عهده و بيا قدسين و و لا زك اوله واقع نضانه نك طرف حفره زه عدم اعصه نيكو تفديكم و اوله ناله
 ادرين قلاجه و لوقه اعصه اعتبار اصلا سوك اوله ناله بواج ابرود و فوجوه موقه هر لوقه اعتراف نك است سبه تا نوز عهده و وضع
 اوله ناله عهده و سابه (سده) و استوعصان حفره زه بر صورتی قلنده با اهرج طرف حفره زه اعصه بولر ناله تا ابر اوله ناله و حفره
 ابر و فوايه عهده موقه اوله ناله (سمنانه سله و) موقه ناله
 ابر و فوايه
 ابر و فوايه
 ابر و فوايه

